

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Ν.ΗΜΑΘΙΑΣ

ΤΕΤΡΑΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2015 - ΕΤΟΣ Η' - ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 25

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ 5 € - ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ 20 € (ΕΝΤΥΠΗ ΜΟΡΦΗ) - 10 € (ΨΗΦΙΑΚΗ ΜΟΡΦΗ)

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ Ν.ΗΜΑΘΙΑΣ

Ιδιοκτησία

Εταιρεία Μελετών Ιστορίας
και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας

Ιδρυτής - Σύμβουλος Έκδοσης
π. Αθανάσιος Βουδούρης

Εκδότης

Εμμανουήλ Ξυνάδας
(Πρόεδρος Δ.Σ. Ε.Μ.Ι.Π.Η.)

Διευθύντρια

Ολυμπία Μπέτσα
(Πρόεδρος Επιτροπής "Χρονικών")

Αρχισυνταξία - Ηλεκτρονική σελιδοποίηση

Νικόλαος Βουδούρης
(τηλ. 6942.982.745)

Επιτροπή των «ΧΡΟΝΙΚΩΝ»

Ολυμπία Μπέτσα
Νικόλαος Βουδούρης
Ιωάννα Ζιώγα
Αναστασία Ταναμπάση

Γραφεία

Κοινοτικό Κατάστημα Φυτειάς
Δ. Βέροιας, Τ.Θ. 149 - Τ.Κ. 59100

τηλ: 6946.901.531 - 6942.982.745

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση μέρους ή
ακέραιων κειμένων, αν αναφέρεται η πηγή

Τα επώνυμα άρθρα εκφράζουν μόνο την
άποψη του συντάκτη τους

• Όσοι επιθυμούν να γίνουν μέλη της «**Εταιρείας Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας**» μπορούν να επικοινωνούν στο τηλέφωνο: **6946.901.531**

• Η αποστολή άρθρων, μελετών, επιστολών, σχολίων, προτάσεων, παρατηρήσεων κ.α. για δημοσίευση στα «**ΧΡΟΝΙΚΑ**», γίνεται τόσο στην ταχυδρομική διεύθυνση της Ε.Μ.Ι.Π.Η., όσο και στην ηλεκτρονική διεύθυνση **xronika_emipi@yahoo.gr** με την ένδειξη: Για τα «**Χρονικά**» (Τα άρθρα δεν θα πρέπει να ξεπερνούν τις 5 σελίδες Α4 με μονό διάστιχο και μέγεθος γραμματοσειράς 12 στ. Δημοσιεύματα ή άρθρα με επιστημονικό υπόβαθρο θα πρέπει να συνοδεύονται από παραπομπές και ενδεικτική βιβλιογραφία).

• Η έκδοση των «**ΧΡΟΝΙΚΩΝ**» στηρίζεται αποκλειστικά σε συνδρομές μελών και φίλων της **Ε.Μ.Ι.Π.Η.**, για τον λόγο αυτό, ζητούμε την οικονομική υποστήριξή σας. Για την προβολή της επιχείρησής σας μέσα από τις σελίδες των «**ΧΡΟΝΙΚΩΝ**», καθώς και για τις χορηγίες σας υπέρ της έκδοσης του εντύπου, καλέστε στο **6946.901.531**

• Ο **τραπεζικός λογαριασμός** της Εταιρείας, όπου ο καθένας μπορεί να καταθέτει τις προσφορές του, είναι: **Eurobank 0026-0077-12-0200673505**

Βερωιώτικα Σημειώματα

**Διατίθεται
αποκλειστικά από την
Ε.Μ.Ι.Π.Η. το βιβλίο του
Παύλου Πυρινού**

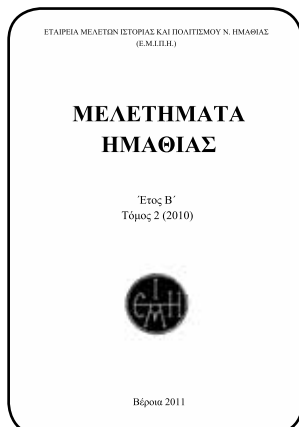
- ✓ Βιβλιοπωλείο "Πυρινός"
- ✓ Βιβλιοπωλείο "Επίκαιρο"
- ✓ Ταχυδρομικά

Τιμή: 10 ευρώ

Οι εκδόσεις της Ε.Μ.Ι.Π.Η.

Σειρές Εκδόσεων

Μελετήματα Ημαθίας (τόμοι 1-4)

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΗΜΕΡΙΔΩΝ Μιλάμε για τη Βέροια του 20ου αι. (τόμοι 1 - 2)

Πηγές & Μελέτες Ιστορίας & Πολιτισμού Ημαθίας (τόμοι 1 - 2)

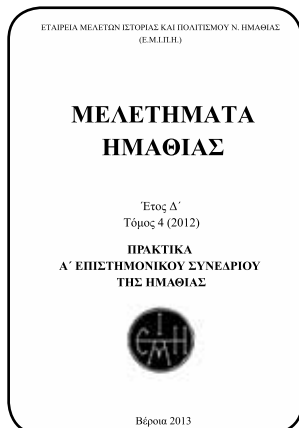

Αναζητώντας την Ιστορία της Ημαθίας (τόμος 1)

ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ ΗΜΑΘΙΑΣ

Έτος Δ'
Τόμος 4 (2012)
ΠΡΑΚΤΙΚΑ
Α' ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Σημεία διανομής (Βέροια)

Βιβλιοπωλεία

Πυρινός (Βενιζέλου 50)

Επίκαιρο (Βενιζέλου 36)

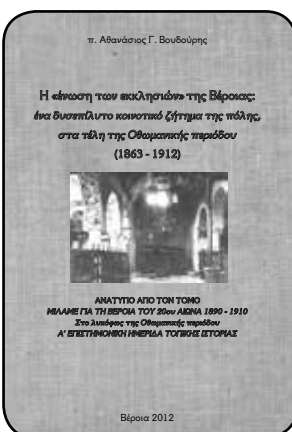
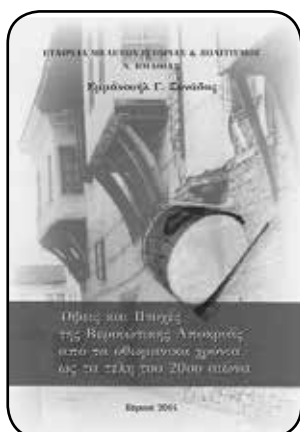
Ηλιοτρόπιο (Τρεμπεσίνας 12)

Σχήμα (Αγγέλων 18)

Ταχυδρομικά
(με αντικαταβολή
+ έξοδα αποστολής)

Τηλ. παραγγελιών:
6946.901.531

Μεμονωμένες εκδόσεις

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ - πρόσκληση συμμετοχής εισηγητών: <i>Μιλάμε για τη Βέροια του 20^{ου} αιώνα</i> Ε' Επιστημονική Ημερίδα Τοπικής Ιστορίας (1950 – 1974) Από τον Εμφύλιο στη Χούντα	4
--	---

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

• Μαρία Χειμωνοπούλου, <i>Αρχαιολογικά</i>	6
• Ολυμπία Μπέτσα, <i>Οι Δρόμοι της πόλης</i>	18
• π. Αθανάσιος Βουδούρης, <i>Μοναστηριακά Σημειώματα</i>	23
• Ιωάννης Μοσχόπουλος, <i>Ρουμλουκιώτικα</i>	34
• Βασίλης Σ. Δημητριάδης, <i>Τα Ναουσαίικα</i>	36
• Εμμανουήλ Ξυνάδας, <i>Εκ του Τύπου</i>	40
• Αναστασία Ταναμπάση, <i>Βιβλιοπαρουσιάσεις</i>	48
• Ιωάννα Ζιώγα, <i>Φορείς Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας</i>	50

ΝΕΑ - ΔΡΑΣΕΙΣ

• Πεπραγμένα.....	52
• Έκθεση Πεπραγμένων 2014.....	55

Τα ΧΡΟΝΙΚΑ θα τα βρείτε...	ΒΕΡΟΙΑ Βιβλιοπωλείο “Επίκαιρο” (Βενιζέλου 36) Βιβλιοπωλείο “Πυρινός” (Βενιζέλου 50) Βιβλιοπωλείο “Ηλιοτρόπιο” (Τρεμπεσίνας 12) Βιβλιοπωλείο “Σχήμα” (Αγγέλων 18) ~~~~~ Τηλεφωνικά στο 6946.901.531
...και στην ηλεκτρονική διεύθυνση emiph.blogspot.com	

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

πρόσκληση συμμετοχής εισηγητών

Μιλάμε για τη Βέροια του 20^{ου} αιώνα

Ε' Επιστημονική Ημερίδα Τοπικής Ιστορίας

(1950 – 1974)

Από τον Εμφύλιο στη Χούντα

Κατά την υπ' αριθμ. 4/2011 συνεδρίαση του Δ.Σ. της Ε.Μ.Ι.Π.Η. αποφασίστηκε η πραγματοποίηση μιας σειράς επιστημονικών ημερίδων με γενικό τίτλο «**Μιλάμε για τη Βέροια του 20^{ου} αιώνα**». Η σειρά θα περιλαμβάνει χρονολογικές ενότητες από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα (ca 1900) μέχρι και τα τέλη του (ca 2000) και θα αφορά θεματικά σε ζητήματα που σχετίζονται με την ιστορία, τον πολιτισμό, την κοινωνία, την αρχιτεκτονική – ρυμοτομία, την πολιτική, τους θεσμούς και οποιαδήποτε παράμετρο σχετίζεται με τις παραπάνω συνισταμένες, στην επαρχία της Βέροιας.

Σκοπός των παραπάνω ημερίδων είναι αφενός η διερεύνηση και ανάδειξη – αξιοποίηση νέων ερευνητικών δεδομένων και αφετέρου το άνοιγμα της Εταιρείας προς την τοπική κοινωνία, η οποία καλείται να συμμετάσχει σε έναν διάλογο για το πρόσφατο ιστορικό της παρελθόν, μέσα από τον οποίο θα μας δοθεί η δυνατότητα να γνωρίσουμε καλύτερα την πόλη μας και την περιοχή της, όπως αυτή διαμορφώθηκε και εξελίχθηκε κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα.

Οι ημερίδες θα ακολουθούν χρονολογική διαίρεση ως εξής: Α' (1890 – 1910), Β' (1910 – 1925), Γ' (1925 – 1940), Δ' (1940 – 1950), Ε' (1950 – 1974), Στ' (1974 – 1990), Ζ' (1990 – 2010). Δεν αποκλείεται μελλοντικά να προκύψει και η ανάγκη πραγματοποίησης ημερίδων και με θεματικό χαρακτήρα.

Η συμμετοχή των εισηγητών θα εξασφαλίζεται με τη μέθοδο της υποβολής αιτήσεως – περιλήψεως από μέρους των ενδιαφερομένων. Τα κριτήρια συμμετοχής, εκτός από τον καθαρά ακαδημαϊκό χαρακτήρα, θα κινούνται, παράλληλα, στο πλαίσιο της αναζήτησης πληροφοριών για την τοπική μικροϊστορία, χωρίς αυτό να σημαίνει έκπτωση από το προσδοκώμενο επιστημονικό επίπεδο.

Ως υπό εξέταση περίοδος για την πέμπτη θεματική ορίστηκε το χρονικό διάστημα **1950-1974**, προκειμένου να διερευνηθούν πτυχές της ιστορίας της Βέροιας και της ευρύτερης περιοχής της, κατά την Μετεμφυλιακή περίοδο και την μετάβαση της επαρχίας στην περίοδο της επταετούς Δικτατορίας των Συνταγματαρχών (Χούντας). Βασική επιδίωξη των οργανωτών της Ημερίδας αποτελεί η προσπάθεια για συμμετοχή εισηγητών με ανακοινώσεις οι οποίες θα επιχειρούν να καλύψουν ένα ευρύ φάσμα ερευνητικών εστιάσεων, τόσο της πολιτικής, όσο και της κοινωνικής, πολιτισμικής, οικονομικής κ.λ.π. ιστορίας.

Η ημερίδα θα πραγματοποιηθεί, στο πλαίσιο της *Εβδομάδας Τοπικής Ιστορίας και*

Πολιτισμού (28/9/2015 – 4/10/2015), κατά τις ημέρες Παρασκευή 2/10/2015 (απόγευμα) και Σάββατο 3/10/2015.

Υπεύθυνη για τη διασφάλιση του επιστημονικού υπόβαθρου της ημερίδας είναι Επιστημονική Επιτροπή η οποία αποτελείται από τους α) Ηλία Νικολακόπουλο, β) Αθανάσιο Σφήκα, γ) Ιάκωβο Μιχαηλίδη, και δ) Βαγγέλη Καραμανωλάκη.

Υπεύθυνη για την οργάνωση και διεξαγωγή της ημερίδας είναι η Οργανωτική Επιτροπή της Ε.Μ.Ι.Π.Η., η οποία αποτελείται από τους: α) Εμμανουήλ Ξυνάδα, β) Αθανάσιο Βουδούρη γ) Ολυμπία Μπέτσα δ) Αναστασία Ταναμπάση ε) Ιωάννα Ζιώγα, στ) Μαρία Χειμωνοπούλου και ζ) Νικόλαο Βουδούρη.

Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να υποβάλλουν αίτηση, συνοδευόμενη από σύντομη περίληψη της ανακοίνωσής τους (βλ. συνέχεια), μέχρι την **30^η Αυγούστου 2015**, στην ηλεκτρονική διεύθυνση της Ε.Μ.Ι.Π.Η. emipi@ymail.com. Το θέμα θα πρέπει να είναι πρωτότυπο και στην περίληψη να αναφέρεται το αρχειακό υλικό που χρησιμοποιήθηκε καθώς επίσης και τα οφέλη που προκύπτουν από την έρευνα. Οι περιλήψεις θα δημοσιευθούν στο τετραμηνιαίο περιοδικό της Ε.Μ.Ι.Π.Η. «Χρονικά Ιστορίας & Πολιτισμού Ν. Ημαθίας».

Εισηγητές οι οποίοι χρειάζεται να μετακινηθούν και να διαμείνουν στη Βέροια κατά τη διάρκεια της ημερίδας θα πρέπει πρώτα να επικοινωνήσουν με την οργανωτική επιτροπή προκειμένου να εξεταστεί κάθε περίπτωση αναλόγως.

Επόμενη ανακοίνωση θα αποσταλεί μαζί με το πρόγραμμα της ημερίδας στα μέσα Σεπτεμβρίου.

Με τιμή

Για το Δ.Σ.

Ο Πρόεδρος

Η Γραμματέας

Δρ. Εμμανουήλ Γ. Ξυνάδας

Αναστασία Γ. Ταναμπάση

Δείτε περισσότερες πληροφορίες και κατεβάστε τις σχετικές αιτήσεις από τους παρακάτω συνδέσμους:

<http://emiph.blogspot.gr>

και

<http://emiph.blogspot.gr/2015/06/20-1950-1974.html>

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Μαρία Χειμωνοπούλου, αρχαιολόγος – Δρ. αρχαιολογίας

Το ημερολόγιο της επίσκεψης του Γεωργίου Λαμπάκη στη Βέροια το 1901: μέρος δεύτερο

Στις επόμενες 28 σελίδες παραδίδει χαρακτηριστικές εικόνες και σχόλια από τους ναούς των συνοικιών της Κυριώτισσας και της Μακαριώτισσας. Οι πρώτες σημειώσεις αφορούν τους ναούς της Φανερωμένης και της Ευαγγελίστριας και δεν είναι απόλυτα κατανοητές, χωρίς ωστόσο να αποκλείεται η πιθανότητα, τουλάχιστον στην περίπτωση της Ευαγγελίστριας, να αφορούν σε κάποια επιτύμβια επιγραφή. Περισσότερο σίγουρο είναι ότι ορισμένα λειτουργικά αντικείμενα, όπως κανδήλες, κηροψάλλιδο, χειρόγραφο ευαγγέλιο και εικόνα από αυτές τις εκκλησίες περιλαμβάνονται στο σύνολο αυτών που παραχώρησε η ορθόδοξη κοινότητα της Βέροιας στο βυζαντινό μουσείο των Αθηνών. «*Ἡ Φανερωμένη ἔχει / μεγάλη ἀλλὰ ἡ Εὐαγγελίστρια / εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ τύμβου / ... ἀρχή / ἔνθα νέκυς κείμει / Πλαγίως ἔλαβον τὴν ἄλυσον τῆς / καντήλας / κηροψάλλιδον. εὐαγγ. χειρόγραφον / τιμ. εἰκόνα*» (εικ. 19).

Παρόμοια αντικείμενα προέρχονται και από την Βαλτεσινή, στην οποία επίσης ο Λαμπάκης διακρίνει τμήμα της εντοιχίας διακόσμησης της πρόθεσης των αρχών του 18^{ου} αι.: «*Βαλτισινήν Εἰσόδια / ἡ γενέθλια (διαγραμμένο) / τῆς θεοτόκου / Θνίκη Virguls Μουσ. / + θυμιατόν πύλινον / Μουσ. / (ἀγίας...) τραπέζης μέλας / (ἀλλαγὴ σελίδας) κιονίσκος ἄνθος ἐ(πί) λίθου / εἰς τὴν / σχέδιο πρόθεσιν*» (εικ. 19-20).

Στον Άγιο Βλάσιο δίνει στοιχεία της εικονογράφησης του ναού: «*Ἅγιος Βλάσιος / # εἰκονογρ. Βίου α(γίου) / ὁ ἐμπτισμός τοῦ Χϋ*», ενώ η κατάσταση διατήρησης της εκκλησίας της Παναγούδας ή Υπαπαντής του προξενεί αρνητικά σχόλια: «*Ἡ Παναγούλα ἐκκλησία σκοτεινή / βρωμᾷ, θέαμα ἐλεεινόν (;)*» (εικ. 20).

Επόμενη εκκλησία στην οποία αφιερώνονται περισσότερα εκτεταμένες παρατηρήσεις είναι ο ναός της Παναγίας της Κυριώτισσας, σημερινός του Αγίου Σάββα Κυριωτίσσης. Την προσοχή του εδώ τραβούν οι κεραμοπλαστική επιγραφή του οίκου των Παλαιολόγων, όπως και οι κανδήλες και τα θυμιατήρια που δεν χρησιμοποιούνταν πλέον: «*Κυριώτισσα / Μ Εἶδον στέφανον / το πρωτό- / τυπον σῆμα τῶν Πλ (Παλαιολόγων) / Μεσά εἶδον ν τ.. θυμ... / κανδήλας ἀχρήστους / σχέδιο φολιδωτό / τάφου / ἐντός τοῦ μύακος / κεραμοπλαστική ἐν τῷ προ- / (ἀλλαγὴ σελίδας) τυπω εἰ καὶ κάπως κακότεχνη / #φωτογράφη(σα) τινά / ἐντός τοῦ ἱεροῦ ἄνω τοῦ / τριθύρου τὰ γράμματα / ΠΛΠ*» (εικ. 21-22).

Στον άγιο Ανδρέα της Κυριώτισσας μας δίνει μία γενικόλογη άποψη για την τέχνη των τοιχογραφιών και από την κτητορική επιγραφή επιλέγει να σημειώσει τη χρονολόγηση διαβάζοντας *εν τω ἔτη αψη Ἀπριλίου ιστ'.*

Η κτητορική επιγραφή που αναφέρεται στην δεύτερη τοιχογράφηση του ναού, δημοσιευμένη από τον Θ. Παπαζώτο, χρονολογεί το στρώμα της διακόσμησης στο 1720, και η ανάγνωση και χρονολόγηση της τη συγκεκριμένη χρονιά προϋποθέτει πιθανόν κάποιο τεχνοτροπικό συσχετισμό των τοιχογραφιών αυτών με τα τοιχογραφημένα σύνολα της αντίστοιχης εποχής από άλλους ναούς της πόλης καθώς από το απόγραφο με την πρώτη ανάγνωση και χωρίς να έχει κανείς κάποια τριβή με το επιγραφικό υλικό της Βέροιας, θα μπορούσε εξίσου πιθανά να διαβάσει το τελευταίο γράμμα της χρονολογίας ως η και άρα να αποδώσει την επιγραφή στα 1708: «*ἄγ. Ανδρέας / fresca μᾶλλον κακῆς / τέχνης ἐν τῷ ἔτη αψη*»

/ Απριλίου ιστ¹» (εικ. 22).

Στην εκκλησία των Αγίων Κηρύκου και Ιουλίττης ενδιαφέρεται περισσότερο για τις επιγραφικές μαρτυρίες, παρά για την ζωγραφική τέχνη την οποία χαρακτηρίζει ως κακή. Αναγνωρίζει ορισμένα γράμματα από την κεραμοπλαστική επιγραφή του επισκόπου Μακαρίου της κόγχης του ιερού βήματος, διαβάσει και χρονολογεί την αναμνηστική επιγραφή που έχει χαραχθεί σε κονίαμα στην εξωτερική όψη της κόγχης της πρόθεσης του ναού, υπολογίζει λανθασμένα τη χρονολόγηση της κτητορικής επιγραφής της τοιχογράφησης του ναού η οποία ορθώς τοποθετείται στα 1589, και δίνει σύντομη περιγραφή μίας μόνο παράστασης της εξωτερικής επιφάνειας του δυτικού τοίχου από τον κατάγραφο ναό:

«Ο ἄγ. Κυρίκος / κοσμημένη (;) ἀρχαιοτέρως / τρίκογχος / τρίφωρος / Φέρει κακή τέχνη+ κεραμοπλαστική ἱεροῦ / ιε' αἰῶνος (ὑπογραφή / ΠΙ ΚΟ δείκνυσι / ΙΑ ΚΑ ΙC τὴν ζ' / Α Λ χρονολογί / (ἀλλαγὴ σελίδας) ἐπὶ τῆς προθέσεως ἔξωθεν / ἐπὶ λίθου ἀναγινώσκουμε / ιω / ετος / Ἀρμβ 7152 / ἐν μηνι 5508 / ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1644 / ἐκτίστη / τὸ βῆμα / (ἀλλαγὴ σελίδας) ἐσωτερικὰ τοῦ / ναοῦ εἰς τὸ ὑπέρθυρον / + ἀνεγέρθη καὶ ἀνιστο / ρήθη ὁ θεῖος καὶ / . πανσέπτου ναοῦ τοῦ / ἁγίου / καὶ μεγαλο- / μάρτηρος Καίρικου / καὶ Ιουλίττης καὶ τῇ / συνδρομῇ κόπου / τε καὶ ἐξόδου / (ἀλλαγὴ σελίδας) τοῦ / τιμιωτάτου καὶ / εὐγενεστάτων ἀρχόντων / ΚΑΙΡΗ ΚΑΙΡΗ Κωστ (διαγραμμένα) / καιτουστ καὶ τοῦ Σταθάκη (διαγραμμένα) / χιλιοστῶ ἑννενηκοστῶ ἑβδόμῳ (διαγραμμένα) / Ἀνηγέρθη καὶ ἀνιστορήθη (διαγραμμένα) / Κυρίως ἐπὶ / ἔτει χιλιοστῶ ἑννενηκο- / στῶ ἑβδόμῳ (1097) / (ἀλλαγὴ σελίδας) Καιρήκου Κυστι / Κ / 1097 / τὴν ζωγραφικὴν / ἀληθεύουσι τὰ / μεσοδιάστημα μετὰ / δύο θωρακίων. / (ἀλλαγὴ σελίδας) ἀληθῶς ἔργα / τοῦ ια' αἰῶνος / αἱ ἔξωτ. διορθώσεις / ἐγένοντο βραδύτερα / (ἀλλαγὴ σελίδας) / τοῦ ψ' αἰῶνος / — — — — / εἰς τὸν νάρθηκα κάθεται / ἐπὶ θρόνου ἡ ΜΘ / φέρουσα τὸν παῖδα ΙΧ. / ὅστις προτυπώνεται / (ἀλλαγὴ σελίδας) δέχεται τὸν παῖδα / Κύρικον ὃν ὀδηγεῖ / πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἢ μ(ήτηρ) / τ(ου) Ιουλίττη. — / ἐπὶ τὸ ὑπέρθυρον / ὁ ἅγιος Κύρικος / δείκνυσι τὸ πλῆγμα / τοῦ κρανίου.» (εικ. 23-29).

Στον ναό της Αναστάσεως του Χριστού Σωτήρος επικεντρώνει την προσοχή του στις δύο κύριες δεσποτικές εικόνες του τέμπλου², θαυμάσια έργα του δεύτερου μισού του 16^{ου} αι., και στην κτητορική επιγραφή στο εσωτερικό του ναού, επάνω από το δυτικό υπέρθυρο:

«Ο Χριστός / 1 Χ. ΧΙ. ὁ σωτήρ / 2 – Θ(εοῦ) ἡ παμμακάριστος / μετὰ τοῦ 1720. / ἐπὶ τῆς εἰκόνας τοῦ / ἁγ. Προκου / ἔτει αψη' / αυγ. στ' -// - / εἰς τὸ ὑπέρθυρον / τοῦ κυρίως Ναοῦ / (ἀλλαγὴ σελίδας) + Ξένος Ψαλιδᾶς ναὸν / Θεοῦ ἐγείρη, ἄφεσην / ζητῶν τῶν πολλῶν / ἁμαρτημάτων τῆς / Αναστάσεως Χῡ(Χριστοῦ) ὄνομα / αἰτοῦντος / Ἰωσήφ / ἱεροσύνη (το διορθώνει σε Εφροσύνη) σύνεβνος τοῦ / τον ἐκπληρεῖ ἱστορί- / ογράφος ὀνόματι (διαγραμμένο) / ὄνομα ΑΠΟΗC ΤΗΣ ΚΑΛΕ (διαγραμμένο) / ΑΠΟ' Π, ΗC / (ἀλλαγὴ σελίδας) τοὺς καλοὺς καὶ / κοσμίους ἀντα- / δέλφους [ἐξ] ὅλης / Θετταλίας ἄριστος / ζωγράφος Πα- / τριαρχικὴ χεὶρ / καθιστᾷ τὸν ναὸν / [τοῦτον] τοῦ / Μεγάλου Βασι- / (ἀλλαγὴ σελίδας) λέως Ἀνδρονήκου / Κομνηνοῦ τοῦ / Παλαιολόγου ἐν / [ἔτει - / -] 100 (ω) ΚΓ. / ἐν ὧν 4 σειραὶ.» (εικ. 30-33).

Από τον κατεδαφισμένο σήμερα ναό της Αγίας Φωτεινής (ή Φωτίδας)³, ο οποίος βρισκόταν πολύ κοντά στον ναό του Χριστού, ο Λαμπάκης παραδίδει μία μάλλον χαμένη σήμερα κτητορική επιγραφή που διασώζει την αγωνία των αφιερωτών της πιθανόν σε μία δύσκολη στιγμή της πόλης λόγω των κοινωνικών αναστατώσεων που προήλθαν από τις διαδοχικές καταλήψεις και τη σταθερή εγκατάσταση των Οθωμανών στο διάστημα από τα τέλη του 14^{ου} μέχρι το πρώτο μισό του 15^{ου} αιώνα: «Ἡ ἁγία Φωτεινή. / εἰς τὸ ὑπέρθυρον ἐπιγραφή / δίστυχος ἐξεληγμένην / (ἀλλαγὴ σελίδας) Μήτηρ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς ἄρχειν / ἰλέοιτο (;) / μετὰ ἔχει ἀνοίξει ρήγμα.» (εικ. 33-34).

Στη συνέχεια ο Λαμπάκης παραδίδει έναν σχολιασμό για το ναό του Μεγάλου Θεολόγου, θεωρώντας το εξωτερικό του ως κακότεχνο έργο του 19^{ου} αι., μεταγράφει επιγραφή από εικόνα του τιμώμενου αγίου του ναού στα χρόνια της αρχιερατείας του μητροπολίτη

1 Παπαζώτος, σ. 140, αριθ. 97.

2 Παπαζώτος Θ., Βυζαντινές εικόνες της Βέροιας, Αθήνα 1995, πίν. 130-133 σ. 75.

3 Χιονίδης Γ., σ. 180. Παπαζώτος Θ., σ. 215.

Ζαχαρία με επίτροπο τον Αντώνιο Μαρτίνο, πρόσωπο γνωστό για την προσφορά του και από αδημοσίευτο επιγραφικό υλικό της πόλης, σημειώνει επίσης τις δύο κύριες δεσποτικές εικόνες του τέμπλου, εικόνα της αγίας Σολωμωνής και επιγραφή περί της ιστορήσεως του τέμπλου στα 1628 με έξοδα του μοναχού Γερμανού⁴:

«Ο Μέγας Θεολόγος / Έξωθεν κακότεχνον ἔργον τοῦ / αὐτοῦ! / ἱστορήθη αὕτη ἡ εἰκὼν τοῦ
ἀγίου / ἐνδόξου Ἀποστόλου κ' Εὐαγγελιστοῦ / Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. / (αλλαγή σελίδας) Ἐπὶ
Ζαχαρίου Ἀρχι- / ερέως ἐπιτροπεύοντος / κ' ἐπιστατοῦντος τοῦ / Κυρ' Ἀντωνίου τοῦ Μαρτίνου
αὐτοῦ / Ἰουλίου 20. / — — — — — / ΙΧΧΧ / ΜΡΘΥ ἀπλῶς / fres, συνήθους βζ(βυζαντινῆς)
/ τέχνης. / συγκινοῦσα περί - / (αλλαγή σελίδας) σταση ἡ ἀγία Σολωμονή / με τὰς 7 θυγατέρας
/ της. - / ὑπεράνω τῆς ὡραίας πύλης / ἀνιστορήθη ὁ θεῖος τέμπλος / τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ /
Θεολόγου διὰ συνδρομῆς / τε ἐξόδου / κὲ κόπου / Γερμανοῦ / ἱερομονάχου. / (αλλαγή σελίδας)
Ἐτει ζρλζ / = 7136 / 5508» (εικ. 34-37).

Για τον μη σωζόμενο σήμερα ναό του αγίου Βασιλείου⁵ της ενορίας του Αγίου Αντωνίου παραθέτει την πληροφορία για τις δεσποτικές εικόνες του Χριστού και της Παναγίας θεωρώντας τα ανακαινισμένα, πιθανόν δηλαδή επιζωγραφισμένα στον 20^ο αι.:

«Ο ἄγ. Βασίλειος / ΙΧΧΧ Χρ ἀπλῶς / ΜΡ ΘΥ κριτὴ σφαῖρα / ἐφ' ἧς ταινία / οὗτος ἐστὶν
ἡ αἰὼν. / ζωή. - / (αλλαγή σελίδας) ἔργα κ' αἰῶνος ἀνα- / καινισθέντα ἀδεξίως. - / οὐδὲν λόγου
ἄξιον παρουν- / σιάζει ὁ ναὸς. -» (εικ. 37-38).

Στο ναό του δεύτερου πολιούχου της Βέροιας οσίου Αντωνίου του Νέου ο Λαμπάκης φαίνεται ότι αντικρίζει φορητή εικόνα του αγίου του 1810 που κοσμούσε το υπέρθυρο του ναού, ενώ τώρα φυλάσσεται στη συλλογή της Ιεράς Μητροπόλεως, αναφέρεται στο ιερό προσκύνημα των λειψάνων του αγίου Αντωνίου, στις δύο κύριες δεσποτικές εικόνες, μάλλον έργα νεώτερης τέχνης και σε εικόνα ἱάσης, ενώ δεν παραλείπει, κατά τη συνήθειά του να μεταγράψει την κτητορική επιγραφή του ναού, η οποία διασώζει τα ονόματα του αρχιερατούντος μητροπολίτου Θεοκλήτου, των επιτρόπων και του αρχιτέκτονα. Στο τέλος της σημείωσης για την περιοχή του Αγίου Αντωνίου, επιβεβαιώνεται η πληροφορία για την ερειπιώδη κατάσταση του ναού των Ταξιαρχών και μαθαίνουμε ότι η καταστροφή του προκλήθηκε από πυρκαγιά, ενώ η τελευταία αναφορά μνημονεύει μέσω ενός αντιμνήσιου, πιθανόν ως δώρου, κάποια επαφή του λόγιου μητροπολίτη Σταγών και αργότερα Φιλιππουπόλεως, Παΐσιου⁶ με τη μητρόπολη της Βέροιας, θέμα για το οποίο θεωρείται απαραίτητη μία ειδικότερη διερεύνηση.

«Ο Ἄγ. Ἀντώνιος / ἀνιστορήθει τῷ 19 / ὡς Ἀντώνιος νέος / Εἰς τὸ ὑπέρθυρον μεγάλη / εἰκὼν
ζωγρ. τοῦ ἁγίου / Ἀντωνίου ἐφ' ἧς ἀναγι- / νώσκομεν - / (αλλαγή σελίδας) Ἀρχιερέοντος
Χρυσάνθου - / 1810 Ἰουλίου 15. / λείψανα τοῦ / ἁγ. Ἀντωνίου, ὁλό / κληρος ἡ κάρα /

ΙΧΧΧ ΧΙ ἔργα Χριστοῦ - / ΜΡ ΘΥ ἐκλάπ- δην / Ματ...νων /

(αλλαγή σελίδας) Καρναὶ ἁγ. ὁρος 1900 / — — — / ΜΡΧ ΘΥΧ ΚΑΘΟΚΑΘΡΑΥ / ΤΙΩΤΙCΑ
/ εἶναι Παναγία ἡ λεγομένη / δεξιὰ - ὁ ΙΧ κριτής / ἐπὶ τ(ῆς) πύλης Κυρίας / — — — — — /
Εἰκὼν τοῦ τυφλοῦ / Οὗτος γονοκλινῆς παρίστα(ται) / πρὸ τοῦ ΙΧ. / (αλλαγή σελίδας) Εἰς τὸ
ὑπέρθυρον τοῦ / ἀγίου Ἀντωνίου / Οὐ τάδε Θῆβαῖς οὐδ' Ἀντώνιον / δοθιλεύσις τὸν πρόμον ἄσ-
/ τῶν κἄν τεράεσσι μέγαν. / Μακεδόνων δὲ Πατρός Ἀντῶ / ὀψιγόνιοι τῆς δ' ἐπὶ γῆς πατρ /
Μνήμα τε καὶ τέμενος. Δέρκε... / ἀγλαῖην περιανγέος, ὦ ξένε, / Ἦν Βερροιαίων ζῆλος ὅπα... /
νέον / — — — — — / Ἦδ' ἄγετ' εὐσεβέες, φιλοπάτορ.. / εἴσιτε λαοί, Βαϊάν ἀντί
μακ.. / θέσθε χάριν χαρίτων. Ὑλήκο.. / πολιοῦχε. Τε σὶς φίλοις, Ἀντώνιε. / (αλλαγή σελίδας)
μάκαρ καὶ σώζους πιστοὺς δυσμε- / νέος παγίδων. / Ἐν ἔτει Σωτηρίῳ ΑἰΩΞ Φεβρουα- / Ρίου
7. — — — — — / Ὁ Πάνσεπτος οὗτος Ναός οοκοδομήθει / τὸ πρῶτον ἐν ἔτει σωτηρίῳ,
Α'. ἀνω- / κοδομήθη τὸ δεύτερον ἐκ βάθρων ἐν / ἔτει ΑἰΩΞ. ἐπὶ ἀρχιερατείας Κ... / Θεοκλήτου
τοῦ Βυζαντίου, ἐπιμ(ε) / λεία τῶν ἐπιτρόπων Ἀντωνίου Αὐ / ξεντίου Τσιονπελίδου, Ἀντωνίου

4 Παπαζώτος Θ., σ. 128-129.

5 Παπαζώτος Θ., σ. 216.

6 Πασαλή Α., «Το καθολικό της μονῆς Κλεινούς Καλαμπάκας», ΔΧΑΕ περ. Δ', τόμος ΚΑ', σ. 69-92 και υποσημ. 66 ὅπου βιβλιογραφία.

/ Μανουήλ Μπουλασίκη, καὶ Μαλ- / τα Θωμᾶ Μάγκου, ἀρχιτεκτο- / νοῦντος τοῦ Σοφέτην
Μπορντά- / νου / _____ / Ὁ Ἱερός καὶ Πάνσεπτος οὗτος ναὸς / ἐγκαινιάσθη
διὰ χειρὸς / (ἀλλαγὴ σελίδας) ἀναξίου ἀρχιθύτου Κ.Κ.Θ(εο) / κλήτου τοῦ Βυζαντίου, ἀπζ' Ἰ(ου)
/ λίου ζ'._ / 2,93> / 2 μέτρα / πάχος / παραστάδας 1,18 / ὕψος πλησίον ὅπ Ταξιάρχαι / καῖσα
οὐδὲν / ἵχνος / (ἀλλαγὴ σελίδας) ἀντιμήνσιο ἐκ / ἀψθ' τοῦ / ἐπισκόπου Σταγών / Παΐσιου._» (εικ.
38-44).

Οἱ τελευταῖες παρατηρήσεις τοῦ Λαμπάκη ἀφοροῦν στο νὰο τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς
ενορίας τῆς Παναγίας Δεξιάς, ὅπου ἐπεῖτα ἀπὸ τὴν ἐπισήμανση τῶν δεσποτικῶν εἰκόνων τοῦ
Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας, φαίνεται ὅτι εἰσέρχεται στο ἱερό καὶ προσπαθεῖ νὰ μεταγράψῃ
μία πολὺ σημαντικὴ ἐπιτύμβια ἐπιγραφή τοῦ λαμπροτάτου τοξότη Ἀρία, τοῦ ὁποῖου μόνον ὁ
Κτίστης γινώριζε τὴν ἡλικία, ἡ ὁποία χρονολογεῖται στα τέλη τοῦ 6^{ου} μεταχριστιανικοῦ αἰῶνα
καὶ ἔχει μελετηθεῖ ἀπὸ πολλοὺς ἐρευνητές, χωρὶς νὰ εἶναι μέχρι σήμερα γνωστὸ ὅτι τὴν εἶχε
δεῖ καὶ ὁ Λαμπάκης τὸ 1901⁷.

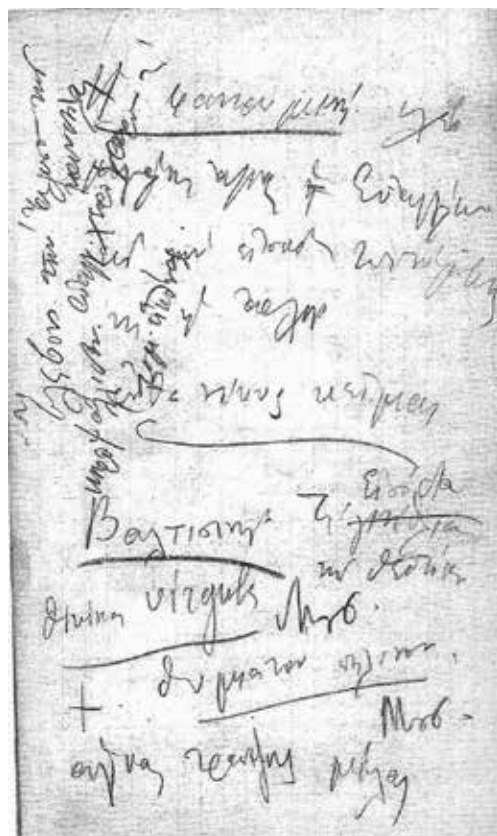
«Ἁγία Παρασκευή / I×C× XI / ΜΡ ΘΥ ἀπλῶς / (ἀλλαγὴ σελίδας) ἐν τῷ ἱερὸν / +EN
ΧΡΙΣΤΩ ΚΥΜΣ (κεῖμαι) / ΑΡΙΑΛΑΜΣCΤΡΑ- / Μαρία (διαγραμμένο) / TEV/CAMENON EN
ΤΩ ΓΕΝ/ ΝΕΟΤΑΤΟΥ... / ΑΡΙΘΟCΙΩΜC / ΜΟΥ / ΤΩΝ ΚΑΘ / ΑΓΙΤΙΤΑΡΙΩΝΑΙΤΙ / Λ3 / ΜΗΝΕC
Μ / (ἀλλαγὴ σελίδας) ΙΕ ΤΑΔΕ / ΠΑΝΤΑ / ΤΟΝ ΤΗC ΖΟΗC / ΜΟΥ ΕΤΙ ΥΔΕΝ / Ο ΚΤΙCΤΗC.»
(εικ. 44-46).

Ολοκληρώνοντας τὴν ἀνάγνωσθι τῶν σημειώσεων τοῦ Λαμπάκη αἰσθάνεται κανεῖς τὸ
ζήλο καὶ τὴν ἀγωνία τοῦ περιηγητῆ νὰ καταγράψῃ ὅσα βλέπει. Ἐπικεντρώνει κυρίως τὴν
προσοχή του στὶς ἐπιγραφές, γραπτές, ἀνάγλυφες, κεραμοπλαστικές καὶ αὐτές τῶν φορητῶν
εἰκόνων, φαίνεται γινώστης τῆς ζωγραφικῆς τῶν φορητῶν εἰκόνων, προσθέτει μία ἀγνωστὴ
μέχρι στιγμῆς μαρτυρία γιὰ τὰ μνημεῖα τῆς Βέροιας καὶ συμπληρῶναι τὸν κατάλογο τῶν
πρῶτων ἐρευνῶν τῆς.

⁷ Γιὰ τὴ μεταγραφή καὶ τὰ σχόλια βλ. Λουκρητία Γουναροπούλου, Μιλτιάδης Β. Χατζόπουλος,
Εἰρήνη Καλογρίδου (ἐπ), Πασχάλης Πασχίδης (ἐπ), *Ἐπιγραφές Κάτω Μακεδονίας: μεταξύ τοῦ*
Βερμίου ὄρους καὶ τοῦ Ἀξιού ποταμοῦ: τεύχος Α' Ἐπιγραφές Βέροιας = *Inscriptiones Macedoniae inferioris:*
inter Bermium montem at Axium flumen repertae: fasciculus primus Inscriptiones Beroeae. Ἐθνικὸν Ἰδρυμα
Ἐρευνῶν, Ἀθήνα 1998, σ. 378, ἀριθ. 443.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

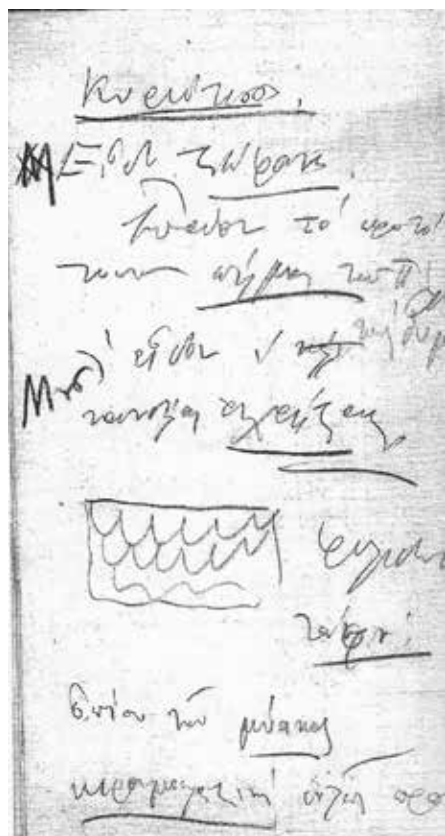
- εικ. 19:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Παναγία Φανερωμένη.
- εικ. 20:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Παναγία Βαλτεσινή, Άγιος Βλάσιος, Παναγούδα Υπαπαντή.
- εικ. 21:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Άγιος Σάββας Κυριωτίσης.
- εικ. 22:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Άγιος Σάββας Κυριωτίσης, Άγιος Ανδρέας Κυριωτίσης.
- εικ. 23:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Άγιοι Κήρυκος και Ιουλίττα.
- εικ. 24:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Άγιοι Κήρυκος και Ιουλίττα.
- εικ. 25:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Άγιοι Κήρυκος και Ιουλίττα.
- εικ. 26:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Άγιοι Κήρυκος και Ιουλίττα.
- εικ. 27:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Άγιοι Κήρυκος και Ιουλίττα.
- εικ. 28:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Άγιοι Κήρυκος και Ιουλίττα.
- εικ. 29:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Άγιοι Κήρυκος και Ιουλίττα.
- εικ. 30:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Ανάσταση του Σωτήρος Χριστού.
- εικ. 31:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Ανάσταση του Σωτήρος Χριστού.
- εικ. 32:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Ανάσταση του Σωτήρος Χριστού.
- εικ. 33:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Ανάσταση του Σωτήρος Χριστού, Αγία Φωτεινή (Φωτίδα).
- εικ. 34:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Αγία Φωτεινή (Φωτίδα), Μέγας Θεολόγος.
- εικ. 35:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Μέγας Θεολόγος.
- εικ. 36:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Μέγας Θεολόγος.
- εικ. 37:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Μέγας Θεολόγος, Άγιος Βασίλειος ενορίας Αγίου Αντωνίου.
- εικ. 38:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Άγιος Βασίλειος ενορίας Αγίου Αντωνίου, Άγιος Αντώνιος ο Νέος.
- εικ. 39:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Όσιος Αντώνιος ο Νέος.
- εικ. 40:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Όσιος Αντώνιος ο Νέος.
- εικ. 41:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Όσιος Αντώνιος ο Νέος.
- εικ. 42:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Όσιος Αντώνιος ο Νέος.
- εικ. 43:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Όσιος Αντώνιος ο Νέος.
- εικ. 44:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Όσιος Αντώνιος ο Νέος, Αγία Παρασκευή ενορίας Παναγίας Δεξιάς.
- εικ. 45:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Αγία Παρασκευή ενορίας Παναγίας Δεξιάς.
- εικ. 46:** Αρχείο οικογένειας Λαμπάκη. Αγία Παρασκευή ενορίας Παναγίας Δεξιάς.

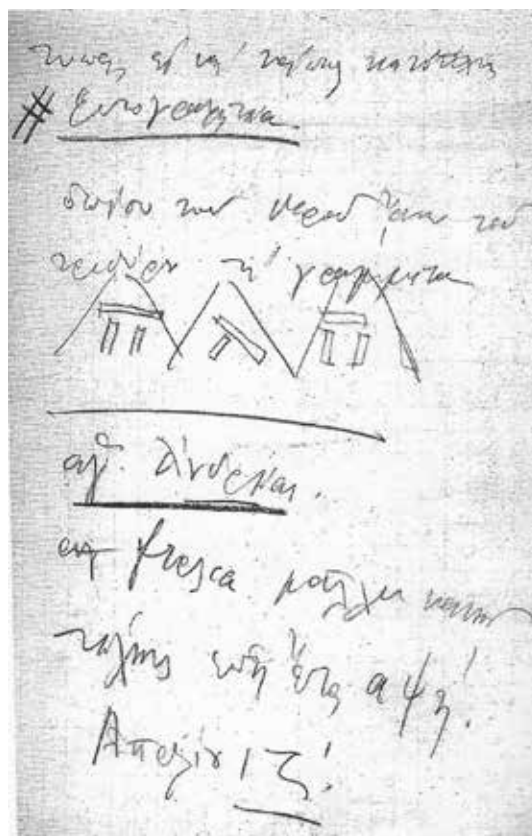
εικ. 19

εικ. 20

εικ. 21

εικ. 22

καὶ ἐπὶ τῆς
 καὶ
1092.
 1092.
 τῆς ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ
 ἀλλ' ἀλλ' ἀλλ' ἀλλ'
 ἀλλ' ἀλλ' ἀλλ' ἀλλ'

εἰκ. 27

ἐκείνης καὶ ἐκείνης
 καὶ ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ ἐκείνης

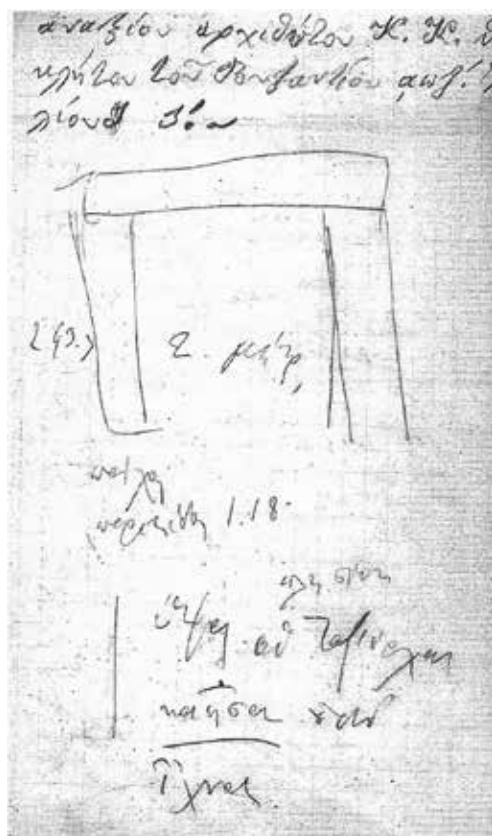
εἰκ. 28

ἐκείνης καὶ ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ ἐκείνης

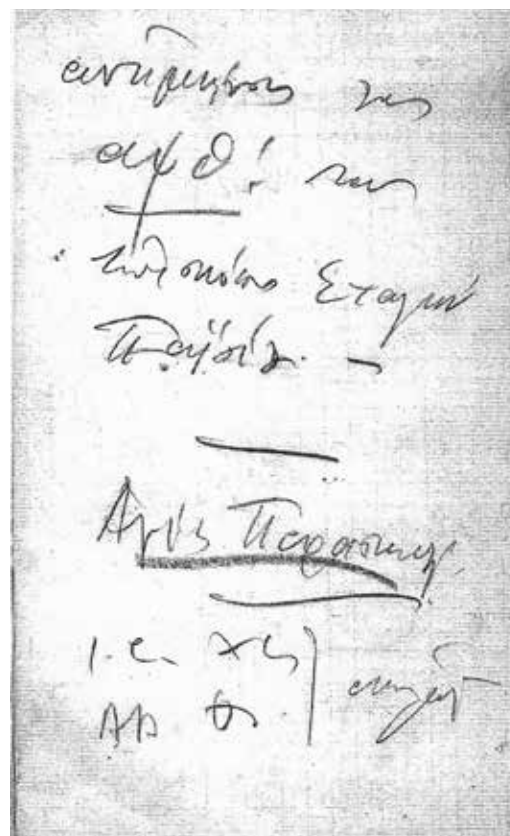
εἰκ. 29

ἐκείνης καὶ ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ ἐκείνης
 ἐκείνης καὶ ἐκείνης

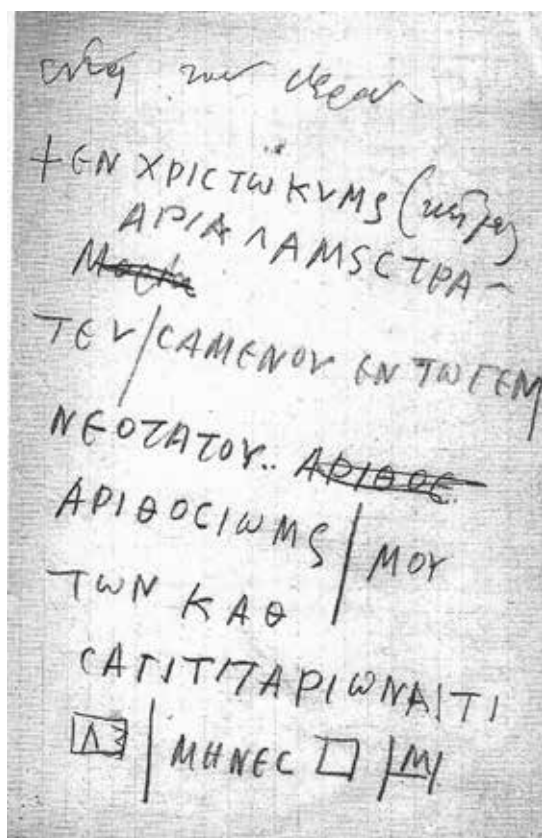
εἰκ. 30

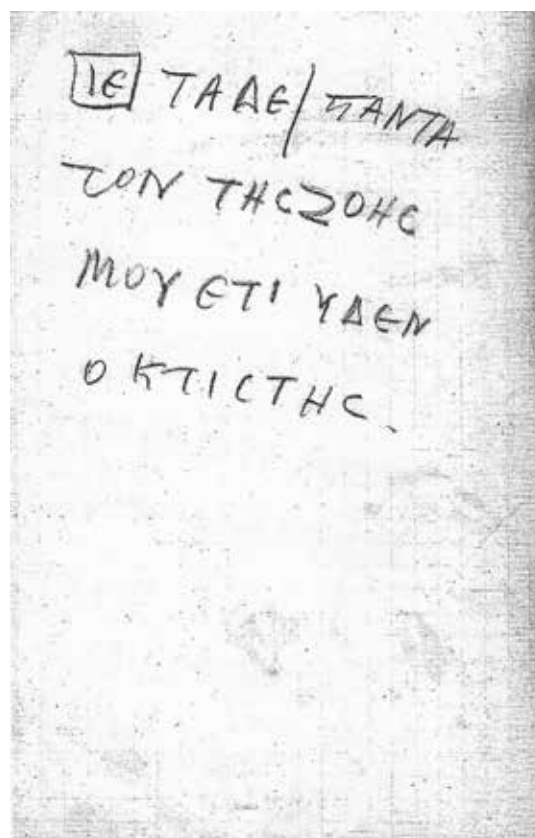
εικ. 43

εικ. 44

εικ. 45

εικ. 46

ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Ολυμπία Μπέτσα, φιλόλογος – msc σημειωτικής

Τα βιομηχανικά κτήρια στη Βέροια Ένα εγκαταλελειμμένο εριουργείο

Η αναζήτηση στους δρόμους αυτή τη φορά οδήγησε στο ερειπωμένο βιομηχανικό κτήριο στη διασταύρωση των οδών Πιερίων και Θωμαΐδου στην περιοχή «Λαδόμυλοι» (βλ. εικόνα 1), κτήριο δεμένο με παιδικές αναμνήσεις, καθώς το πρωτοεπισκέφτηκα σε μια από τις πρώτες μου μακρινές διαδρομές στην πόλη μαζί με την εξαδέλφη μου Αθηνά Τζιμούρτου, της οποίας ο πατέρας υπήρξε ένας από τους συνιδιοκτήτες και κατοίκους του. Εντυπωσιάστηκα από το μέγεθος του κτηρίου και αργότερα έμαθα ότι κατά το μεγαλύτερο μέρος του 20^{ου} αι. κάποια βιομηχανία λειτούργουσε εκεί και στη μια πλευρά του πρώτου ορόφου του διώροφου κτηρίου υπήρχαν οι κατοικίες των συνεταίρων.

Εικόνα 1. Το εριουργείο σήμερα

α. Βιομηχανικά κτήρια – μορφή και χρήση

Τα βιομηχανικά κτήρια αναγνωρίζονται βάσει ορισμένων χαρακτηριστικών:

- Η τυπολογική διάρθρωση των βιομηχανικών κτηρίων ακολουθεί την οργάνωση των «ελεύθερων κατόψεων» με τον αυστηρό κατασκευαστικό κάρναβο του φερόντος συστήματος (κάρναβος είναι το «πλέγμα» που σχηματίζουν οι κατασκευαστικοί άξονες).

- Η μορφή τους είναι λιτή, οι διαστάσεις τους όμως είναι επιβλητικές, με αποτέλεσμα να μετατρέπονται σε **τοπόσημα** για την πόλη. Πρόκειται για κτήρια, τα οποία διακρίνονται από συμμετρία και γεωμετρικότητα. Οι όψεις τους οργάνωνονται ορθολογικά, χαρακτηρίζονται από τη ρυθμική επανάληψη των ανοιγμάτων.

- Η ογκοπλασία τους είναι λιτή και χαρακτηρίζεται από καθαρές γεωμετρικές φόρμες. Οι αναλογίες εμβαδού - ύψους διαφοροποιούνται και παρουσιάζουν μεγάλη ευελιξία προσαρμογής στις λειτουργικές ανάγκες της παραγωγικής διαδικασίας.

- Όσον αφορά στην κατασκευαστική τους τεχνολογία παρουσιάζονται διαφοροποιήσεις στα υλικά και στην τεχνολογική δομή που χαρακτηρίζεται από την αισθητική και την τεχνο-

ΔΗΛΩΣΙΣ

Περί ίδρύσεως ή επέκτασής μικρών βιομηχανικών ή βιοτεχνικών επιχειρήσεων, υποβαλλόμενη εις το Υπουργείον Βιομηχανίας, συμφώνως προς το άρθρον 3 του νότ' αριθ. 428/1962 Β. Δ. «Περί απαλλαγής εκ της υποχρεώσεως έφοδισμού δι' αδείας, σκοπιμότητας ίδρυσμένων ή επεκτεινομένων μικρών βιομηχανιών ή βιοτεχνιών» (ΦΕΚ 102 Α/62), εκδοθέντος κατ' εφαρμογήν του άρθρου 1 του ν. 3203/1955.

Πρός
Το Υπουργείον Βιομηχανίας
(Γεν. Δ/σιν Ι-Δ/σιν Μελετών και προγράμματος)

- 1) Όνοματεπώνυμον δηλούντος ή (Επωνυμία Επιχειρήσεως) Σ. Μίμπερας
- 2) Είδος επιχείρησης (Υφαντήριο, Ξυλουργείον κ.λ.π.) Ξυλουργείον
- 3) Έδρα: Πόλις Ρέγιον περιοχή Ρέγιον Νομός Ηφαιώ
- 4) Συνολική εγκατεστημένη ισχύς και δυνάμεις εις ίππους 125
- 5) Συνολική όξια μηχανολογικών εγκαταστάσεων Δραχμαί 250000
- 6) Χρονολογία έναρξεως λειτουργίας της Επιχειρήσεως 1955
- 7) Παραγόμενα προϊόντα Ξύλα

Εν Ρέγιον τῇ 25-1- 1955

Ο Δήλων
Σ. Μίμπερας
Βιομηχανικός
Τζιμούρτου

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ

Η παρούσα δήλωση υποβάλλεται εις τὸν ἑλκὸν εἰς τὸ Ἀστυνομικὸν Τμήμα τοῦ τόπου εγκαταστάσεως τῆς Επιχειρήσεως ἢ τοῦ Υπουργείου Βιομηχανίας, μετὰ τὴν θεωρήσιν τῶν ὁσίων αἰ μὲν δύο παραδίδονται εἰς τὸν ἐνδιαφερόμενον αὐτὸν διὰ τὴν χορήγησιν ρεζιματος διὰ τῆς Δ.Ε.Η. ἢ ὡς ἀποδεικτικὸν καταστάσεως δηλώσεως, ἡ δὲ τρίτη διαβιβάζεται εἰς τὸ τέλος ἐκαστοῦ μηνὸς εἰς τὸ Υπουργεῖον.

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς δηλώσεως τοῦ ν. 3203/55

Εν Ρέγιον τῇ 25-1- 1955

Τὸ Ἀστυνομικὸν Τμήμα Βέροια

Εικόνα 2. Δήλωση στο Υπουργείο Βιομηχανίας (1957)

Από την ιδιωτική συλλογή Λίμπερας Τζιμούρτου

βάκι, συνθετικές ίνες κλπ. Το μαλλί επεξεργάζεται στα λανάρια, ώστε οι ίνες να είναι ομοιόμορφες. Η εριουργία χρησιμοποιεί δύο βασικά τεχνολογικά συστήματα: το κλώσιμο των νημάτων από λαναρισμένο μαλλί για την παραγωγή λεπτών υφασμάτων και πλεκτών και το κλώσιμο νημάτων από ίνες διαφορετικού μήκους και πάχους για την παραγωγή χοντρών υφασμάτων και χαλιών. Η κατεργασία εκτός απ' το λανάριασμα, περιλαμβάνει επανειλημμένη τάνυση και δίπλωμα των ινών για το ίσιασμα και την εκλέπτυνσή τους².

Στο εργοστάσιο, λοιπόν, οι εργάτες – εργάτριες επεξεργάζονταν το μαλλί για να κατασκευάσουν φλοκάτες και βελέντζες. Στον επάνω όροφο υπήρχαν πάγκοι και μηχανήματα όπου πραγματοποιούνταν οι διάφορες εργασίες. Συνολικά εργάζονταν περίπου είκοσι πέντε με τριάντα άτομα, κυρίως γυναίκες. Το εργοστάσιο κατεργαζόταν μαλλί των εντόπιων κτηνοτρόφων για οικοτεχνική παραγωγή φλοκατών, καθώς και εισαγόμενα μαλλιά από Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία και αλλού, τα οποία τα παραλάμβαναν καθαρά και πλυμένα και εν συνεχεία με αυτά έκαναν τα χαρμάνια. Χρησιμοποιούσαν διαφορετικό μαλλί για το φλόκο, διαφορετικό για το στημόνι και άλλο για το υφάδι. Σύμφωνα με την κυρία Βέφα Τσούλιου, εργάτρια επί σειρά ετών, η παραγωγή ακολουθούσε την εξής διαδικασία:

λογία της εκάστοτε οικοδομικής δραστηριότητας¹.

Στη Βέροια απαντώνται τα εξής βιομηχανικά κτήρια: **τα εκκοκκιστήρια και τα εριουργεία**. Πιο συγκεκριμένα, στον εικοστό αιώνα υπήρχαν στην πόλη τα εκκοκκιστήρια βάμβακος των Καζαντζίδη (τοποθεσία Μουαρίφ), Ναζλίδη (στο Σιδηροδρομικό Σταθμό), Ουσουλτζόγλου – Σπυρίδη (κάτω από το Φόρο), Τσιτιρίδη κ.ά. καθώς και τα εριουργεία των Χατζηνικολάκη, Σωσσίδη και Γκουγκουλιάνη – Μέσκα – Τζιμούρτου.

Αρκετά χρόνια αργότερα, καθισμένη δίπλα στη θεία μου Λίμπερα Τζιμούρτου (σύζυγο του Αντώνη Τζιμούρτου, ενός από τους ιδιοκτήτες), στο άνετο διαμέρισμα της απέναντι από την παλιά κατοικία της που βρισκόταν στον πρώτο όροφο του εγκαταλελειμμένου εριουργείου, ξετυλίξαμε το κουβάρι των αναμνήσεων.

β. Ο βιομηχανικός κλάδος της εριουργίας – Διαδικασία παραγωγής

Το κτήριο ήταν εριουργείο. Η εριουργία είναι κλάδος της κλωστοϋφαντουργίας που κατεργάζεται το έριο (μαλλί) σε καθαρή μορφή ή ανάμεικτο με βαμ-

1 http://ecoprasino.blogspot.gr/2011/04/blog-post_14.html

2 <http://www.livepedia.gr /index.php/Εριουργία>

- Ο «λύκος» ήταν το πρώτο μηχάνημα, που ανακάτευε το μαλλί και το έστελνε σε μια αποθήκη μέσω σωλήνα. Από εκεί ο λαναρτζής έπαιρνε το μαλλί και το έφερνε στη λαναροφυτιλιέρα, στην οποία γινόταν το ξάσιμο του μαλλιού και η διαλογή των μακριών μαλλιών που ήταν κατάλληλα για καρπέτες και φλοκάτες. Στον επόμενο πάγκο εργασίας ακολουθούσε το γνέσιμο, στην αρχή χειροποίητα και στη συνέχεια στις κλωστικές μηχανές. Οι εργάτριες έπαιρναν μια ποσότητα από τα φυτίλια, δηλαδή από το λαναρισμένο μαλλί και την περνούσαν στη μηχανή. Το μαλλί τραβιόταν και στριβόταν όσο χρειαζόταν για να γίνει νήμα. Εκτός από το φλόκο, υπήρχαν άλλα δύο είδη νημάτων, ανάλογα

Εικόνα 3. Δίπλωμα στις κυρίες Μέσκα και Γκουγκουλιάνα από την 11η Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης (1936)

Από την ιδιωτική συλλογή Γιώργου Μπαρμπαρούση

με το ρόλο που επρόκειτο να παίξουν στην ύφανση: το στημόνι και το υφάδι. Το στημόνι ήταν λεπτότερο και περισσότερο στριμμένο, το υφάδι πιο χονδρό και λιγότερο στριμμένο. Το στημόνι το προμηθεύονταν και οι νοικοκυρές της πόλης για να κατασκευάσουν άλλα υφάντα. Στη συνέχεια, το μαλλί μεταφερόταν σε άλλο παρακείμενο οίκημα, όπου υπήρχαν οι αργαλειοί, στους οποίους οι εργάτριες ύφαιναν τις φλοκάτες. Το κομπόδεμα των φλοκατών γινόταν με δύο τρόπους, το σταυρόκομπο και την αλογοουρά. Μετά δίπλωναν τις φλοκάτες και τις έραβαν πρόχειρα σε τετράγωνο ή ρομβοειδές σχήμα για να μεταφερθούν στα μπατάνια – δριστελλές της Βέροιας, όπου με τη δύναμη του νερού έδενε η ύφανση και φούσκωνε ο φλόκος και αφού ολοκληρωνόταν αυτή η διαδικασία, τις άπλωναν σε σκοινιά και σύρματα περιμετρικά του αύλειου χώρου του εργοστασίου, του «αλωνιού», όπως χαρακτηριστικά τον αποκαλούσαν, προκειμένου να στεγνώσουν. Στον ίδιο χώρο υπήρχαν και τα καζάνια όπου βάφονταν οι φλοκάτες σε διάφορα χρώματα. Την εργασία αυτή την ανέλαβε στη συνέχεια ο Φάκας με τα παιδιά του, ο οποίος αποτέλεσε και τον τελευταίο συνέταιρο της συγκεκριμένης επιχείρησης.

γ. Στοιχεία επιχείρησης

Στο προσωπικό αρχείο της κυρίας Λίμπερας Τζιμούρτου υπάρχει μια δήλωση στο Υπουργείο Βιομηχανίας (Γεν. Δ/σιν – Δ/σιν Μελετών και προγράμματος) του 1957 (βλ. εικόνα 2) από την οποία συλλέγονται τα εξής στοιχεία που αποτελούσαν και την ταυτότητα της επιχείρησης:

- Ονοματεπώνυμον δηλούντος: Ι. Μέσκας, Σ. Γκουγκουλιάνος, Αντ. Τζιμούρτος και Γ. Ν. Γκουγκουλιάνος
- Είδος επιχειρήσεως: Εριουργείο
- Έδρα: Βέροια
- Συνολική εγκατεστημένη ισχύς κιν. δυνάμεως εις ίππους: 12,5
- Συνολική αξία μηχανολογικών εγκαταστάσεων Δραχμαί: 250.000
- Χρονολογία ενάρξεως λειτουργίας της Επιχειρήσεως: 1925
- Παραγόμενα προϊόντα: Ερια

Εικόνα 4. Οι ιδιοκτήτες Αντώνης Τζιμούρτος (αριστερά) και Γιάννης Μέσκα (δεξιά) στο εξοχικό κέντρο «Βόσπορος» (χ.χ.)

Από την ιδιωτική συλλογή Λίμπερας Τζιμούρτου

Οι Στέργιος Γεωργίου Γκουγκουλιάνος, Γεώργιος Στεργίου Τζιμούρτος και Ιωάννης Στεργίου Μέσκα, που ήταν οι πρώτοι συνέταιροι της βιομηχανίας, αγόρασαν το κτήριο και το οικόπεδο από τους Ρουμπέν Στρούμσα, Δαβίδ Ρουμπέν Στρούμσα και Μεναχέμ Ρουμπέν Στρούμσα στις 14 Μαΐου 1926. Σύμφωνα με το υπ. αριθμ. 12060 συμβόλαιο του συμβολαιογράφου Γεωργίου Καλλιμπάκα, οι Στρούμσα είχαν στην κατοχή, νομή και κυριότητα τους «εν οικόπεδον εφ' ου ανωκοδόμησαν εργοστάσιον βυρσοδεψείον και ελαιοτριβείον κείμενον εντός της πόλεως Βερροΐας εις την συνοικίαν Κυργιωτίσσης» και το οποίο απέκτησαν εξ αγοράς. Πράγματι, βάσει παλαιότερων συμβολαίων του Γ. Καλλιμπάκα με χρονολογίες 8 και 22

Φεβρουαρίου 1922 και 9 Μαρτίου 1922 οι προαναφερόμενοι Στρούμσα φέρονται ως αγοραστές α) του οικόπεδου από τους Μαχμούτ Αχμέτ Χατζή Πασσά, Αχμέτ Μουσταφά Σαπουτζή και Χαλήλ Αγά Χατζή Πασσά και β) ενός κτηρίου από το Γεώργιο Μπαζάκα, το οποίο πωλήθηκε σε αυτούς χωρίς την εκκοκιστική μηχανή βάμβακος που διέθετε. Το κτήριο συνόρευε μεταξύ άλλων και με ποταμό και με δρόμο. Δεν είναι σαφές μέσα από τα συμβόλαια αν το κτήριο του Μπαζάκα επεκτάθηκε και έγινε το εργοστάσιο που βλέπουμε σήμερα ή αν οι Στρούμσα κατεδάφισαν το κτήριο, πιθανόν εκκοκιστήριο, όπως συνάγεται από την εκκοκιστική μηχανή που διέθετε και έχτισαν νέο στη θέση του. Η μόνη διευκρίνιση που γίνεται στο συμβόλαιο είναι ότι οι Στρούμσα ανοικοδόμησαν (έχτισαν;) εργοστάσιο βυρσοδεψείο και ελαιοτριβείο, το οποίο πωλούν μαζί με το παράρτημα και την κινητήρια δύναμη με το σχετικό μηχανήμα στους Γκουγκουλιάνο, Τζιμούρτο και Μέσκα αντί του ποσού των επτακοσίων πενήντα (750) λιρών Αγγλίας. Προφανώς, το σχετικό μηχανήμα ήταν η φτερωτή που έδινε την κίνηση στα μηχανήματα με το νερό του ποταμού που περνούσε ακριβώς δίπλα από το κτήριο.

Μετά την αγοραπωλησία, το εργοστάσιο λειτούργησε ως εριουργείο και μάλιστα αξίζει να σημειωθεί ότι οι φλοκάτες του βραβεύτηκαν από τη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης, όπως μαρτυρά ο έπαινος από την XI έκθεση Θεσσαλονίκης³ στις κυρίες Μέσκα και Γκουγκουλιάνο δια τας εκτεθείσας βελέντσας το 1936 (βλ. εικόνα 3).

Μετά το 1973 ο γιος του Γιώργου Τζιμούρτου, Αντώνης Τζιμούρτος (βλ. εικόνα 4) αποχώρησε από την επιχείρηση, η οποία κατόπιν του συνεταιρισμού των Φάκα και Γκουγκουλιάνο μεταφέρθηκε σε άλλο κτήριο. Από τότε, δυστυχώς, το παλιό πανέμορφο βιομηχανικό κτήριο της Θωμαΐδου παρουσίασε σημαντικές φθορές, λόγω εγκατάλειψης και αδιαφορίας των Δημοτικών Αρχών, σε σημείο πλέον να κινδυνεύει με κατάρρευση.

δ. Η λειτουργία του εργοστασίου

Το εργοστάσιο λειτουργούσε με βάρδιες. Η κυρία Κατίνα Χαντέ, εργάτρια του εργοστασίου επί σειρά ετών, 98 χρονών σήμερα, θυμάται ότι μεταπολεμικά ο κάθε συνέταιρος είχε στη

³ Η πρώτη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης εγκαινιάστηκε στις 3 Οκτωβρίου του 1926

διάθεση του το εργοστάσιο για μια εβδομάδα το μήνα και ότι ο καθένας είχε δικούς του εργάτες και δικές του εργάτριες που δούλευαν τις δικές του παραγγελίες. Οι παραγγελίες γίνονταν από εμπόρους της Ελλάδας, αλλά και του εξωτερικού, όπως π.χ. της Γερμανίας. Η ίδια δούλευε για όλους τους συνεταίρους και μάλιστα εργαζόταν διπλή βάρδια, από τις 2.00 μέχρι τις 10.00 και από τις 10.00 μέχρι τις 18.00. Κάποιες φορές, γινόταν έλεγχος από το κράτος σχετικά με θέματα ασφάλειας προσωπικού και καταβολής μισθών και δώρων (βλ. εικόνα 5). Στην πολύ μεγάλη αυλή του οικοπέδου, που έχει συρρικνωθεί δραματικά, υπήρχε μεγάλη κινητικότητα: κτηνοτρόφοι που έφερναν μαλλί με τα κάρα και τα άλογα τους, έμποροι και αντιπρόσωποι φλοκατών, καθώς και γυναίκες, οι οποίες αγόραζαν κατεργασμένο μαλλί.

ε. Η ενέργεια από το ποτάμι

Η βιομηχανία λειτουργούσε με υδροηλεκτρική ενέργεια, από το νερό που έτρεχε άφθονο από τα Παπάκια, περνούσε κάτω από τη σημερινή γέφυρα της οδού Μπότσαρη και κατέβαινε ορμητικά από τα δεξιά της σημερινής Θωμαΐδου δημιουργώντας έναν χείμαρρο ικανό να κινήσει τη μεγάλη φτερωτή (βλ. εικόνα 6) που βρισκόταν ανάμεσα στο κτήριο και το ποτάμι. Η φτερωτή, ή αλλιώς καρούτα, σύμβολο της παλιάς βιομηχανίας, που σώζεται ακόμα και σήμερα κάτω από την άγρια και ανεξέλεγκτη βλάστηση του οικοπέδου, είναι ξύλινη στο μεγαλύτερο μέρος της, εκτός από τον κεντρικό άξονα της, που είναι σιδερένιος. Η κυρία Κατίνα Χαντέ μου αφηγήθηκε ένα δυσάρεστο γεγονός που παραλίγο θα γινόταν τραγικό δυστύχημα και που συνδέεται με την περίφημη φτερωτή. Τα παιδάκια της γειτονιάς έπαιζαν ολημερίς ένθεν και ένθεν του ποταμού. Μια μέρα, όμως, μάλλον του '51, τα ορμητικά νερά παρέσυραν ένα κοριτσάκι ηλικίας περίπου 10 ετών και την κατεύθυναν μανιωδώς επάνω στην καρούτα. Οι αυτόπτες μάρτυρες φώναζαν τρομαγμένοι: - το κορίτσι, το κορίτσι! και με τις κραυγές τους κινητοποιήσαν τους γείτονες, οι οποίοι με αυτοθυσία ρίχτηκαν μέσα στο χείμαρρο και πρόλαβαν το κορίτσι προτού διαμελιστεί μέσα στα φτερά της φτερωτής.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΣΥΜΑ ΕΠΘ/ΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ _____

Αδων: Αριθ. 457

Αριθ. Εκδ. _____

ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΛΕΓΧΟΥ

Τύπος Εργασίας	Επιμετρία <u>Μίσθια - Κατασκευές - Τεχνικές</u>			
	Είδος <u>Βιοτεχνική Εργασία</u>			
	Διεύθυνσις <u>Λαοκ. Υπ. 1</u>			
Αριθμός προσωπικού	Ανδρες	Γυναίκες	Ανύμφαι	Σύνολον

Χρονολογία 19-4-69

Ωρες 11²⁰

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ :

Η εργασία εκτελείται πρόωγη
Κατασκευάζονται τμήματα
Κατασκευάζονται 16 δομοί
Εργασία γίνεται με
αυτήν την εργασία
Οι εργαζόμενοι
VC 1
Εργασία

παράβλεπον δι της Εγκυκλοπαιδείας

Ε. Π.

Ο Έφορος Εργασίας

[Signature]

10002 - Ο υπερασπιστής της ελευθέρου του λαού του Έθνους Επικεφαλής

Εργασία ή ο παλαιός διακριτικός αριθμός ή πληροφορίες άλλου

παιχνιδιού

A. M. 2106 - A

Εικόνα 5. Δελτίο ελέγχου από το Υπουργείο Εργασίας (1969) Από την ιδιωτική συλλογή Λίμπερας Τζιμούρτον

Εικόνα 6. Η καρούτα (χ.χ) Από την ιδιωτική συλλογή Λίμπερας Τζιμούρτου

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

π. Αθανάσιος Γ. Βουδούρης, Μέλος Δ.Σ. της Ε.Μ.Ι.Π.Η.

π. Φιλάρετος Κωνσταμονίτης (1890 – 1963) Ένας ασκητικός αγιορείτης ηγούμενος, από τη Φυτειά Ημαθίας

Στην κόρη μου Ευδοκία - Φιλαρέτη

α. Εισαγωγικά

Το παρόν δημοσίευμα, της σειράς «Μοναστηριακά σημειώματα», αποσκοπεί στην παρουσίαση ορισμένων στοιχείων για τη ζωή ενός από τους επιφανέστερους ηγούμενους του Αγίου Όρους, κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα, ο οποίος καταγόταν από το χωριό Φυτειά Ημαθίας και έζησε, κατά το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του, στην Ιερά Μονή Κωνσταμονίτου, ως ένας ταπεινός ηγούμενος και υπηρέτης των πατέρων του μοναστηριού. Σκοπός του δημοσιεύματος αυτού δεν είναι η εξαντλητική παράθεση και εξέταση της συνολικής ζωής και δράσης του ηγούμενου, αλλά η εστίαση σε ορισμένα σημεία του βίου και της προσωπικότητάς του, που είχαν ως αποτέλεσμα να κατατάξουν τη μορφή του μεταξύ των πλέον ενάρετων σύγχρονων αγιορείτικων μορφών.

Ο π. Φιλάρετος (κατά κόσμο Αντώνιος Μάστορας), γεννήθηκε στο χωριό Τσόρνοβο (Φυτειά) Ημαθίας,¹ την 1η Μαΐου του 1890. Ο πατέρας του ονομαζόταν Γεώργιος Μάστορας και η μητέρα του Αικατερίνη Στεργίου. Σε ηλικία 18 ετών ο νεαρός τότε Αντώνης μετέβη ως μετανάστης στην Αμερική, κοντά σε έναν θείο του, όπου εργάστηκε σε ένα λουστρατζίδικο. Γρήγορα, όμως, κουράστηκε από τη θορυβώδη ζωή της Αμερικής και αποφάσισε να επιστρέψει πίσω στο χωριό του. Έφθασε στη Θεσσαλονίκη το 1912, κατά τις ημέρες της απελευθέρωσης της πόλης από τον ελληνικό στρατό. Ενώ ετοιμαζόταν να πάρει το τρένο για να επιστρέψει στη Βέροια και από εκεί στο χωριό του, λίγο μετά από την άφιξή του στη Θεσσαλονίκη, λέγεται ότι είδε στον ύπνο του τον Άγιο Δημήτριο, ο οποίος τον προέτρεψε να μεταβεί στο Άγιον Όρος. Την επόμενη ημέρα ο Αντώνης ξεκίνησε για το Περιβόλι της Παναγίας, όπου και έμεινε έως την τελευταία ημέρα της επί γης ζωής του.²

Όπως πληροφορούμαστε από το μοναχολόγιο της μονής Κωνσταμονίτου, ο π. Φιλάρετος εγκαταστάθηκε στο μοναστήρι τον Νοέμβριο του 1912 και εκάρη μοναχός μεγαλόσχημος τον Απρίλιο του έτους 1921. Τον Οκτώβριο του 1924 χειροτονήθηκε πρεσβύτερος. Καθηγούμενος

1 Πορφύριος Σιμωνοπετρίτης (μοναχός), *Βίος, ακολουθία και παρακλητικός κανών του αγίου οσιομάρτυρος Τιμοθέου του Αγιορείτου*, Βέροια 1996, 63.

2 Ιωαννίκιος Κοτσώνης (Αρχιμ.), *Σύγχρονες αγιορείτικες μορφές, Φιλάρετος Κωνσταμονίτης*, [Ιερά Μονή Παρακλήτου Ωρωπού Αττικής (αφ. 9)] Αθήνα 1986.

του μοναστηριού εξελέγη τον Μάρτιο του 1949 και εγκαθιδρύθηκε την 21η Μαΐου του ιδίου έτους. Την 28η Ιανουαρίου του 1963, εορτή της Κυριακής του Ασώτου και μνήμη του οσίου και θεοφόρου πατρός ημών Εφραίμ του Σύρου, «εκοιμήθη εν Κυρίω» κατά την ώρα της ακολουθίας του Όρθρου, όταν διαβαζόταν το τρίτο κάθισμα του Ψαλτηρίου (ο Άμωμος), στον στίχο «ου μη επιλάθωμαι των δικαιωμάτων σου...».³

Ως προς τα σωματικά του προσόντα, ο ηγούμενος ήταν κοντός (με ύψος 1.50 μ.), είχε σφαιρικό σχήμα προσώπου, μαύρους οφθαλμούς και ανεπτυγμένη γενειάδα. Σύμφωνα με περιγραφές ανθρώπων που έζησαν κοντά του, υπήρξε γλυκός στην όψη, πρᾶος και ταπεινός στους τρόπους, άκακος και εξαιρετικά απλός, προσηνής και ολιγόλογος. Στα ψυχικά του αυτά χαρίσματα προστίθενται η υπακοή και η υπομονή του, η συνεχής πνευματική βία (άσκηση) για την απόκτηση των χριστιανικών αρετών, η καλλιέργεια της νοεράς προσευχής, η ολιγάρκεια στην τροφή του, η έλλειψη αντιλογίας, ο συνεχόμενος αγώνας για εξοστράκιση του θυμού του και η απροσπάθεια σε κάθε εξωμοναχική ενασχόληση, η μυστικότητα των πνευματικών του καταστάσεων, η θαυμαστή του ακτημοσύνη και η ευρέως ομολογούμενη αγνότητά του.

Ο ασκητικός βίος του π. Φιλαρέτου, ο οποίος αποτέλεσε παράδειγμα για τις επόμενες γενιές των μοναχών, τον ανέδειξε ως έναν από τους νέους οσίας μνήμης πατέρες του Αγίου Όρους. Η φήμη του ηγουμένου⁴ είχε διαδοθεί σε ολόκληρο το Άγιο Όρος, ενώ ακόμη ο γέροντας βρισκόταν στη ζωή.⁵ Σήμερα, θεωρείται ως ένας από τους επιφανέστερους σύγχρονους ασκητές του Αγίου Όρους.⁶

β. Μελέτες και δημοσιεύματα για τη ζωή και τη δράση του π. Φιλαρέτου – Μία συνοπτική βιβλιογραφική επισκόπηση και αποτίμηση

Αναμφισβήτητα, η πρώτη μελέτη που έχει εκπονηθεί για τη ζωή και τη δράση του π. Φιλαρέτου, από τον αρχιμ. Ιωαννίκιο Κοτσώνη, εξακολουθεί να αποτελεί την πληρέστερη και αξιολογότερη προσπάθεια που έχει πραγματοποιηθεί μέχρι στιγμής. Η μελέτη αυτή, με τον τίτλο «Φιλάρετος Κωνσταμονίτης», κυκλοφόρησε για πρώτη φορά στη σειρά Σύγχρονες αγιορείτικες μορφές αρ. 9, από τις εκδόσεις της Ιεράς Μονής Παρακλήτου Ωροπού Αττικής, κατά το έτος 1983. Έκτοτε, πραγματοποιήθηκαν αρκετές ακόμη επανεκδόσεις της, όπως φαίνονται στον ακόλουθο πίνακα:

ΕΚΔΟΣΗ	ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ
1 ^η	1983
2 ^η	1986
3 ^η	(ca 1987 – 1991)
4 ^η	1992
5 ^η	1995

Μία σειρά από δημοσιεύματα, που φιλοξενήθηκαν κυρίως στον τοπικό Τύπο και σε τοπικά

3 Αρχείο Ιεράς Μονής Κωνσταμονίτου Αγίου Όρους (Α.Ι.Μ.Κ.Α.Ο.), *Μοναχολόγιο* (1928) της Ιεράς Μονής Κωνσταμονίτου Αγίου Όρους.

4 βλ. Πορφύριος Μπατσαράς (Αρχιμ.), *Εκκλησιαστική προσωπογραφία Βερροίας*, Βέροια 2012, 209 – 211.

5 Γαβριήλ Διονυσιάτης (Αρχιμ.), *Λαυσαϊκόν του Αγίου Όρους*, [Ιερά Μονή Αγίου Διονυσίου] Άγιον Όρος 2004, 242 – 243 (Α' έκδοση: Βόλος 1953) [... Ήδη (1953) ηγουμενεύει αυτής (Ι. Μ. Κωνσταμονίτου) ο ευλαβέστατος όσον και ταπεινός το φρόνημα φιλόθεος ιερομόναχος, ακούραστος εις την υπηρεσίαν των πνευματικών του ιδία καθηκόντων, ο Φιλάρετος]. Επίσης βλ. Πορφύριος Σιμωνοπετρίτης, «Μνήμη Οσίου Φιλαρέτου», *Εφημερίδα Καιροί* (19 Μαΐου 2000) 4.

6 Αθανάσιος Αν. Αγγελόπουλος, *Εκκλησιαστική ιστορία – Η μοναχική πολιτεία του Αγίου Όρους*, ιστορία, τυπικά, ζωή, Θεσσαλονίκη 1993, 217.

περιοδικά, κυρίως από τον π. Πορφύριο Μπατσαρά και από τον αρχιμ. Παλαμά Κυριλλίδη, είχαν ως σκοπό τη διάδοση της φήμης του ηγουμένου στην τοπική κοινωνία της Ημαθίας, προσθέτοντας ταυτόχρονα και ορισμένα συμπληρωματικά στοιχεία που σχετίζονται με πτυχές της ζωής του. Από αυτά ξεχωρίζει ένα δημοσίευμα του π. Παλαμά, στο οποίο δημοσιεύεται, για πρώτη φορά, μία από τις σπάνιες φωτογραφίες του π. Φιλαρέτου.⁷

Ωστόσο, η ύπαρξη αρκετών ακόμη στοιχείων και πληροφοριών, τα οποία εξακολουθούν να παραμένουν ανέκδοτα και ανεπεξέργαστα, καθιστούν απαραίτητη την επαναπροσέγγιση πολλών πτυχών της ζωής και της δράσης του ηγουμένου, κάτι που ευχόμαστε σύντομα να πραγματοποιηθεί, προκειμένου να μπορέσουμε να αποκτήσουμε μία πιο ολοκληρωμένη και εμπειριστατωμένη εικόνα.

γ. Μία ομιλία για τη ζωή του π. Φιλαρέτου, η οποία ανακοινώθηκε σε μοναχικό συνέδριο του πραγματοποιήθηκε στην Ι. Μ. Αγ. Κυριακής Λουτρού, το 2013

Στις 17 Ιουνίου του 2013 πραγματοποιήθηκαν στη γενέτειρα του π. Φιλαρέτου, τη Φυτειά Ημαθίας, ορισμένες επετειακές εκδηλώσεις προς τιμήν του ηγουμένου, με αφορμή τη συμπλήρωση πενήντα ετών από τον θάνατό του. Κατά τη διάρκεια των εκδηλώσεων αυτών παρουσιάστηκαν ορισμένα ενδιαφέροντα στοιχεία για τη ζωή και τη δράση του, από τον Σεβασμιώτατο μητροπολίτη Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας κ. Παντελεήμονα, τον αρχιμ. Πορφύριο Μπατσαρά και τον γράφοντα.

Την επόμενη ημέρα, στις 18 Ιουνίου 2013, σε ένα μοναχικό συνέδριο με τον γενικό τίτλο «Μοναχισμός: Η αντιεξουσιαστική διακονία του κόσμου», το οποίο πραγματοποιήθηκε στο μοναστήρι της αγίας Κυριακής Λουτρού, στο πλαίσιο των «ΙΘ' Παυλείων», ανακοινώθηκε από τον γράφοντα μία εισήγηση η οποία σχετιζόταν με τη δράση και τα χαρίσματα του π. Φιλαρέτου, ως ηγουμένου του αγιορείτικου μοναστηριού του Κωνσταμονίτου. Το κείμενο της ανακοίνωσης αυτής, είχε ως εξής:

π. Αθανάσιος Γ. Βουδούρης

Γέροντας Φιλάρετος Κωνσταμονίτης:
ένας ταπεινός ηγούμενος, διάκονος της αγιορείτικης πολιτείας

ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΟ ΜΟΝΑΧΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
«ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ: Η ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»
ΙΘ' ΠΑΥΛΕΙΑ (2013)
ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΛΟΥΤΡΟΥ ΗΜΑΘΙΑΣ
(Τρίτη, 18 Ιουνίου 2013)

Σεβασμιώτατοι άγιοι αρχιερείς, άγιοι καθηγούμενοι και καθηγουμένες, σεβαστοί πατέρες αγαπητές αδελφές και αδελφοί,

Πολλές είναι οι μορφές που ασκήθηκαν καρποφορώντας τα χαρίσματα του αγίου πνεύματος στο Περιβόλι της Παναγίας, αγιαζόμενοι αλλά και αγιάζοντες τον τόπο της μετανοίας τους. Η ισάγγελος πολιτεία των

⁷ Παλαμάς Κυριλλίδης (Αρχιμ.), "Τέρων Φιλάρετος, ο συντοπίτης μας. Με αφορμή μία αδημοσίευτη φωτογραφία του", *Παύλειος Λόγος* 54 (Μάρτιος – Απρίλιος 2005) 20 – 21.

πατέρων του Αγίου Όρους αποτελεί, για πολλούς αιώνες, φωτεινό οδοδείκτη μετανοίας και αγιότητας, δείχνοντας τον δρόμο της Σωτηρίας σε όσους επιθυμούν να τον βαδίσουν με πνεύμα αυταπάρνησης και φιλόθεης αφοσίωσης.

Χάριτι Θεού, στη διάρκεια του 20ου αιώνα η πνευματική καρποφορία στο Περιβόλι της Παναγίας υπήρξε ιδιαίτερα γόνιμη. Πλήθος ενάρετων μοναχών ασκήτευσαν στο αγιώνυμο όρος, «κόντρα στο ρεύμα» της άνυδρης και ισοπεδωτικής εποχής, ως μυρίπνοα άνθη της ερήμου και ευωδιαστά κρίνα του παραδείσου. Οι ραγδαίες εξελίξεις στον τομέα της τεχνολογίας, η απροσδόκητη ευημερία και η προσπάθεια για δημιουργία μίας ομογενοποιημένης παγκόσμιας κοινωνίας, προσπάθησαν να εγκαθιδρύσουν ένα περιβάλλον που απέβλεπε στην κατάρριψη ηθικών αξιών, αρχών και ταυτοτήτων. Ωστόσο, οι «Σειρήνες» της εποχής αυτής, δεν μπόρεσαν να ανακόψουν τον πόθο της αγιότητας και της αφοσίωσης στο θέλημα του Θεού του ευσεβούς λαού, ο οποίος συνέχιζε να αναζητεί καταφύγιο και λιμάνι σωτηρίας, στα χνάρια των Αποστόλων και των αγίων πατέρων της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

Ένα από τα ευωδιαστά αυτά άνθη, του Αγίου Όρους, υπήρξε και ο οσίας μνήμης γέροντας Φιλάρετος Κωνσταμονίτης, ο οποίος, ως ταπεινός λευίτης, υπηρέτησε στη μονή της μετανοίας του, για μισό περίπου αιώνα, από το έτος 1912 (το οποίο σηματοδοτεί και την απελευθέρωση της Μακεδονίας από τον τουρκικό ζυγό) μέχρι και το 1963, οπότε ο Κύριος τον κάλεσε στις αιώνιες μονές Του.

Σημαντικές πτυχές του βίου του μακαριστού πατρός Φιλάρετου έχουν γίνει γνωστές μέσα από το βιβλίο του Αρχιμ. Ιωαννικίου Κοτσώνη, με τίτλο «Φιλάρετος Κωνσταμονίτης – σύγχρονες αγιορείτικες μορφές αρ. 9», το οποίο κυκλοφόρησε για πρώτη φορά το 1983, από την «Ιερά Μονή Παρακλήτου Ωροπού Αττικής», και έκτοτε έχει γνωρίσει αρκετές ακόμη επανεκδόσεις. Ο π. Ιωαννίκιος, κατόρθωσε να συγκεντρώσει πολλές ενδιαφέρουσες μαρτυρίες για τη ζωή του γέροντα, κυρίως μέσα από συζητήσεις με παλαιούς πατέρες της μονής Κωνσταμονίτου, οι οποίοι είχαν την ευλογία να τον γνωρίσουν από κοντά και να γίνουν κοινωνοί της οσιακής του πολιτείας.

Ο μακαριστός γέροντας Φιλάρετος γεννήθηκε, την 1η Μαΐου του 1890, στο χωριό Φυτειά (τότε Τσέρνοβο ή Τσόρνοβο) της επαρχίας Βεροίας, λαμβάνοντας το βαπτιστικό όνομα Αντώνιος. Γονείς του ήταν ο Γεώργιος Μάστορας και η Αικατερινή Στεργίου. Στη γενέτειρά του έμαθε τα πρώτα του γράμματα, φοιτώντας στο δημοτικό σχολείο του χωριού, μέχρι και την τρίτη τάξη. Στη συνέχεια, λόγω των αναγκών και υποχρεώσεων της πολυπληθούς οικογενείας του, αναγκάστηκε να εγκαταλείψει το σχολείο και να ριχτεί στο μόχθο της βιοπάλης. Παρέμεινε στο χωριό μέχρι και το 18ο έτος της ηλικίας του, εργαζόμενος σε διάφορες αγροτικές, κτηνοτροφικές και δασικές εργασίες.

Ο νεαρός Αντώνιος ενηλικιώθηκε σε μία περίοδο που η κατάσταση στην περιοχή του Βερμίου, όπου βρισκόταν το χωριό του, υπήρξε ιδιαίτερα τεταμένη, κυρίως λόγω των ένοπλων συγκρούσεων μεταξύ των ντόπιων κατοίκων, που παρέμεναν πιστοί στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, και των Ρουμανιζόντων Βλάχων της περιοχής, που επιδίωκαν να αποκτήσουν εθνοτική και εκκλησιαστική ανεξαρτησία. Οι εκατέρωθεν βιαιοπραγίες, που έφταναν συχνά σε ακραία σημεία, καθιστούσαν, σε μεγάλο βαθμό, αβέβαιο το μέλλον των κατοίκων της περιοχής.

Έτσι, μέσα σε αυτή την ηλεκτρισμένη ατμόσφαιρα, η ανάγκη για επιβίωση ώθησε τον νεαρό Αντώνη στο να πάρει τον δρόμο της μετανάστευσης για την Αμερική, όπου ήδη είχαν μεταβεί, κατά την ίδια περίοδο, πολλοί ακόμη συγχωριανοί του, μεταξύ των οποίων και μερικοί συγγενείς του, οι οποίοι θα μπορούσαν να τον βοηθήσουν στις πρώτες του ανάγκες. Στην Αμερική, παρέμεινε και εργάστηκε σε κάποιο στιλβωτήριο παπουτσιών, για τρία περίπου χρόνια, εξοικονομώντας ένα πενιχρό εισόδημα, το οποίο μόλις που του επέτρεπε να εξασφαλίζει τα απολύτως απαραίτητα προς το ζην.

Ωστόσο, το «Αμερικανικό όνειρο», που εν είδη επιδημίας συνέπαιρνε για σειρά ετών πολλούς νεαρούς της Ευρώπης, οι οποίοι μέσω της μετανάστευσης αναζητούσαν διέξοδο από την ανέχεια και τις δυσκολίες της εποχής, φαίνεται ότι δεν στάθηκε δυνατό να γεμίσει την ψυχή του νεαρού Αντώνη, η οποία ήταν αδύνατο να αναπαυθεί μέσα στον κυκεώνα και το χάος της χάρτινης και εφήμερης «γης της επαγγελίας», όπως συχνά χαρακτηριζόταν, την εποχή εκείνη, οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Ενδόμυχος πόθος της ψυχής του, υπήρξε η εξασφάλιση όχι ενός υπερατλαντικού εισιτηρίου, που θα τον οδηγούσε από τη μία σε κάποια άλλη πρόσκαιρη και εφήμερη πατρίδα, αλλά ενός εισιτηρίου πνευματικού, με προορισμό υπερκόσμιο και αιώνιο.

Η απελευθέρωση της Μακεδονίας του 1912, βρίσκει τον νεαρό Αντώνιο να έχει πάρει τον δρόμο του επαναπατρισμού, εγκαταλείποντας την πολύβοη και πολυτάραχη ζωή της Αμερικής -απελευθερωμένος πλέον και ο ίδιος από τις βιωτικές μέριμνες και ανησυχίες- όχι όμως με κατεύθυνση το χωριό του, τη Φυτειά Ημαθίας, αλλά έχοντας προσανατολίσει το βλέμμα της ψυχής του προς τον απόλυτο και μοναδικό προορισμό κάθε ανθρώπου «ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον», δηλαδή προς την αιώνια βασιλεία του Θεού, την ὄντως αληθινή πατρίδα, όπου κάθε ψυχή βρίσκει ανάπαυση και νόημα πραγματικό. Έτσι, με θαυματουργική παρέμβαση του πολιούχου της Θεσσαλονίκης, αγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, επιβιβάζεται στο «καράβι» της αυταπάρνης και της ολοκληρωτικής αφοσίωσης στο θέλημα του Θεού, αφήνοντας το Άγιο και Ζωαρχικό Πνεύμα να οδηγήσει τα βήματά του στο Περιβόλι της Παναγίας. Εκεί, ύστερα από ένα μακρύ ταξίδι οδοιπορίας, εγκαθίσταται στην Ιερά Μονή Κωνσταμονίτου, την οποία δεν θα εγκαταλείψει, πλέον, ποτέ, μέχρι και το τέλος της επί γῆς ζωής του.

Ο γέροντας Φιλάρετος, κατόρθωσε, με την οσία βιωτή του, να ελκύσει την αγιαστική χάρη του Αγίου Πνεύματος, μεταβάλλοντας το μικροκαμωμένο σώμα του σε πνευματικά τρισεγγύστο και υπέρλαμπρο ναό του Παρακλήτου. Ναός, απέρितος, ακατασκεύαστος, μικροκαμωμένος και ταπεινός, χωρίς τεχνητούς εξωτερικούς φεγγίτες και επιφανειακά στολίδια, σαν τα ταπεινά ξωκκλήσια της τουρκοκρατίας, που λιτά και αφτιασίδοτα συνέχιζαν για αιώνες να ακτινοβολούν έσωθεν, το φώς της Μεταμορφώσεως, φωτίζοντας και αγιάζοντας τους «πράους καὶ ταπεινούς τῇ καρδίᾳ».

Τι κι αν κάποτε έγινε ηγούμενος; Ο παπά – Φιλάρετος συνέχιζε μέχρι το τέλος της ζωής του να διακονεί ως ταπεινός λευίτης, ως έσχατος των αδελφών του μοναστηριού του, σε σημείο που οι επισκέπτες της Μονής, συχνά, αδυνατούσαν να αντιληφθούν ότι ο ηγούμενος του μοναστηριού ήταν αυτό το ταπεινό γεροντάκι. Λιγομίλητος και ακριβής, πραϋθυμος και γλυκῆς, σταθερός και ακαταπόνητος στην πνευματική εργασία, υπόδειγμα λειτουργικού ήθους, νουθετούσε και κατηύθυνε τους πατέρες του μοναστηριού, μέσα στα ανεξίτηλα νάματα της Ορθοδόξου ανατολικής απλότητας. Αδιάψευστος μάρτυρας του ανατολίτικου ασκητικού ορθοδόξου ήθους του, αποτελεί η μεγάλη του αγάπη για τις αγίες εικόνες και τα ιερά λείψανα, από τα οποία συχνά δεχόταν ευεργετικές και θαυματουργικές παρεμβάσεις. Κυρίως η ευλάβειά του προς τον άγιο Πρωτομάρτυρα Στέφανο και την Υπεραγία Θεοτόκο, αποτελούσε ένα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του σεβάσμιου ηγουμένου. Ο γέροντας Φιλάρετος υπήρξε πράγματι «Θεοτοκοφίλης», όπως τον χαρακτηρίζει ένας από τους σύγχρονους λόγιους μοναχούς του Αγίου Όρους, ο π. Μωυσής Αγιορείτης, στο βιβλίο του με τίτλο «Ιερές μορφές του Αγίου Όρους».

Για τον γέροντα Φιλάρετο, όπως αναφέρει ο αρχικός βιογράφος του, Αρχιμ. Ιωαννίκιος Κοτσώνης, «μετά το τρίπτυχον της μοναχικής ιδιότητας, τουτέστι την υπακοή, την παρθενία και την ακτημοσύνη, τα μάτια του μοναχού είναι η καθημερινή ακολουθία του και ο κανόνας του». Και συνέχιζε, αναφέροντας συχνά, ότι «αν δεν έχεις ένα από τα δύο αυτά, τότε είσαι μονόφθαλμος. Αν σου λείπουν και τα δύο, τότε είσαι βυθισμένος στο σκοτάδι και πνευματικά τυφλός».

Ο π. Φιλάρετος, «ο ηγούμενος ως ο διακωνών», όπως εύστοχα τον χαρακτηρίζει ο π. Ιωαννίκιος, έθετε ως ένα από τα βασικά μελήματα της διακονίας του την επιδίωξη για απόκτηση πνευματικής όρασης, από μέρους των μοναχών της Μονής του, διδάσκοντάς τους, άλλοτε με μειλίχια λόγια και άλλοτε μέσω του εμπράγματος λειτουργικού του ήθους και του ζηλωτικού του φρονήματος.

Τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος, κατέκλιναν τον γέροντα «ὡς πολύτιμον μύρον, ἐν ἀγγελίῳ κεραμέως σμικρῷ», μεταβάλλοντας το «οστράκινο σκεύος» του καταπονημένου από την άσκηση και τις ασθένειες σώματός του, σε σκεύος εκλογῆς των Αγιοπνευματικών χαρισμάτων. Και πράγματι, ο οσίας μνήμης Φιλάρετος, αξιώθηκε να ευεργετηθεί τόσο με το προορατικό όσο και με το διορατικό χάρισμα, ευεργετώντας όχι μόνο τους πατέρες της αγιορείτικης πολιτείας, αλλά και πολλούς χριστιανούς που έσπευδαν να λάβουν την ευχή του ως προσκυνητές, ή ακόμη και, σε αρκετές περιπτώσεις, ως αδιάφοροι τουρίστες.

Όπως προαναφέραμε, ο παπα-Φιλάρετος δεν ανήκει στην τάξη των λογίων μοναχών. Αλλά υπήρξε πτυχιούχος του «Πανεπιστημίου του Κελίου». Στο Πανεπιστήμιο αυτό απέκτησε με την προσευχή και την άσκηση, με την νήψη και την κάθαρση της καρδιάς από τα πάθη, την επιστήμη της «αυτογνωσίας» και της «θεογνωσίας». Η στέρηση της κοσμικής σοφίας και η απόκτηση του θείου φωτισμού κατατάσσουν τον γέροντα στην χορεία των ευλογημένων υπάρξεων, που έχουν ως χειραγωγό και διδάσκαλό τους το Πνεύμα το Άγιο, το Οποίο «ἀγραμμάτους σοφίαν ἐδίδαξεν, ἀλιεῖς θεολόγους ἀνέδειξεν». Ένας, ακόμη, καρπός του

Αγίου Πνεύματος, υπήρξε, για τον γέροντα, και η παραδειγματική πραότητα που τον χαρακτήριζε.

Ο γέροντας Φιλάρετος ο Κωνσταμονίτης αποτελεί, όντως, κόσμημα ήθους της Ορθόδοξης Ανατολής. Η απλότητα και φυσικότητα της πίστης του, ο απείριστος ορθόδοξος ασκητισμός του, το πνεύμα της διακονίας και η θεώρηση της εξουσίας ως στάδιο και ευκαιρία έκφρασης αγάπης και προσφοράς, προς τους συνασκητές του, αποτελούν αδιάψευστους μάρτυρες της οσιακής του βιωτής και του ορθόδοξου ασκητικού φρονήματός του. Ολόκληρη η ζωή του διακρίνεται για την καθαρότητα και την πηγαία ευσέβειά του, η οποία απορρέει, πρωτίστως, από τους μεγάλους αγίους ασκητές του Αγίου Όρους, διαποτίζοντας στο διηνεκές το καρποφόρο γεώργιο του αγιοτόκου, «έν Ἀγίῳ Πνεύματι», περιβολιού της Παναγίας. Αλλά, παράλληλα, η ευσέβεια αυτή, είχε τις ρίζες της στην οικογενειακή ευσέβεια της ορθοδόξου Ανατολής, που είχε μπολιαστεί στην τρυφερή του ψυχή, ήδη «ἐκ κοιλίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ».

* * *

Η φήμη της αγιότητάς του π. Φιλάρετου, είχε εξαπλωθεί, ενώ ακόμη βρισκόταν εν ζωή, όχι μόνο στο Άγιο Όρος αλλά και έξω από αυτό. Πολλοί ενάρετοι γέροντες, που έζησαν κατά την ίδια εποχή με τον π. Φιλάρετο, μας έχουν διασώσει μία σειρά πνευματικών παρακαταθηκών, πιστοποιώντας ότι ο ταπεινός αυτός γέροντας, του ασκητικού μοναστηριού του Κωνσταμονίτου, υπήρξε πράγματι Φίλος της Αρετής. Επίσης, ακόμη και οι νέοι πατέρες της Μονής, αν και δεν γνώρισαν από κοντά τον άγιο γέροντα, έχουν, μέχρι και σήμερα, πολλά να μας διηγηθούν για αυτόν, καθώς η φήμη του εξακολουθεί να παραμένει άσβεστη και ζωντανή, στο Μοναστήρι του Αγίου Στεφάνου. Θεωρούμε ότι θα άξιζε να μνημονεύσουμε, επιλεκτικά, ορισμένες από αυτές τις αναφορές:

Ο μακαριστός Γαβριήλ Διονυσιάτης, στο βιβλίο του Λαυσαϊκόν του Αγίου Όρους, το οποίο εκδόθηκε το 1953 ανέφερε τα εξής: «Ήδη (1953) ηγουμενεύει αυτής (Ι. Μ. Κωνσταμονίτου) ο ευλαβέστατος όσον και ταπεινός το φρόνημα φιλόθεος ιερομόναχος, ακούραστος εις την υπηρεσίαν των πνευματικών του ιδία καθηκόντων, ο Φιλάρετος», ενώ, στα επόμενα χρόνια, πολλά ακόμη δημοσιεύματα σχετικά με τη ζωή του π. Φιλάρετου θα συμπληρώσουν το πανάριο της πνευματικής του καρποφορίας.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα όσα διηγείται, σχετικά με τον π. Φιλάρετο, ο γέροντας Παΐσιος ο Αγιορείτης (πλέον όσιος Παΐσιος), ο οποίος στο βιβλίο «Αγιορείται Πατέρες και Αγιορείτικα», αναφέρει τα εξής :

Οι πατέρες της Ιεράς Μονής Κωνσταμονίτου πολλά έχουν, φυσικά, να γράψουν για τον Άγιο Γέροντά τους, διότι τον έζησαν από κοντά πολλά χρόνια. Από μακριά εγώ λίγα γνώριζα, αλλά θα ήταν αδικία, εάν δεν ανέφερα καθόλου τον Άγιο Γέροντα, διότι διακρινόταν για τις αρετές του ανάμεσα στους άλλους Πατέρες και Ηγουμένους της εποχής του και ήταν ξακουστός.

Κάποτε λοιπόν, είχε επισκεφθεί την Ιερά Μονή Κωνσταμονίτου ένας έφεδρος Αξιωματικός, κατά το 1950. Ο παπά – Φιλάρετος τον φώναξε από μακριά με το όνομά του και του είπε και μία περιπέτεια που είχε, τον συμβούλεψε και τον παρηγόρησε. Ο Αξιωματικός τα 'χασε! Είχε συγκλονισθεί από το διορατικό χάρισμα του Γέροντα και του είπε με ευλάβεια:

- Γέροντα, θα γίνω μοναχός, μόλις απολυθώ.

Ο πατήρ απήντησε:

- *Να γίνεις, παιδί μου, αλλά όχι σ' αυτό το Μοναστήρι, γιατί θα σου συμβεί πειρασμός μετά από τρία χρόνια με τον Γραμματέα.*

Ο Γέροντας προέβλεπε και μετά από τρία χρόνια έναν πειρασμό που θα συναντούσε!

Όταν λοιπόν ο Αξιωματικός απολύθηκε από τον Στρατό, ο παπά – Φιλάρετος τον συμβούλεψε και τον έστειλε σε άλλη Μονή, όπου και έγινε Μοναχός. Αλλά κάθε μήνα πήγαινε και συμβουλευόταν τον Άγιο Γέροντα. Μια μέρα που τον είχε επισκεφθεί, τον βρήκε καθισμένο σε μια άκρη του κελιού του τον παπά –

Φιλάρετο να πιάνει το κεφάλι του. Ο π. Ανανίας (ο πρώην Αξιωματικός) με πόνο τον αγκάλιασε και τον ρώτησε:

- Τι έχεις Γέροντα; Τι έπαθες;

Και ο Γέροντας απήντησε στενοχωρημένος:

- Τέκνον μου, Ανανία, ουδένα πειρασμό είχα σήμερα, εγκατάλειψις Θεού!

Ο αθλητής του Χριστού παπά – Φιλάρετος ήθελε να παλεύει κάθε μέρα με τους πειρασμούς, για να στεφανώνεται από τον Χριστό! [έπαρον τους πειρασμούς και ουδείς ο σωζόμενος].

Άλλη φορά πάλι, είχε ιδεί έναν λαϊκό και του λέει:

- Έ, κακομοίρη μου, εσύ δεν πάσχεις από σωματική αρρώστια. Άδिका καταξοδεύτηκες στους γιατρούς εσένα ο σερσέμης (διάβολος) σε βασανίζει.

Εκείνος του είπε:

- Κάνε προσευχή, Γέροντα, να απαλλαχτώ.

Και ο παπά – Φιλάρετος του απήντησε:

- Θα κάνω εγώ προσευχή παιδί μου, αλλά και εσύ να νηστέψεις, γιατί μόνο έτσι φεύγει το δαιμόνιο, με νηστεία και προσευχή, το είπε ο Χριστός μας.

Ο βασανισμένος άνθρωπος έκανε υπακοή και έγινε καλά με τη νηστεία που έκανε ο ίδιος και την νηστεία και προσευχή του Αγίου Γέροντα.

Στα τελευταία του πια ο παπά – Φιλάρετος είχε ωριμάσει πνευματικά και γνώριζε όχι μόνο τις καρδιές και τους λογισμούς των ανθρώπων, αλλά ακόμη και στις τσέπες τι είχαν!

Μια μέρα είχε περάσει από την Μονή Κωνσταντινίου ένας κληρικός, να πάρει την ευχή του Γέροντα και να τον συμβουλευτεί. Ήθελε να μείνει στο Άγιο Όρος. Ο παπά – Φιλάρετος, αφού του απήντησε στα θέματα που του ανέφερε και σε άλλα, πριν να του πει ο κληρικός, του είπε τι να κάνει τα χρήματα που είχε στις τσέπες του, και το ποσό ακριβώς των χρημάτων που είχε! Ο κληρικός τα 'χασε και δόξασε τον Θεό, που γνώρισε Γέροντα και στην εποχή μας σαν τους Γεροντάδες της παλαιάς εποχής!

Όταν πια γέρασε ο παπά – Φιλάρετος, αρρώστησε λίγο, γιατί οι σωματικές του δυνάμεις τον είχαν εγκαταλείψει. Οι πατέρες της Μονής από αγάπη τον ανάγκασαν να πάει σε Νοσοκομείο στην Θεσσαλονίκη, για να εξετασθεί. Ο Γέροντας δεν κατάλαβε πως βρέθηκε στο Νοσοκομείο, γιατί ήταν ζαλισμένος και από το ταξίδι, εκτός από την εξάντληση που είχε. Όταν συνήλθε, βλέπει για μια στιγμή να έρχονται οι Νοσοκόμες και να τον πλησιάζουν. Ο παπά – Φιλάρετος, μόλις τις είδε στα άσπρα ντυμένες και με εκείνα τα καπελάκια, νόμιζε ότι είναι Άγγελοι με φωτοστέφανα και από ευλάβεια έκρυβε το πρόσωπό του με το σεντόνι. Όλοι γύρω του τα 'χασαν και θαύμασαν για την καθαρότητα του Γέροντα! Ο Προηγούμενος Συμεών ο Φιλοθεΐτης ήταν και αυτός δίπλα του τότε, ο οποίος και μου το διηγήθηκε. Τον μετέφεραν μετά στην Μετανοία του και ανεπαύθει εν Κυρίω. Την ευχή του να έχουμε. Αμήν⁸.

Σεβασμιώτατοι, σεβαστοί πατέρες, αγαπητές αδελφές και αδελφοί,

«Ο ἅγιος ἐξ ἁγίου γνωρίζεται»· και ακούσαμε, δειγματοληπτικά βεβαίως, από τα στόματα ορισμένων, εκ των πλέον εναρέτων, σύγχρονων πατέρων της εποχής μας, τι έχουν «καταμαρτυρείσαι περί τοῦ ἀνδρός».

Τὶ ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων;

Μένει να ευχηθούμε, η μνήμη του να είναι αιωνία και οι προσευχές του να σκεπάζουν το χριστεπώνυμο πλήρωμα της Εκκλησίας, ιδιαιτέρως στις μέρες μας που η κρίση αξιών και προσανατολισμού κάνει για ακόμη μία φορά την εμφάνισή της.

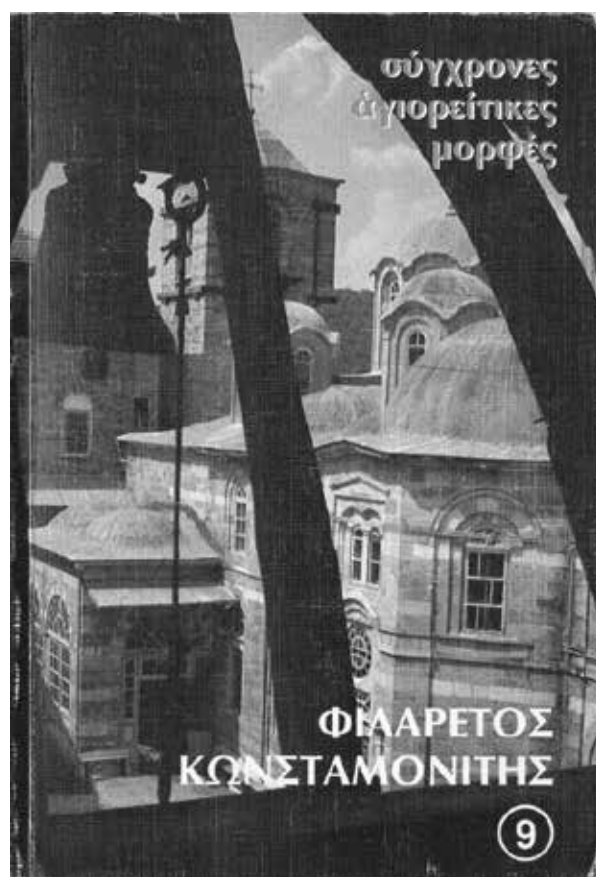
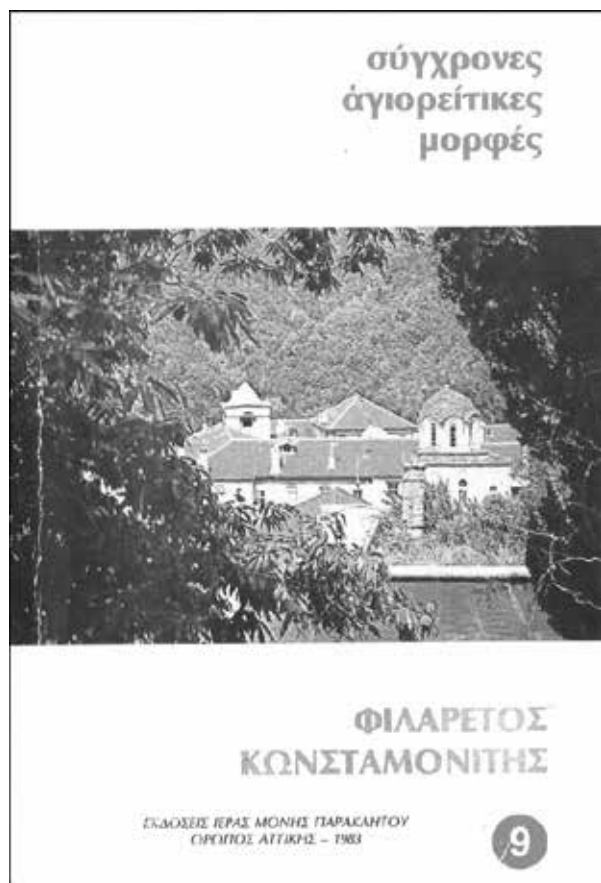
8 Παΐσιος Αγιορείτης, *Αγιορείται Πατέρες και Αγιορείτικα*, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 1998, 62 – 64.

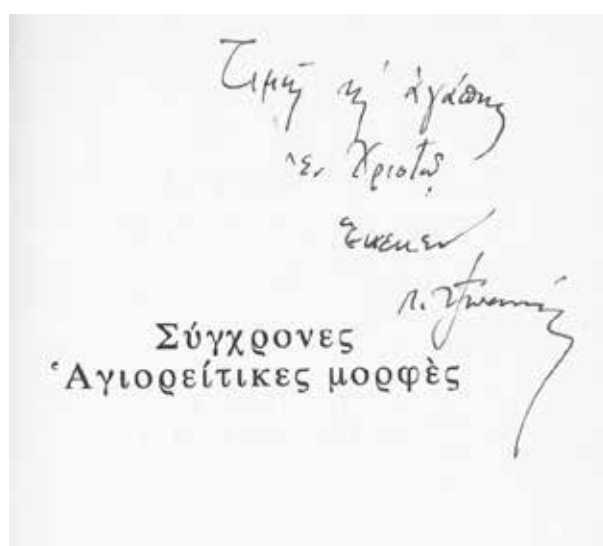
Σκίτσο της Ιεράς Μονής Κωνσταμονίτου Αγίου Όρους
(Δοκίμου Κανσοκαλυβίτου Νικολάου Δονταλή 20 Δεκεμβρίου 1931)

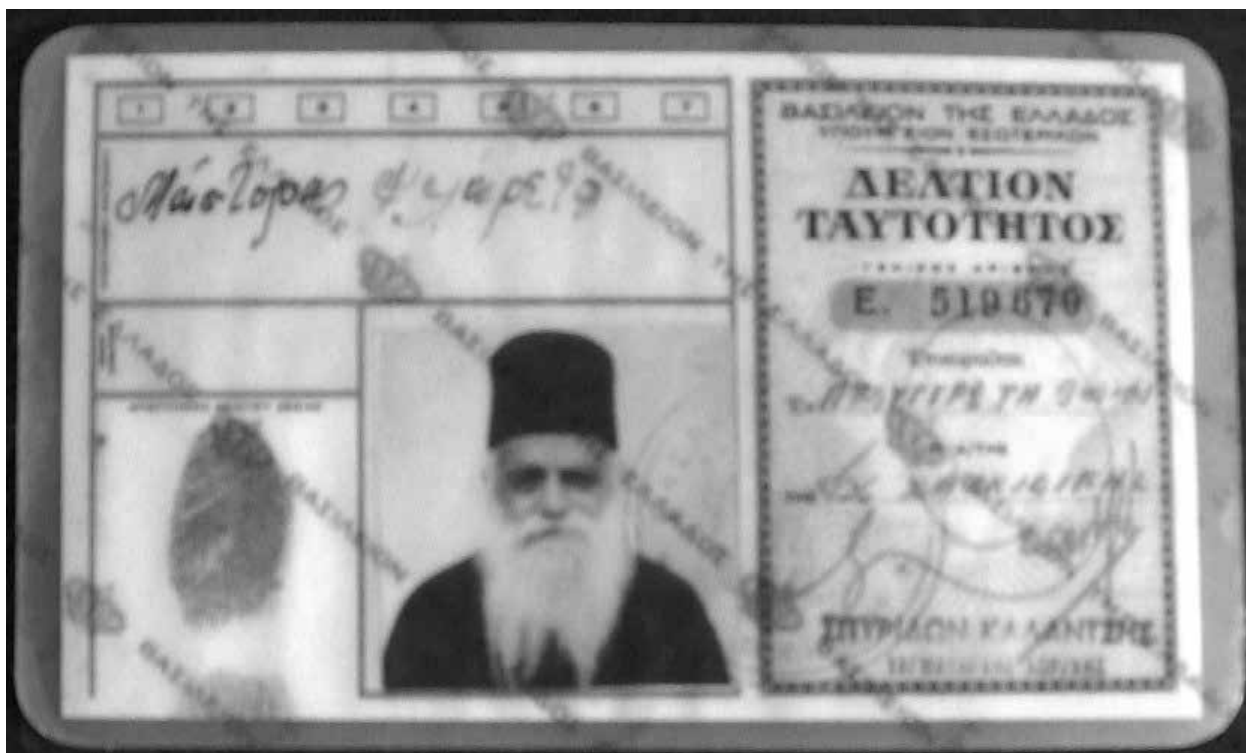
Ο π. Φιλάρετος με τον αδελφό του Θωμά Μάστορα
στις Καρυές του Αγίου Όρους (t.p.q. 1924)
(φωτογραφία από δημοσίευμα του π. Παλαμά Κυριλλίδη)

Τα εξώφυλλα της πρώτης και τέταρτης έκδοσης του έργου του π. Ιωαννίκιου Κοτσώνη

Ιδιόχειρη αφιέρωση του π. Ιωαννίκιου Κοτσώνη, σε βιβλίο που δώρισε στον εφημέριο της Φυτειάς π. Αθανάσιο Αν. Μαρμαρά (1930 – 1997)

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

Επώνυμον: ΜΑΣΤΟΡΑΣ
 Όνομα: ΑΝΤΩΝΙΟΣ – ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ
 Ημερ. Γέννησης: 1-5-1890
 Τόπος Γέννησης: ΦΥΤΙΑ – ΗΜΑΘΙΑΣ
 Τόπος Διαμονής: Ι.Μ.ΚΩΝΣΤΑΜΟΝΙΤΟΥ-ΑΓ. ΟΡΟΥΣ
 Ύψος: 1.50
 Σχήμα Προσώπου: ΣΦΑΙΡΙΚΟΝ
 Χρώμα οφθαλμών: ΜΕΛΑΝ
 Όνομα πατρός: ΓΕΩΡΓΙΟΣ
 Όνομα μητρός: ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ
 Το γένος: ΣΤΕΡΓΙΟΥ
 Επάγγελμα: ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ ΠΑΛΑΙΟΗΜΕΡΟΛΟΓΙΤΗΣ
 Εθνικότης: ΕΛΛΗΝΙΚΗ
 Θρήσκευμα: ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ
 Δ/νση κατοικίας: ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΜΟΝΙΤΟΥ 33
 Ημ. Έκδοσης: 23-10-1961

Η τελευταία πολιτική ταυτότητα του π. Φιλαρέτου

ΤΑ ΡΟΥΜΛΟΥΚΙΩΤΙΚΑ

Ιωάννης Μοσχόπουλος, δικηγόρος – ερευνητής

Τα έθιμα της Πρωτομαγιάς και του Κλήδωνα στο Ρουμλούκι το 1909

Ο Αλ. Κωνσταντινίδης, που το 1909 έκανε την πρώτη συλλογή εθίμων του Ρουμλουκιού, στις σελίδες ημερολογίου από 24-06-1901 (προφανώς πρόκειται για 1909), που τις παρέδωσε για δημοσίευση στις 22-04-1911 και δημοσιεύθηκαν στο μηνιαίο παράρτημα της σειράς «Μακεδονική Ζωή – σελίδες ημερολογίου» του Ιουνίου 1911, κατέγραψε το έθιμο της **Πρωτομαγιάς**.

«Την Πρωτομαγιάν

Την παραμονήν το βράδυ βροντούν τενεκέδες και ό,τι άλλο κύμβαλον αλλαλάζον εις όλας τα γωνιάς «του σπιτιού» ενώ συγχρόνως φωνάζουν: Ακούσατε φίδια, ακούσατε γουστερίτσες. Αύριον είνη Πρωτομαγιάαα !».¹

Επίσης ο Αλ. Κωνσταντινίδης κατέγραψε και το έθιμο «**Τ' άη Γιαννιού του Κλήδωνα**», όπως το παρακολούθησε στο Γιδά, στο Νεοχώρι, στο Νησέλι, στην Καψόχωρα.

Την παραμονή το βράδυ μικραί κόραι συνάζουν ανά τους αγρούς τα «κλήδωνα» ειδικόν άνθος. Κατόπιν λαμβάνουν εν άσματι ύδωρ από 4 βρύσες του χωριού ή εν ελλείψει από πηγάδια και εις το ύδωρ αυτό διατηρούσι καθ' όλην την νύκτα τα κλήδωνα.

Το πρωί χύνουν το ύδωρ αυτό και μεταβαίνουν και πάλιν «στις βρύσες» ανά τέσσαρες. Λαμβάνουν ολίγον ύδωρ από την πρώτην βρύσην, θέτουν εντός αυτού τα άνθη και αποθέσσαι κατά γής το «μπακράτσι» (το δοχείον) χορεύουσιν άδουσαι περί αυτό:

Νηχωριώτικα πηγάδια, δόσ' μας νηρό

Να ποτίσωμι το Γιάννη

Και τα Κλήδωνα τώρα τ' άη Γιαννιού.

Ή αν πρόκειται περί βρύσης:

Βρύση μου μαλαματένια κ.κ. εξής.

Μεταβαίνουν κατόπιν εις δευτέραν βρύσην όθεν λαμβάνουσιν ύδωρ με τας αυτάς διατυπώσεις. Κατόπιν εις την τρίτην, μέχρις ότου περάσουν από όλες. Κατόπιν περιέρχονται ανά τας οικίας του χωριού, αρχήν ποιούσαι από του παπά, επιτρόπων, σούμπαση². Εκεί χορεύουν ομοίως περί το «μπακράτσι» άδουσαι.

¹ Από τον παππού μου Γεώργιο Μοσχόπουλο του Ακρίβου, που γεννήθηκε περί το 1880, και με έκανε τελεστή αυτού του εθίμου στην παιδική μου ηλικία, αυτό, τελούνταν ως εξής: Την παραμονή της Πρωτομαγιάς έδεναν κουδούνια στη μέση ενός παιδιού, το οποίο έτρεχε γύρω από το σπίτι φωνάζοντας, υπό τον θόρυβο των κουδουνιών: «Γκουστιρίτσες, γκουσιφίδια, κι ταχιά Πρωτουμαγιά, για ν' ακούστι κι να φύγ'τι πίσ' απ' τα βουνά».

² Επιστάτης τσιφλικιού

Εν Νεοχωρίω, Νησελίοις κλπ.
 (ν) Ἀη Γιάννη μ' και Γιαννάκη μ' και Πλατόγιαννη μ'
 Απού πλάνησ' τα κορίτσια και τις έμορφες.
 Μόν' τη Μάρω δεν την πλάνεις, πούναι πονηριά
 Νηχωριώτικα πηγάδια κλπ, κλπ
 Κι' έτη πολλά.
 Τας φιλοδωρούν μεταλλίκια, τζερνίκια [τζάνερα] κλπ
 Εν Καψοχώρα άδουσιν άλλο το εξής:
 (ν) Ἀη Γιάνη μ' διπλο Γιάννη μ'
 Σταυροβότανα, σταυροκλήδωνα.
 Ποιος σας φύτευη, ποιος σας πότιζη;
 Δεν μαράγκιασης, δεν κιτίρνισης.
 -Πέντι παπαδιές, έξι καλογρηές,
 Δε μαράγκιασα, δεν κιτίρνισα...
 Την Παρασκευή το βράδυ τρώγανη τυρί
 Δεν αρτεύτικαν δεν κολάστηκαν.
 Κι έτη πολλά!

Παρακολούθησα ταύτα εν Καψόχωρα. Μοί διηγήθηκαν όμως ότι εν Νεοχωρίω, ούχι πολύ απέχοντι εντεύθεν, άλλως γίνονται τα πράγματα. Μετέβην εκεί και διαφοράς μεν δεν είδον άλλας από τας ανωτέρω σημειωθείσας εν τω άσματι. Αλλ' η ημέρα μου υπήρξε κατ' εξοχήν ευχάριστος. Κάποιος εύνους δαίμων – κάποια όασις εν ερήμω για την δική μου την ζωή- με έστειλεν εις οικογένεια απλοϊκήν, αλλ' εκτάκτως ενθουσιώσαν. Και ούτω εκεί παρά την ακτήν της λίμνης των Γιαννιτσών, εκ της οποίας κατεκλήλει την ακοήν μας γλυκεία η αρμονία του φλοισβίζοντος κύμματος -αυτών εκείνων των υδάτων, άτινα ουχί προ πολλού μυστηριωδώς διέσχιζον ανά πάσας τα διευθύνσεις «οι μπλάβες» (στεναί βάρκαι) των ανταρτών - και των θροούντων καλαμιών, τα οποία τόσο φιλοστόργως τους ενεκολπώθησαν, ... Και όταν τέλος, αφ' ού τους άφησα να εκχύσουν όσον ήθελον ενθουσιασμόν, όσον ηδύναντο αίσθημα, τραγωδούντες «τ' αντάρτικα» άνδρες και γυναίκες, διηγούμενοι όσα βαθειά τους είχαν εντυπωθεί από την αντάρτικην περίοδον, θαυμάζοντες δια τούτον, επαινούντες εκείνον, παραπονούμενοι δι' αυτό, κλαίοντες δια το άλλο, ότε τέλος τους εζήτησα πληροφορίας δια τα έθιμά των, ερρίφθησαν ευθύς όλοι άνδρες και γυναίκες, παιδιά και γέροντες εις μίαν άμιλλαν πώς να μοι είπουν περισσότερα. Μια γρηούλα μάλιστα κατέληξε να απογοητευθεί με τον εαυτόν της, διότι δεν ενεθυμείτο κάποιο γαμήλιον άσμα. Και υπήρξαν ταύτα δι' εμέ η κατακλείς αλλά και η κορωνίς της πανημερίου (;) εκείνης απολαύσεως.

ΤΑ ΝΑΟΥΣΑΙΚΑ

Βασίλης Σ. Δημητριάδης, αρχαιολόγος, υπ. διδάκτωρ Ιστορίας

Κοπανός Δήμου Νάουσας Ανιχνεύοντας το παρελθόν

Συνέχεια από το προηγούμενο

Όπως υποστηρίχθηκε στα προηγούμενα άρθρα, κατά τη διάρκεια των ρωμαϊκών και βυζαντινών χρόνων συντελέστηκε μια σταδιακή μετακίνηση των κατοίκων της Μιέζας προς έναν πιο ορεινό συνοικισμό που είτε προϋπήρχε είτε συνοικίσθηκε την περίοδο εκείνη. Η μετακίνηση αυτή συνέπεσε με τις αναταράξεις που βίωσε η περιοχή από τις πολεμικές συγκρούσεις, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια των βυζαντινών χρόνων, και πιθανότατα ολοκληρώθηκε πριν από την οθωμανική επικράτηση, οπότε και η πόλη της Μιέζας σταμάτησε να υφίσταται. Μάλιστα, θεωρείται πιθανόν ότι τουλάχιστον ένα μέρος των κατοίκων της πρέπει να ενίσχυσε πληθυσμιακά έναν ήδη υπάρχοντα συνοικισμό, ο οποίος μπορεί να τοποθετηθεί στα όρια της σημερινής Νάουσας και συγκεκριμένα στη θέση Παλαιονάουσα. Το όνομα του εν λόγω οικισμού ίσως ήταν, αρχικά τουλάχιστον, Νέα Αυγούστα,¹ κατά την περίοδο όμως της οθωμανικής κατάκτησης σίγουρα ονομαζόταν agoustos.

Σιδηροδρομικός Σταθμός Νάουσας - Αγκουστος

Ο Κοπανός, στη θέση που γνωρίζουμε σήμερα, πρέπει να δημιουργήθηκε ως κώμη κατά τη διάρκεια της οθωμανικής κατάκτησης. Σχετικά με την ύπαρξη της, πολύτιμη πηγή αποτελούν τα αρχεία του οθωμανικού Ιεροδικείου Βέροιας - Νάουσας, τα οποία δημοσιεύονται στο δεύτερο τόμο των Ιστορικών Αρχείων της Μακεδονίας, τον οποίο επιμελήθηκε ο Ι. Βασδραβέλλης και καλύπτουν την περίοδο 1598 - 1886. Κατά τη διάρκεια της παραπάνω περιόδου ο Κοπανός υπαγόταν, κατά κύριο λόγο, στον καζά της Βέροιας (πρόκειται για έναν οθωμανικό διοικητικό διαχωρισμό). Μολονότι, οι πληροφορίες που αντλούμε από τα εν λόγω έγγραφα δεν είναι ιδιαίτερα διαφωτιστικές, ωστόσο αποτελούν ακλόνητες μαρτυρίες για την ύπαρξη του χωριού κατά τη διάρκεια της οθωμανικής κατάκτησης.

Ένα έγγραφο, της 18ης Φεβρουαρίου 1671, αναφέρει ότι ληστής «...εφόνευσεν ένα αγνώστου ονόματος ραγιάν παρα την όχθην του ποταμού, όστις ρέει από το χωρίον Κοπανόν...».

1 Υπάρχουν πολλές εκδοχές σχετικά με την ονομασία της Νάουσας.

Από την άλλη, ένα αυτοκρατορικό φερμάνι, χρονολογούμενο στις 16 Αυγούστου 1715 μας ενημερώνει ότι «.. οι ραγιάδες τού χωριού Κοπανού της Βεροίας Γεώργιος και Δήμος.., και Στόγιος και Κώστας» παραπονέθηκαν στο Σουλτάνο για τις αυθαιρεσίες δύο Τούρκων και ενός Αθίγγανου. Τέλος, ένα ακόμη αυτοκρατορικό φερμάνι, της 2ας Σεπτεμβρίου 1723, αναφέρει ότι «... οι ραγιάδες των χωριών.. και Κοπανού της περιφέρειας Μελικίου..» καλλιεργούν κτήματα τα οποία ανήκαν στη Μιχριμάχ Σουλτάνα. Μια ενδιαφέρουσα πτυχή, την οποία μας αποκαλύπτει το εν λόγω έγγραφο, είναι ότι οι χριστιανοί κάτοικοι του χωριού κάποια στιγμή το εγκατέλειψαν, εξαιτίας της αυθαίρετης κακοδιαχείρισης του από Τούρκους ενοικιαστές και όταν επέστρεψαν διαπίστωσαν ότι τα σπίτια και τα χωράφια τους είχαν καταληφθεί από τους Τούρκους, οι οποίοι δεν ήθελαν να τους τα παραδώσουν.

Μια άλλη πηγή πληροφοριών για την ύπαρξη της κώμης είναι η μαρτυρία ενός Τούρκου περιηγητή, του Εβλιγιά Τσελεμπί, ο οποίος κατά τη μετάβαση του από την Έδεσσα στη Βέροια, το 1668, ανέφερε ότι «... Μετά από αυτό [περάσαμε από] το χωριό Κοπανά. Κι αυτό είναι χωριό απίστων στον καζά της Βέροιας. Μετά περάσαμε τον ποταμό της Νάουσας...».

Έναν πιο ουσιαστικό ρόλο στα ιστορικά δρώμενα της περιοχής φαίνεται ότι διαδραμάτισε το χωριό και οι κάτοικοι του κατά τη διάρκεια της ελληνικής επανάστασης και συγκεκριμένα κατά τα γεγονότα που οδήγησαν στην καταστροφή της Νάουσας, τον Απρίλιο του 1822.

Σύμφωνα με τον Ευστάθιο Στουγιαννάκη, ο οποίος συνέγραψε την Ιστορία της πόλης της Νάουσας κατά το 1924, ένας κάτοικος του Άνω Κοπανού, ο Αργύρης Καραμπατάκης, μαζί με το πρωτοπαλικάρο του Τσέρνο-Πέτρη στρατολόγησαν 140 χωρικούς από τον Κοπανό, τον Άγιο Γεώργιο, το Αγγελοχώρι και το Ζερβοχώρι, προκειμένου να συνδράμουν την επανάσταση και την αντίσταση εναντίον των Τούρκων. Μάλιστα η δράση του Καραμπατάκη φαίνεται ότι υπήρξε σημαντική. Σύμφωνα πάντα με τον συγγραφέα στις αρχικές επιχειρήσεις συμπλάκη με 45 Γκέγκηδες που λεηλατούσαν το Ζερβοχώρι, σκότωσε 7 από αυτούς ενώ έτρεψε τους υπολοίπους σε φυγή. Αργότερα πάλι, καθώς ο τουρκικός κλοιός έσφιγγε γύρω από την πόλη, ο Καραμπατάκης συνέβαλε στην υπεράσπιση της πόλης, τοποθετώντας τις δυνάμεις του στη θέση Γάστρα – Ισβόρια (σημερινή θέση Σχολής Αριστοτέλους). Μετά την άλωση της πόλης ο γενναίος μαχητής κατάφερε, μαζί με άλλους επαναστάτες, να φθάσει στη Θεσσαλία, οπότε και χάνονται τα ίχνη του ανθρώπου, ο οποίος αποτέλεσε το σύμβολο της επανάστασης για τον κάμπο της Νάουσας.

Η περίοδος που ακολούθησε, ιδιαίτερα εκείνη μετά την ανακήρυξη της Εξαρχείας και την ενεργό αποστολή ομάδων κομιτατζήδων στη Μακεδονία, τις απαρχές δηλαδή και την όξυνση του Μακεδονικού Αγώνα, ο Κοπανός, όπως και τα άλλα χωριά της περιοχής, μπήκε σε μια καινούργια φάση της ιστορίας του.

Άνω Κοπανός - Καραμπατάκης Αντώνιος

Η προσπάθεια των κατοίκων του να διατηρήσουν την ελληνικότητα τους υπό τις νέες δυσμενείς συνθήκες φανερώνεται κατά τρόπο εύγλωττο σε ένα έγγραφο, το οποίο συντάχθηκε κατά το σχολικό έτος 1902 – 1903. Το εν λόγω έγγραφο αναφέρεται σε μια απόδειξη παροχής δύο οθωμανικών λιρών προς το ελληνικό γραμματοδιδασκαλείο του χωριού εκ μέρους της Ιεράς Μητροπόλης και του ελληνικού προξενείου στη Θεσσαλονίκη. Παρακάτω παρατίθεται μια μεταγραφή του κειμένου.

Α'

ΣΧΟΛ. ΕΤΟΣ 1902-1903

Απόδειξις δια λίρας Οθωμ[ανικάς] δύο (2).

Οι υποφαινόμενοι διδάσκαλος και εφοροεπίτροποι του χωριού άνω Κοπανού της υπαρχίας Βερροίας ελάβομεν παρα της Ιεράς Μητροπόλεως θεσσαλονίκης δύο (2) λίρας οθωμ. συνδρομήν υπέρ του ελληνογραμματοδιδασκαλείου του χωριού ημών α: τετραμηνίας σχολικού έτους 1902 – 1903 και εις ένδειξιν.

α Άνω Κοπανω τη 1^η τη Δεκεμβ. 1902

Οι εφοροεπίτροποι

Ο Διδάσκαλος

Αντώνιος Γούτι

Στέργιος Κ. Αντάρας

Θανάσις Γουβάν Αγάς

Βαγγέλης χρίστο Αγάς

Σε αυτό το πνεύμα εντάσσεται και η ανάδειξη πέντε τουλάχιστον Μακεδονομάχων του Αραμπατζί Στόγιο, του Θανάσι Γεώργιου, του Καραμπατάκη Αντώνιου, του Καραμπατάκη Μήτσι και του Χρήστου Τράϊου, οι οποίοι είτε συμμετείχαν ως οπλίτες είτε διαχειρίζονταν την οικονομική υποστήριξη των ελληνικών ενόπλων σωμάτων που δρούσαν στην περιοχή.

Ωστόσο, οι δύσκολες συνθήκες που επικρατούσαν κατά τη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα, επαρκούντως γνωστές από την πολυπληθή σχετική βιβλιογραφία, φαίνεται ότι δημιούργησαν και στους απλούς κατοίκους του Κοπανού υπερμεγέθεις δυσκολίες. Σχετικό ως προς αυτό είναι ένα τηλεγράφημα προς το ελληνικό υπουργείο Εξωτερικών σύμφωνα με το οποίο: «Εις τα χωρία Άνω και Κάτω Κοπανός, ... εξεδηλώθησαν αρκούσαι τάσεις προς επάνοδον εις την ορθοδοξίαν, αίτινες όμως δεν επραγματοποιήθησαν ένεκα της εν αυτοίς εξασκουμένης τρομοκρατίας υπό του Βούλγαρου ληστήρχου Τράϊου Κουκούδα». Από το εν λόγω έγγραφο διαφαίνεται η ρευστή κατάσταση της εποχής, όπου η επικράτηση των ελληνικών ή των βουλγαρικών ανταρτικών σωμάτων μπορούσε να σημαίνει και μια αντίστοιχη αλλαγή της ταυτότητας των χωρικών στην προσπάθεια τους να επιβιώσουν.

Τέλος σε αυτήν την αβεβαιότητα έδωσε η αίσια έκβαση των Βαλκανικών Πολέμων του 1912 - 13, κατά τη διάρκεια των οποίων απελευθερώθηκε η Νάουσα και η περιοχή της. Σύμφωνα με μελέτη που εκδόθηκε το 1913 η έκταση που ανήκε στον Κοπανό κατά την εν λόγω περίοδο υπολογιζόταν σε 6 – 7 χιλιάδες στρέμματα, τα οποία ήταν σχεδόν όλα καλλιεργήσιμα, και ανήκαν στον Σελήμ βέη, ο οποίος κατοικούσε στην Βέροια και των αδελφών Πεχλιβάνη, που ζούσαν στη Νάουσα. Παράλληλα, ο αριθμός των κατοίκων του έφθανε τις

26 οικογένειες, οι οποίες ασχολούνταν κατά κύριο λόγο με την καλλιέργεια σιταριού, κριθαριού, βρώμης, μπερνίτσας, αραβόσιτου και με την κτηνοτροφία.

Ο παραπάνω αριθμός σχεδόν διπλασιάστηκε κατά τα επόμενα χρόνια και μάλιστα κατά την απογραφή της 18^{ης} Δεκεμβρίου 1920 έφθασε τους 228 κατοίκους (114 άνδρες, 114 γυναίκες), ενώ λίγο αργότερα η άφιξη των προσφύγων ενίσχυσε δραματικά τον πληθυσμό του χωριού.

Στα νεότερα χρόνια το χωριό βίωσε τις τρομερές συνέπειες και της κατοχής και του εμφυλίου πολέμου, χωρίς να σταματήσει όμως η συνεχής αύξηση του πληθυσμού του, ο οποίος στο απόγειο του έφθασε σχεδόν τους 3.000 κατοίκους, ενώ διετέλεσε και έδρα του καποδιστριακού δήμου Ανθεμίων.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγγελική Κουκουβού, **Ειρήνη Ψαρρά**, *Αρχαία Μίεζα. Η ανασκαφική έρευνα σε μια σημαντική πόλη του μακεδονικού βασιλείου*, Πρακτικά Επιστημονικής Δημερίδας 7-8 Ιουνίου 2003 με τίτλο *Γνωριμία με τη Γη του Αλεξάνδρου*, Θεσσαλονίκη 2004.
- **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΕΡΓΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ**, 2003.
- **Αθανάσιος Καλλιανιώτης, Κωνσταντίνος Παπανικολάου, Αριστοτέλης Σπυριδόπουλος** (επιμ.), *Το Μεγάλο Συναξάρι. Αφανείς γηγενείς Μακεδονομάχοι (1903 – 1913)*, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 2011.
- **Βασίλης Δημητριάδης**, *Η Κεντρική και Δυτική Μακεδονία κατά τον Εβλιγιά Τσελεμπή*, Θεσσαλονίκη 1973.
- **Γεώργιος Χιονίδης**, *Ιστορία της Βέροιας*, τόμος δεύτερος, Θεσσαλονίκη 1970.
- **Ευστάθιου Ι. Στουγιαννάκη**, *Ιστορία της πόλεως Ναούσης, από της ιδρύσεως μέχρι της καταστροφής, επανέκδοση*, Θεσσαλονίκη 1976.
- **Θώμη Βέρρου**, *Τοπωνύμια και διοικητική κατανομή οικισμών της Μακεδονίας: μεταβολές στον 20^ο αιώνα*, Θεσσαλονίκη 2008.
- **Ιστορικό Αρχείο ΥΠΕΞ**, α.α.κ. Α', Δελτίον 11-28 Φεβρουαρίου 1909 .
- **Ιωάννη Καντακουζηνού**, *Ιστορία*, εκδ. CB, I,II,III, Bonnae 1828 – 1832.
- **Ιωάννη Βασδραβέλλη**, *Ιστορικά αρχεία Μακεδονίας*, τομ. Β, Θεσσαλονίκη 1954.
- **ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ**, 1959.
- **Παναγιώτου Α. Δεκάτου**, *Η Νάουσα της Μακεδονίας. Οικονομολογική μελέτη*, Αθήνα 1913.
- **ΦΕΚ Α' 152 / 1918.**
- **ΦΕΚ Α' 244 / 1921.**
- **ΦΕΚ Α' 195 / 1953.**
- **Φώτιος Μ. Πέτσας**, *Ο τάφος των Λευκαδίων*, Αθήνα 1966.
- **Henry Liddell - Robert Scott**, *Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης*, 2007.

Ηλεκτρονικές πηγές

- http://www.slang.gr/lemma/show/kopanos_9005/

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ...

Δρ. Εμμανουήλ Γ. Ξυνάδας, Πρόεδρος Δ.Σ. της Ε.Μ.Ι.Π.Η.

Η εκλογή και τοποθέτηση του επισκόπου Καμπανίας Διόδωρου, την άνοιξη του 1913

Ένα θέμα το οποίο αποτυπώθηκε στον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο της εποχής ήταν η εκλογή και τοποθέτηση στην Κουλακιά του επισκόπου Καμπανίας Διόδωρου Κάρατζη. Η συγκεκριμένη εκλογή, όπως θα γίνει αντιληπτό και από την παράθεση των στοιχείων παρακάτω, έχει κάποιες ιδιαιτερότητες, οι οποίες σχετίζονται με το ιστορικό πλαίσιο της περιόδου, την πολιτική και εκκλησιαστική πραγματικότητα, καθώς και την επί μακρόν έλλειψη επισκόπου στην επισκοπή Καμπανίας.

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που μεταδίδει ο Τύπος της εποχής¹, ο Διόδωρος εκλέχτηκε επίσκοπος Καμπανίας παμψηφεί από την τοπική σύνοδο της Θεσσαλονίκης στη συνεδρίασή της, την 30^η Μαρτίου 1913, ενώ συνυποψήφιοί του υπήρξαν οι επίσκοποι Αμισού και Δωδώνης². Στην αγγελία της εκλογής του πολλοί ήταν αυτοί που έσπευσαν να συγχαρούν το νέο επίσκοπο με επιστολές και τηλεγραφήματα τόσο προς το Πατριαρχείο, όσο και προς τη μητρόπολη Σμύρνης, ενώ δεν έλειψαν και οι προσωπικές επιστολές, που παρότρυναν το νέο επίσκοπο να αναλάβει το ταχύτερο δυνατόν τα καθήκοντά του στην νέα του θέση³.

Τελικά, ο νέος επίσκοπος Καμπανίας Διόδωρος έφθασε στη Θεσσαλονίκη την 30^η Απριλίου ακτοπλοϊκώς από τη Σμύρνη, με το πλοίο «Νέα Υόρκη» το οποίο ανήκε στην εταιρεία του τραπεζίτη Χατζή-Δαούτ. Το νέο επίσκοπο συνόδευε ο αρχιμανδρίτης Τεκνόπουλος, ο οποίος φέρεται ως ο ιδρυτής του Ανορθωτικού Εκκλησιαστικού Συνδέσμου Κωνσταντινουπόλεως⁴. Μεταξύ των πρώτων επαφών του αναφέρονται αυτή με τον Παναγιώτατο Μητροπολίτη

1 Στοιχεία για την εκλογή και τοποθέτηση του επισκόπου Καμπανίας Διόδωρου παρουσιάζει η εφημερίδα *Μακεδονία* (2-4-1913, 1-5-1913, 2-5-1913, 10-5-1913 και 12-5-1913) και το εκκλησιαστικό περιοδικό *Εκκλησιαστική Αλήθεια* (4-5-1913).

2 Η εκλογή του Διόδωρου επικυρώθηκε από το Οικουμενικό Πατριαρχείο με την απόφαση της Συνόδου του, που συγκλήθηκε την 30^η Απριλίου 1913. Για το υπόμνημα της εκλογής βλ. Αιμιλιανός Τσακόπουλος (Αρχίμ.), «Επισκοπικοί Κατάλογοι, κατά του κώδικας των υπομνημάτων του αρχιεπισκοπικού του Οικουμενικού Πατριαρχείου», *Ορθοδοξία*, 33 (1958), 14.

3 Βλ. Ανώνυμος, «Η εκλογή του Αγίου Καμπανίας. Τίς ο νέος Έπίσκοπος», *Μακεδονία*, 2-4-1913, 3. Αναφορά στην εκλογή του Διόδωρου γίνεται και στην *Εκκλησιαστική Αλήθεια* με αφορμή την εκλογή του πρώην Καμπανίας Φώτιου στην επισκοπή Μοσχονησίων, την 30^η Απριλίου 1913. Βλ. Ανώνυμος, «Εκκλησιαστικά Χρονικά», *Εκκλησιαστική Αλήθεια*, 4-5-1913, 143.

4 Βλ. «Επανόρθωσις», *Μακεδονία*, 2-5-1913, 3.

Θεσσαλονίκης Γεννάδιο και η, από κοινού, επίσκεψή τους στο διοικητήριο της πόλης για να επισκεφτούν τον νομάρχη Αργυρόπουλο⁵.

Ο Διόδωρος, όπως διαπιστώνεται, παρέμεινε για μικρό διάστημα, πριν αναχωρήσει για την επαρχία του, στη Θεσσαλονίκη. Η υποδοχή και εγκατάστασή του στην Κουλακιά τοποθετείται χρονικά την 11^η Μαΐου 1913, οπότε ξεκίνησε και επίσημα η ποιμαντική του διακονία στην επισκοπή Καμπανίας⁶.

Ο επίσκοπος Διόδωρος Κάρατζης

Ο επίσκοπος Καμπανίας Διόδωρος, κατά κόσμον Δημήτριος⁷, γεννήθηκε στην Τρίγλια της επαρχίας Προύσας, την 20^η Φεβρουαρίου 1881. Στη γενέτειρά του φαίνεται να έλαβε τα εγκύκλια γράμματα και ακολούθως φοίτησε σε σχολές της Κωνσταντινούπολης⁸. Στη συνέχεια, με τις συστάσεις του μητροπολίτη Προύσης Ναθαναήλ εισήλθε και εκπαιδεύτηκε στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης, από την οποία αποφοίτησε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, το έτος 1905. Μετά την αποφοίτησή του από τη Σχολή της Χάλκης, ο Διόδωρος, δίδαξε στην Αστική Σχολή της γενέτειράς του Τρίγλιας, την οποία και διηύθυνε στα μέσα της πρώτης δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα (1905-1907). Έπειτα, διηύθυνε τα εκπαιδευτήρια Μουδανίων, μέχρι τη στιγμή που προσκλήθηκε από το μητροπολίτη Δράμας Χρυσόστομο να μεταβεί στη Μακεδονία⁹. Εκεί του ανατέθηκε η διεύθυνση της Σχολής της Αλιστράτης, Σερρών¹⁰ και του Εθνικού Οικοτροφείου¹¹.

Στο σημείο αυτό φαίνεται πως ξεκινάει και η πνευματική σχέση Χρυσόστομου - Διόδωρου, η οποία επισημοποιήθηκε με τη χειροτονία του Διόδωρου από το μητροπολίτη Δράμας¹² την 27^η Σεπτεμβρίου 1908 στο χωριό Πλεύνα (Πετρούσσα) Δράμας. Λίγο αργότερα, το έτος 1910, ο Διόδωρος προσκλήθηκε από το μητροπολίτη Σερρών Απόστολο Χριστοδούλου να αναλάβει τη διεύθυνση του Εθνικού Οικοτροφείου Σερρών και να διδάξει στο Ελληνικό Γυμνάσιο και το Ανώτερο Παρθεναγωγείο της πόλης.

Ήδη, ο μητροπολίτης Δράμας είχε εκτοπιστεί για ακόμη μια φορά, από τις οθωμανικές αρχές, από την επαρχία του και σε μικρό διάστημα ακολούθησε η μετάθεσή του από το

5 Βλ. Ανώνυμος, «Η άφιξη του νέου επισκόπου Καμπανίας», *Μακεδονία*, 1-5-1913, 3 και «Επανόρθωσις», *Μακεδονία*, 2-5-1913,3.

6 Βλ. Ανώνυμος, «Ο Άγιος Καμπανίας», *Μακεδονία*, 10-5-1913,3 και «Η ἀναχώρησις τοῦ Ἀγίου Καμπανίας», 12-5-1913,3.

7 Βιογραφικά στοιχεία για τον επίσκοπο Καμπανίας Διόδωρο βλ. Σ.Μ.Θ., «Διόδωρος Μητροπολίτης Σισανίου και Σιατίστης», *Αντίλαλοι από τα Μουδανιά και από τα Γύρω*, Θεσσαλονίκη, 1931, 289-290, Κωνσταντίνος Γαρίτσης, *Η Κουλακιά (Χαλάστρα Θεσσαλονίκης). Τεκμήρια τοπικής ιστορίας της περιόδου 1839-1934 από ανέκδοτο χειρόγραφο του δασκάλου Αθανασίου Κράββα*, Αθήνα, 2009, Ανώνυμος, «Η εκλογή», ό.π., «Διόδωρος. Ο Κάρατζης» *Θ.Η.Ε.*, 4, 1244, Στάθης Δημητράκος, «Τα περίφημα σχολεία της Τρίγλιας – οι δάσκαλοι», <http://www.triglianoi.gr/index.php?topic=537.0>, διαθέσιμο: 23-4-2015, Πανταζόπουλος Δημήτρης, «Καμποχώρι – Ιστορία», <http://www.atheo.gr>, διαθέσιμο: 23-4-2015.

8 Στην Κωνσταντινούπολη ο Διόδωρος σπούδασε στην κοινοτική σχολή Κοντοσκαλίου για ένα χρόνο και ακολούθως στη Μεγάλη του Γένους Σχολή για δύο χρόνια. Βλ. Σ.Μ.Θ., «Διόδωρος», ό.π., 289.

9 Κομβικό σημείο στην ανάπτυξη των σχέσεων των δύο ανδρών στάθηκε η παρουσία του μητροπολίτη Δράμας, ο οποίος βρέθηκε εξόριστος στη γενέτειρά του Τρίγλια το έτος 1907. Ένα χρόνο αργότερα μετά την ανακήρυξη του Συντάγματος των Νεοτούρκων, ο μητροπολίτης Χρυσόστομος επανέκαμψε στην επαρχία του, στην οποία κάλεσε τον Διόδωρο. Βλ. Σ.Σ.Δ., «Μαρτυρικές μορφές. Ο Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος», *Αντίλαλοι...*, ό.π., 285-288.

10 Για τη σχολή της Αλιστράτης βλ. Αθανάσιος Γιομπλιάκης, «Η κεντρική σχολή της Αλιστράτης», *Μακεδονικά*, 4 (1960), Θεσσαλονίκη, 1960, 383-390.

11 Αξίζει να σημειωθεί ότι η Αλιστράτη Σερρών υπαγόταν στη μητρόπολη Δράμας και ότι από το έτος 1825 μεταφέρθηκε σε αυτήν η έδρα της μητρόπολης. Γ.Κ. Χατζόπουλος, «Μακεδονία: Η ελληνική παιδεία στην Αλιστράτη την περίοδο της Τουρκοκρατίας», <http://yaunatakabara.blogspot.de> και Ευάγγελος Καρσανίδης, «Η Αλιστράτη έδρα της Μητρόπολης Φιλίππων, Δράμας και Ζιχνών», <http://yaunatakabara.blogspot.de>, διαθέσιμο: 23-4-2015.

12 Για το μητροπολίτη Χρυσόστομο Καλαφάτη βλ. ενδεικτικά Σ.Σ.Δ. «Ο Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος», *Αντίλαλοι...*, ό.π., 285 κ.ε.

Οικουμενικό Πατριαρχείο, στη μητρόπολη Σμύρνης. Το γεγονός αυτό επηρέασε και την πορεία του Διόδωρου, ο οποίος σε σύντομο χρονικό διάστημα βρέθηκε και πάλι στο πλευρό του μητροπολίτη Σμύρνης¹³, τον οποίο υπηρέτησε αυτή τη φορά από τη θέση του αρχidiaκόνου. Παράλληλα, ανέλαβε και εκπαιδευτικά καθήκοντα δασκάλου, τόσο στην Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης, όσο και στο κεντρικό Παρθεναγωγείο.

Το έτος 1912, με τις υποδείξεις του μητροπολίτη Σμύρνης εξελέγη παμψηφεί επίσκοπος Μοσχονησίων¹⁴. Η χειροτονία του τελέστηκε την 12^η Μαΐου 1912, στον ναό της Αγίας Φωτεινής στη Σμύρνη, από το γέροντά του Χρυσόστομο. Πριν συμπληρωθεί ένας χρόνος από τότε που ο Διόδωρος εγκαταστάθηκε στη μητρόπολη Μοσχονησίων, προήχθη σε επίσκοπο Καμπανίας, το Μάρτιο του έτους 1913. Ο Διόδωρος εγκαταστάθηκε στην έδρα της επισκοπής Καμπανίας, στην Κουλιακιά, το Μάιο του ίδιου έτους.

Κατά τη διάρκεια της θητείας του στην επισκοπή Καμπανίας, ορίστηκε επόπτης - τοποτηρητής στη χηρεύουσα μητρόπολη Σερρών¹⁵ μέχρι την εκλογή του νέου μητροπολίτη Χριστοφόρου, το έτος 1918¹⁶. Επίσης, κατά τη διάρκεια της θητείας του, η επισκοπή Καμπανίας αναβαθμίστηκε σε μητρόπολη, το έτος 1924 και έτσι ονομάστηκε πρώτος μητροπολίτης Καμπανίας. Τέλος, το έτος 1930, ο Διόδωρος μετατέθηκε στη μητρόπολη Σισανίου και Σιατίστης την οποία ποίμανε μέχρι το θάνατό του, το έτος 1944.

Η εκλογή και η τοποθέτηση του επισκόπου Καμπανίας Διοδώρου

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η εκλογή του επισκόπου Καμπανίας έγινε από την τοπική σύνοδο της Θεσσαλονίκης. Ο Διόδωρος διαδέχτηκε τον επίσκοπο Φώτιο Μαρινάκη, ο οποίος, τυπικά, είχε παραιτηθεί από την επισκοπική του θέση την 1^η Οκτωβρίου 1912, ουσιαστικά όμως, απείχε¹⁷ από τα καθήκοντά του από πολύ νωρίτερα δημιουργώντας πολλά και ποικίλα προβλήματα στην επισκοπή και το ποίμνιό του¹⁸.

Η εκλογή του Διοδώρου είναι η πρώτη που γίνεται από την Επισκοπική Σύνοδο της Θεσσαλονίκης μετά τις στρατιωτικές επιχειρήσεις του Α' Βαλκανικού Πολέμου και πριν την οριστική του λήξη, με την υπογραφή της συνθήκης του Λονδίνου, τον Μάιο του 1913. Για το λόγο αυτό δημιουργείται μια κατάσταση δίχως προηγούμενο, όπου ο μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Γεννάδιος έπρεπε να διερευνήσει μια σειρά παραγόντων, πολιτικών και εκκλησιαστικών, πριν προβεί στην εκλογή του νέου επισκόπου. Αυτός αναδεικνύεται και ο σπουδαιό-

13 Η πνευματική σχέση των δύο ανδρών μπορεί να θεωρηθεί διαχρονική και αυτό επιβεβαιώνεται και από το πλήθος των συγχαρητηρίων τηλεγραφημάτων, τα οποία δέχτηκε ο μητροπολίτης Σμύρνης για την προαγωγή του Διοδώρου στην επισκοπή Καμπανίας το Μάρτιο του 1913. Βλ. Ανώνυμος, «Η εκλογή», ό.π.

14 Βλ. Αιμιλιανός Τσακόπουλος, «Επισκοπικοί...», ο.π., *Ορθοδοξία*, 31 (1956), 426.

15 Στο διάστημα που ο Διόδωρος ορίστηκε τοποτηρητής της μητροπόλεως Σερρών φέρεται να εγκαταστάθηκε σε αυτήν. Ήδη από το 1916 οι Σέρρες βρίσκονταν υπό βουλγαρική κατοχή. Κατά την εκεί παραμονή του ο Διόδωρος συνέταξε κατάλογο των κειμηλίων της μονής Προδρόμου Σερρών, τα οποία, λίγο αργότερα, λεηλατήθηκαν, τον Ιούνιο του 1917. Τον κατάλογο απέστειλε στο υπουργείο εξωτερικών της Ελλάδας, τον Οκτώβριο του 1918. Βλ. ενδεικτικά Νικόλας Μπακιρτζής, «Η βιβλιοθήκη της Μονής Τιμίου Προδρόμου Σερρών: οι χώροι στέγασής της», *Οι Σέρρες και η περιοχή τους. Από την οθωμανική κατάκτηση μέχρι τη σύγχρονη εποχή*, τ. Β', Σέρρες, 2013, 741-758 και Θεολόγος (Μητρ. Σερρών και Νιγρίτης), *Προσυνητάριον της Εκκλησίας των Σερρών*, Σέρρες, 2010, 183 κ.ε.

16 Ο μητροπολίτης Χριστοφόρος Κνίτης διαδέχθηκε τον μητροπολίτη Σερρών Απόστολο Χριστοδούλου, ο οποίος απεβίωσε το έτος 1917.

17 Η αποχή του Φωτίου από τα καθήκοντά του στην επισκοπή Καμπανίας γίνεται γνωστή και από τα πρακτικά της επαρχιακής συνόδου της Θεσσαλονίκης. Μεταξύ των διαφόρων ζητημάτων που θίγει ο μητροπολίτης Γεννάδιος αναφέρεται και στη δυσaréσκεια των χριστιανών Κουλακιάς και Βαλμάδος εναντίον του Φωτίου, την οποία επιβεβαίωσαν και «οί εν Θεσσαλονίκη αρμόδιοι». Για το ζήτημα ενημερώθηκε και το Οικουμενικό Πατριαρχείο, το οποίο συνέστησε να μη μεταβεί στην επισκοπή του αλλά να μείνει στη Θεσσαλονίκη. Παράλληλα, έγιναν κάποιες προσπάθειες προσέγγισης των δύο πλευρών, οι οποίες δεν τελεσφόρησαν. Το όλο ζήτημα κατέληξε σε παραίτηση του Φωτίου λόγω του αρνητικού κλίματος αλλά και για λόγους υγείας. Βλ. Αθανάσιος Καραθανάσης – Γεώργιος Τριανταφυλλίδης (Αρχιμ.), *Η επισκοπική σύνοδος της μητροπόλεως Θεσσαλονίκης (19^{ος} – 20^{ος} αιώνας)*, Θεσσαλονίκη, 1994, 109.

18 Βλ. Καραθανάσης – Τριανταφυλλίδης, ό.π., 29.

τερος λόγος για την καθυστέρηση της πλήρωσης της επισκοπής¹⁹.

Όλες οι ενέργειες του μητροπολίτη Θεσσαλονίκης προς τις εμπλεκόμενες πλευρές αναφέρονται και επεξηγούνται στα πρακτικά της επαρχιακής συνόδου. Με βάση τα πρακτικά, διαπιστώνεται ότι ο μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Γεννάδιος, πριν θέσει το θέμα της πλήρωσης της επισκοπής Καμπανίας στη σύνοδό του, προέβη σε όλες τις απαραίτητες συνεννοήσεις, κυρίως με κρατικούς παράγοντες, και για αυτές παρείχε την πρόπωση ενημέρωση στη σύνοδο²⁰. Το σκεπτικό του μητροπολίτη Γεννάδιου αναπτύσσεται σε έναν άξονα τεσσάρων σημείων που αποδεικνύουν το έντονο ενδιαφέρον, τόσο από εκκλησιαστικής, όσο και από πολιτικής πλευράς, για τη διαμόρφωση της νέας κατάστασης στη Μακεδονία. Συνάμα, μέσα από τον τρόπο σκέψης του και τις διάφορες αναφορές του, αναδεικνύεται, πολύ νωρίς, το ζήτημα της διοίκησης των μητροπόλεων της Μακεδονίας ή των «Νέων Χωρών», όπως επικράτησε να λέγονται οι μητροπόλεις που προσαρτήθηκαν στο Ελληνικό Κράτος μετά τους νικηφόρους βαλκανικούς πολέμους, αφού αναφέρεται στην πιθανή προσάρτησή τους στην Εκκλησία της Ελλάδος με τη σύμφωνη γνώμη της Ελληνικής Κυβέρνησης, η οποία ήθελε να έχει λόγο στη συγκεκριμένη διαδικασία.

Αναλυτικότερα, ο Γεννάδιος πίστευε ότι πρέπει να αποσταλεί τηλεγράφημα στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Με αυτό θα έπρεπε να γίνεται σαφές ότι στην εκλογή του Επισκόπου Καμπανίας θα προχωρήσει, ως αρμόδια, η επισκοπική σύνοδος της Θεσσαλονίκης. Στην ενέργεια αυτή μπορούσε πλέον να προβεί η σύνοδος της Θεσσαλονίκης, αφού οι λόγοι που εμπόδιζαν τη σύγκλησή της είχαν πλέον εκλείψει και άρα το Οικουμενικό Πατριαρχείο θα έπρεπε να σταματήσει οποιαδήποτε ανάλογη με το ζήτημα αυτό ενέργεια²¹.

Επιπλέον, θεωρούσε ότι θα έπρεπε να ανασταλεί η εκλογή στην επισκοπή Καμπανίας μέχρις ότου γνωστοποιηθούν στη σύνοδο κάποιες προθέσεις ή αποφάσεις, οι οποίες τη δεδομένη στιγμή δεν ήταν γνωστές. Οι αποφάσεις αυτές σχετιζόνταν, κυρίως, με τις προθέσεις της ελληνικής κυβέρνησης επί των επισκοπών και μητροπόλεων των νεοαποκτηθέντων από το ελληνικό κράτος περιοχών. Για το λόγο αυτό, ο μητροπολίτης Θεσσαλονίκης προσέγγισε τον υπουργό δικαιοσύνης της ελληνικής κυβέρνησης Κ. Ρακτιβάν στον οποίο εξέθεσε το ζήτημα της επισκοπής Καμπανίας. Ο υπουργός συνέστησε στο μητροπολίτη να υποβάλει έκθεση στο υπουργείο του για να λάβει απάντηση, μιας και το πολιτικό καθεστώς είχε μεταβληθεί. Η απάντηση του υπουργού προκάλεσε την εύλογη αντίδραση του μητροπολίτη, αφού αυτός φάνηκε ότι ήθελε να παρέμβει στα εκκλησιαστικά ζητήματα. Για το λόγο αυτό ο Γεννάδιος αντέτεινε ότι η σύγκληση και εκλογή του επισκόπου Καμπανίας αποτελούσε αναφαίρετο δικαίωμά του, το οποίο απέρρεε από το ισχύον εκκλησιαστικό καθεστώς. Στην

19 Θα πρέπει να αναφερθεί ότι ο μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Γεννάδιος βλέποντας τη δύσκολη κατάσταση που επικρατούσε στην επισκοπή Καμπανίας προέβη από νωρίς σε ενέργειες για την έγκαιρη πλήρωσή της. Με δεδομένο ότι λόγω της πολιτικής κατάστασης δεν μπορούσε να συγκληθεί η επαρχιακή σύνοδος διαβίβασε στο Οικουμενικό Πατριαρχείο την παραίτηση του Καμπανίας Φώτιου και ζήτησε να προβεί αυτό στην εκλογή νέου επισκόπου, υποδεικνύοντας ως έναν από τους υποψήφιους, τον επίσκοπο Μοσχονησιών Διόδωρο. Η πρόταση δε θα πρέπει να θεωρηθεί τυχαία. Αντίθετα, μάλλον, θα πρέπει να διερευνηθεί η περίπτωση γνωριμίας του Γεννάδιου με τον Διόδωρο, μιας και ο Γεννάδιος καταγόταν από την επαρχία Προύσας και συγκεκριμένα από τη Μυσόπολη. Το Πατριαρχείο αν και αποδέχτηκε αμετάκλητα την παραίτηση του Φώτιου, δεν προέβη σε εκλογή λόγω της πολιτικής κατάστασης στη Μακεδονία, εν αναμονή της κατάληψης και απελευθέρωσης της Θεσσαλονίκης από τον ελληνικό στρατό. Έτσι, η εκλογή αναβλήθηκε από το Πατριαρχείο επ' αόριστον. Ακολούθησε δεύτερη επιστολή του Γεννάδιου προς το Πατριαρχείο για το ίδιο θέμα. Αυτή τη φορά ο θάνατος του Οικουμενικού Πατριάρχη Ιωακείμ Γ' στάθηκε ένα ακόμη εμπόδιο στην εκλογή επισκόπου, η οποία αναβλήθηκε για να γίνει μετά την εκλογή νέου Πατριάρχη. Τότε, και πριν προβεί η Σύνοδος του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην εκλογή επισκόπου Καμπανίας, αποφασίστηκε να ερωτηθεί νωρίτερα ο μητροπολίτης Θεσσαλονίκης. Βλ. Καραθανάσης – Τριανταφυλλίδης, *ό.π.*, 110 και Σ.ΜΘ., «Γεννάδιος Αλεξιάδης. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης», *Αντίλαλοι από τα Μουδανιά και τα γύρω*, 296.

20 Το ζήτημα της πλήρωσης της επισκοπής Καμπανίας ετέθη στη συνεδρίαση της επαρχιακής συνόδου την 8^η Μαρτίου 1913. Βλ. Καραθανάσης – Τριανταφυλλίδης, *ό.π.*, 30, 109 κ.ε. Βλ. επίσης, Διονύσιος Βαλαΐς, «Η δράση του μητροπολίτη Γεννάδιου Αλεξιάδη, κατά τον πρώτο χρόνο της απελευθέρωσης της Θεσσαλονίκης από τον οθωμανικό ζυγό (1912-1913)», *Σύνθεσις*, τχ. 2 (2012), 52.

21 Βλ. παραπάνω υποσ. 19.

απάντηση του μητροπολίτη ο υπουργός δε διαφώνησε, επέμεινε όμως ότι καλό θα ήταν να ερωτηθεί η ελληνική κυβέρνηση εξαιτίας της αλλαγής του πολιτικής κατάστασης που είχε επέλθει.

Επίσης, ο Γεννάδιος, ορθά, θεωρούσε ότι τη δεδομένη στιγμή τα όρια του ελληνικού κράτους ήταν εξαιρετικά ρευστά, αφού οι νέες κατακτήσεις του δεν είχαν επιδικαστεί ακόμα. Το γεγονός αυτό μπορούσε να επηρεάσει άμεσα και τα όρια της επισκοπής Καμπανίας. Η άποψη αυτή του μητροπολίτη Θεσσαλονίκης ισχυροποιείται στη συνέχεια με την αναφερόμενη περίπτωση της επισκοπής Πολυανής, η οποία τη δεδομένη στιγμή κατεχόταν από βουλγαρικές δυνάμεις και μια ενδεχόμενη επιδίκαση των εδαφών της στη Βουλγαρία έθετε σε άμεσο κίνδυνο την ύπαρξη της επισκοπής. Συνακόλουθα ετίθετο θέμα και για την αποκατάσταση του επισκόπου της.

Τέλος, ο Γεννάδιος φαίνεται να δίνει και μια άλλη διάσταση στο ζήτημα, αφού ενέπλεξε ξεκάθαρα την ελλαδική εκκλησία στο ζήτημα της υπαγωγής των νέων εδαφών. Έτσι, θεωρούσε πιθανόν τα νέα εδάφη που θα επιδικαστούν στο ελληνικό κράτος να υπαχθούν στην ελλαδική εκκλησία. Σε μια τέτοια περίπτωση, σύμφωνα με τον ίδιο, θα υπήρχε σοβαρό ενδεχόμενο η κυβέρνηση, για οικονομικούς λόγους, να μη θελήσει να διατηρήσει τόσες επισκοπές, πολλές από τις οποίες θα έπρεπε να συγχωνευθούν ή ακόμη και να καταργηθούν.

Με το σκεπτικό του μητροπολίτη Θεσσαλονίκης συμφώνησε η επαρχιακή σύνοδος. Τελικά, στη συγκεκριμένη συνεδρίασή της αρκέστηκε στην επικύρωση της αποστολής του αρχιμανδρίτη Σεραφείμ από τη Σιάτιστα, ως αρχιερατικού επιτρόπου, στην έδρα της επισκοπής Καμπανίας, και στην ανάθεση σε αυτόν καθηκόντων διοίκησης της επισκοπής.

Η εκλογή νέου επισκόπου πραγματοποιήθηκε στην επόμενη συνεδρίαση της συνόδου, την 30^η Μαρτίου 1913. Σε αυτήν εκλέχτηκε ο από Μοσχονησίων Διόδωρος νέος επίσκοπος Καμπανίας. Το αποτέλεσμα επικύρωσε η σύνοδος του Οικουμενικού Πατριαρχείου στη συνεδρίαση της, την 30^η Απριλίου 1913²².

Η τοποθέτηση του επισκόπου Καμπανίας στην έδρα της επισκοπής του

Σύμφωνα με τον Τύπο της εποχής ο νέος επίσκοπος Καμπανίας αφίχθη στη Θεσσαλονίκη την 30^η Απριλίου 1913, ημέρα της έγκρισης της εκλογής του από τη σύνοδο του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Πριν μεταβεί στην έδρα της επισκοπής του, έμεινε για λίγες ημέρες στη Θεσσαλονίκη, κατά τη διάρκεια των οποίων είχε την ευκαιρία να πραγματοποιήσει ορισμένες εθιμοτυπικές επισκέψεις. Τελικά, στην Κουλακιά έφτασε την 11^η Μαΐου 1913, όπου έγινε δεκτός από τους κατοίκους της επαρχίας του.

Την άφιξη και την υποδοχή του νέου επισκόπου περιγράφει, ως αυτόπτης μάρτυρας, μέσα από χειρόγραφο του ο δάσκαλος Κουλακιάς Αθανάσιος Κράββας²³. Κατά τον Κράββα η υποδοχή του επισκόπου είχε κανονιστεί για το πρωί της Πέμπτης 9 Μαΐου 1913. Προς υποδοχή του επισκόπου είχαν οργανωθεί οι δάσκαλοι, οι μαθητές, τα κοινοτικά όργανα κ.ά., οι οποίοι μαζεύτηκαν έξω από το χωριό για να τον παραλάβουν.

Μετά από πολύωρη αναμονή πληροφορήθηκαν ότι ο επίσκοπος ανέβαλλε την άφιξή του για το προσεχές Σάββατο, εξέλιξη η οποία προκάλεσε την αντίδραση και το θυμό των επαρχιωτών²⁴. Τελικά, το Σάββατο και πάλι οι δάσκαλοι του χωριού με τους μαθητές οργανώθηκαν για την υποδοχή του νέου επισκόπου. Με την άφιξή του έκρυσαν χαρμόσυνα οι καμπάνες του χωριού και έσπευσε στην υποδοχή μεγάλος αριθμός κατοίκων. Με πομπή

22 Βλ. «Εκκλησιαστικά Χρονικά», ό.π.

23 Γαρίτσης, *Η Κουλακιά*, ό.π., 60-62.

24 Η αναβολή της άφιξης του επισκόπου Διόδωρου στην επαρχία του, τη στιγμή που όλα ήταν έτοιμα, προκάλεσε αρνητικά συναισθήματα στους επαρχιώτες του, οι οποίοι βιάστηκαν να κακοχαρκτηρίσουν το νέο επίσκοπο και να αποδώσουν στην επιπολαιότητα της νεότητάς του την όλη συμπεριφορά του. Επιπλέον, κάποιοι από αυτούς με το όνομα Ζωγραφόπουλος έσπευσε να δημοσιεύσει στην εφημερίδα Μακεδονία άρθρο με τον τίτλο «Από τα πρώτα βήματά του φαίνεται τι θα είναι ο νέος Επίσκοπος», το οποίο όπως αποδεικνύεται δε δημοσιεύτηκε ποτέ. Βλ. Γαρίτσης, ό.π., 61.

κατευθύνθηκαν στην εκκλησία του χωριού, όπου ο Διόδωρος εκφώνησε τον ενθρονιστήριο λόγο του, ενώ αντιφώνησε ο δάσκαλος Αθανάσιος Κράββας. Τον επίσκοπο προσφώνησαν επίσης ο παπά-Αριστείδης και ο παπά-Σεραφείμ. Μετά την ολοκλήρωση της σύντομης τελετής, ο νέος ποιμενάρχης οδηγήθηκε στο κατάλυμα του παπά-Σεραφείμ, όπου του παρετέθη γεύμα.

Με τα στοιχεία αυτά που μεταδίδει ο δάσκαλος του χωριού, Αθ. Κράββας, ολοκληρώνεται η παρουσίαση της προσωπικότητας του επισκόπου Καμπανίας και πρώτου μητροπολίτη της επαρχίας, από το έτος 1924, Διόδωρου. Παρακάτω, στα συμπεράσματα, θα γίνει προσπάθεια αξιολόγησης της προσωπικότητας και αποτίμησης του έργου του επισκόπου.

Συμπεράσματα

Από όσα αναφέρθηκαν παραπάνω απορρέουν αρκετά στοιχεία και συμπεράσματα, τόσο για την προσωπικότητα και το έργο του επισκόπου Διόδωρου Καρατζή, όσο και γενικότερα για το ιστορικό πλαίσιο δράσης του, το οποίο όπως αποδεικνύεται ήταν ιδιαίτερα φορτισμένο.

α) Αρχικά, διαπιστώνεται ότι ο επίσκοπος Διόδωρος ήταν μια χαρισματική προσωπικότητα, κάτι που επιβεβαιώνεται σε διάφορες φάσεις του βίου του. Τα χαρίσματά του εκτίμησαν εξέχουσες προσωπικότητες του εκκλησιαστικού χώρου της εποχής και της περιοχής της καταγωγής του, όπως οι μητροπολίτες Προύσης Ναθαναήλ (μετέπειτα τοποτηρητής του Οικουμενικού Θρόνου) Δράμας Χρυσόστομος (μετέπειτα μητροπολίτης Σμύρνης) και Θεσσαλονίκης Γεννάδιος, οι οποίοι, έθεσαν υπό την προστασία τους το νεαρό και τον βοήθησαν, τόσο κατά τη διάρκεια των σπουδών του, όσο και μετά από αυτές.

β) Κομβικό σημείο για την περαιτέρω εξέλιξη του νεαρού θα πρέπει να θεωρηθεί η επαφή του με το μητροπολίτη Δράμας Χρυσόστομο Καλαφάτη, ο οποίος γνώριζε το νεαρό εκπαιδευτικό, από τη χώρα της κοινής καταγωγής τους. Αργότερα, τον προσκάλεσε στη Μακεδονία, προκειμένου να υπηρετήσει στον εκπαιδευτικό χώρο, ενώ παράλληλα εισήλθε και στις τάξεις του κλήρου, λαμβάνοντας τον πρώτο βαθμό της ιεροσύνης από τον ίδιο. Τέλος, αυτόν ακολούθησε, λίγο αργότερα, ο Δωρόθεος στη Σμύρνη και σε αυτόν οφείλει την ανέλιξή του στο επισκοπικό αξίωμα, αφού με τη δική του πρόταση και προτροπή εξελέγη επίσκοπος Μοσχονησίων.

γ) Παράλληλα, στη Μακεδονία η κατάσταση κάθε άλλο παρά σταθερή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί. Ήδη, από τον Οκτώβριο του 1912 βρισκόταν σε εξέλιξη ο Α' Βαλκανικός Πόλεμος, ο οποίος δημιούργησε ένα εξαιρετικά ρευστό καθεστώς, αρχικά, σε πολιτικό επίπεδο, το οποίο όμως ήταν ικανό να επεκταθεί και σε άλλα επίπεδα, όπως το εκκλησιαστικό. Το διάστημα εκείνο στο μητροπολιτικό θρόνο της Θεσσαλονίκης βρισκόταν ο μητροπολίτης Γεννάδιος, νους οξύς και χαρισματικός, όπως διαφαίνεται από τη γενικότερη θητεία του στη μητρόπολη Θεσσαλονίκης. Αυτός και η επισκοπική του σύνοδος έπρεπε να δώσουν λύση στο χρόνιο πρόβλημα της επισκοπής Καμπανίας, η οποία βρισκόταν ακέφαλη για μεγάλο χρονικό διάστημα, λόγω της απομάκρυνσης και τελικά της παραίτησης του επισκόπου Φώτιου. Η γενικότερη πολιτική κατάσταση, όμως, δεν ευνοούσε, όπως γίνεται κατανοητό, τη σύγκλιση της συνόδου, η οποία μετά από μεγάλο διάστημα, συνήλθε τελικά την άνοιξη του έτους 1913, προκειμένου να αντιμετωπίσει ζητήματα που την απασχολούσαν.

δ) Από τις διάφορες ενέργειες του μητροπολίτη Γενναδίου για την κάλυψη της επισκοπής Καμπανίας διαπιστώνεται ότι αυτός ήλθε σε επικοινωνία με την ελληνική κυβέρνηση, προκειμένου να αποσπάσει τη συμφωνία της για την προώθηση του ζητήματος. Τελικά, η στάση του υπουργού δικαιοσύνης Κ. Ρακτιβάν, ο οποίος στην πραγματικότητα θέλησε να γνωμοδοτήσει επίσημα η ελληνική πολιτεία για ένα ζήτημα αμιγώς εκκλησιαστικό, και οι τοποθετήσεις των συνοδικών μητροπολιτών, προκάλεσαν την αντίδραση του Γενναδίου, ο οποίος προχώρησε στην εκλογή, χωρίς τη γνωμοδότηση της κυβέρνησης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

Ἡ ἐκλογή τοῦ Ἁγίου Καμπανίας Ὁ νέος Ἐπίσκοπος

Κατά τὴν γενομένην προχθ. Συνεδρίασιν τῆς Ἱ. Τοπικῆς Συνόδου, ἀπόντος ταύτης μόνον τοῦ Ἁγίου Πολυανῆς, ὅστις ὡς ἐγράψαμεν εἰς προηγούμενον φύλλον μας ἀνέθηκε τὴν ψήφον του εἰς ἄλλον Ἐπίσκοπον, ἐξελέγη Ἐπίσκοπος Καμπανίας παμψηφεί ὁ Ἐπίσκοπος Μοσχονησίων κ. Διόδωρος, συνυποψηφίων τεθέντων τῶν Θεοφ. Ἐπισκόπων Αμισοῦ κ. Δωδώνης.

Τηλεγραφήματα καὶ Γράμματα εἰς τὸν νέον Ἐπίσκοπον

Ἐκτός τῶν τηλεγραφημάτων τὰ ὁποῖα ἐστάλησαν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ εἰς τὸν Μητροπολίτην Σμύρνης σχετικά με τὴν ἐκλογήν τοῦ νεοεκλεγέντος Ἐπισκόπου Καμπανίας ὡς πληροφορούμεθα σήμερον ἐστάλησαν καὶ γράμματα πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον, πρὸς τὸν Ἅγιον Σμύρνης καὶ πρὸς τὸν νεοεκλεγέντα μετὰ τῆς συστάσεως ὅπως σπεύσῃ νὰ ἔλθῃ πρὸ τῶν ἐορτῶν τοῦ Πάσχα εἰς τὴν ἔδραν τῆς ἐπισκοπῆς του.

Τις ὁ νέος Ἐπίσκοπος

Ὁ νέος Ἐπίσκοπος Καμπανίας κ. Διόδωρος νεώτατος, μόλις 33 ἐτῶν, κατάγεται ἐκ Προύσης. Ἐξεπαιδευθὴ εἰς τὴν θεολογικὴν σχολὴν Χάλκης, ὁποῦθεν ἀπεφοίτησε πρὸ 10ετίας. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν του ἐχρημάτισε ἱεροκλήρυξ τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν. Ἀκολουθῶς διευθυντὴς σχολῶν Ἀλιστράτης, κατόπιν ἀρχιδιάκονος τοῦ Μητροπολίτου Σμύρνης καὶ ἐκείθεν ἐπίσκοπος Μοσχονησίων.

Ἡ ἐκλογή τοῦ νέου Ἐπισκόπου Καμπανίας εἶνε καταλληλότατη εὐχόμεθα δὲ ὅπως ὁ νεαρὸς ἱεράρχης κατορθώσῃ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν γαλήνην ἐν τῇ ἐπικαίρῳ ἐπαρχίᾳ του ἣτις ἐπ' ἐσχάτων εἶχε ταραχθῇ κάπως.

Μακεδονία, 12-4-1913, 3

Ἡ ἀφίξις τοῦ νέου Ἐπισκόπου Καμπανίας

Χθὲς τὴν πρωΐαν ἀφίκετο προερχόμενος ἐκ Σμύρνης διὰ τῆς «Νέας Ὑόρκης» τοῦ Χατζῆ Δαοῦτ ὁ νέος ἐπίσκοπος Καμπανίας κ. Διόδωρος, εἰς ἐκ τῶν μᾶλλον μορφωμένων κληρικῶν καὶ ἱδρυτῆς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνορθωτικοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συνδέσμου. Μετὰ τῆς Α/Θεοφιλίας ἀφίκετο καὶ ὁ Πανοσ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Τεκνόπουλος.

Ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Καμπανίας χθὲς μετὰ τὴν ἀφίξιν του μεταβὰς εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν ἐπεσκέφθη τὴν Α. Π. τὸν Μητροπολίτην μας ἀκολουθῶς δὲ μετέβη εἰς τὸ διοικητήριον μετὰ τῆς Α. Π. τοῦ Ἁγίου Θεσσαλονίκης ὅστις συνέστησεν αὐτόν εἰς τὰς Ἀρχάς.

Μακεδονία, 1-5-1913, 3

Ἅγιος Καμπανίας

Αὔριον ἀναχωρεῖ εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ὁ νέος ἐπίσκοπος Καμπανίας Θεοφ. Κ. Διόδωρος, ὃν καθ' ἃ πληροφορούμεθα οἱ ἐπαρχιωῶται του ἐτοιμάζουν ἐγκάρδιον ὑποδοχὴν.

Χθὲς ἡ Α. Θ. ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει του μεταβὰς εἰς τὸ διοικητήριον ἀπεχαιρέτησε τὸν νομάρχην κ. Ἀργυρόπουλον.

Μακεδονία, 12-5-1913, 3

Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΑΜΠΑΝΙΑΣ ΤΙΣ Ο ΝΕΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

Κατά την γενομένην προχθ. εορτή της Ι. Τοπικής εορτής, αλόντος ταύτης μό-
του Αγίου Πολυανής, δσ
εξεδράσαμεν εις προηγού-
τον φίλον μας ανέθηκε την
φρόντιν εις άλλον 'Επίσκο-
πον, εξέλεγει 'Επίσκοπος
Καμπανίας παμψηφεί ο 'Επί-
σκοπος Μοσχονησίων κ. Διό-
δωρος, συνυποψηφίων τεθέν-
των Θεοφ. 'Επισκόπων
Μοσίου κ. Δωδώνης.

ΜΕΤΑΦΕΡΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

Εκείν των τηλεγραφημέ-
των εστάλησαν εις τὰ Πα-
τριαρχία καὶ εἰς τὸν Μητροπο-
λίτην Σμύρνης σχετικὰ μὲ τὴν
ἐκλογήν τοῦ νεοεκλεγέντος 'Ε-
πισκόπου Καμπανίας ὡς πλη-
ροφόρημα σήμερον ἐστάλη-
γράμματα πρὸς τὸ
Πατριαρχεῖον, πρὸς τὸν 'Αγι-
ον Σάββα καὶ πρὸς τὸν νεο-

εκλεγέντα μετὰ τῆς συστάσεως
ὅπως σπεύσῃ νὰ ἐλθῇ πρὸς τῶν
εορτῶν τοῦ Πάσχα εἰς τὴν ἐ-
δραν τῆς ἐπισκοπῆς του.

— ΤΙΣ Ο ΝΕΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

Ὁ νέος 'Επίσκοπος Καμπα-
νίας κ. Διόδωρος νεώτατος,
μόλις 33 ἐτῶν, κατάγεται ἐκ
Προύσης. Ἐξακτιδεύθη εἰς
τὴν Θεολογικὴν σχολὴν Χάλ-
κης, ὁπόθεν ἀποφοίτησε ποδ
10ετίας. Μετὰ τὴν ἀποφοίτη-
σίν του ἐξημένησε τὸ πρῶτον
ὡς ἱεροκήρυξ τῆς ἐπαρχίας
Σερρῶν ἀκολούθως διευθύν-
της τῶν σχολῶν 'Αλυστρῆς,
κατόπιν ἀρχιδιάκονος τοῦ Μη-
τροπολίτου Σμύρνης καὶ ἐκεῖ-
θεν ἐπίσκοπος Μοσχονησίων.

Ἡ ἐκλογή τοῦ νέου 'Επι-
σκόπου Καμπανίας εἶνε καταλ-
ληλοτάτη εὐχόμεθα δὲ ὅπως ὁ
νεαρός ἱεράρχης κατορθώσῃ
νὰ ἐπιφέρῃ τὴν γαλήνην ἐν τῇ
ἐπικαίρῳ ἐπαρχίᾳ του ἥτις ἐπ'
ἐσχάτων εἶχε ταραχθῇ κάπως.

Η ΑΦΙΞΙΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΜΠΑΝΙΑΣ

Χθὲς τὴν πρωτὰν ἀφίκετο
προερχόμενος ἐκ Σμύρνης διὰ
τῆς «Νέας Ὑδρῆς» τοῦ Χατζῆ
Δαοῦ οὗ νέος ἐπίσκοπος Καμ-
πανίας κ. Διόδωρος, εἰς ἐκ τῶν
μᾶλλον μορφωμένων κληρικῶν
καὶ ἰδρυτῆς τοῦ ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει ἀνεορθωτικοῦ 'Εκκλη-

σιαστικοῦ Συνδέσμου.

Μετὰ τῆς Α. Θεοφιλίας ἀφί-
κετο καὶ ὁ Πανος 'Αρχιμανδρίτης
κ. Τεκνόπουλος.

Ὁ Θεοφιλέστατος 'Επίσκο-
πος Καμπανίας χθὲς μετὰ τὴν
ἀφίξιν του μεταβὰς εἰς τὴν 'Ι-
ερὰν Μητρόπολιν ἐπισκέφθη
τὴν Α. Π. τὸν Μητροπολίτην
μας ἀκολούθως δὲ μετέβη εἰς τὸ
Διοικητήριον μετὰ τῆς Α. Π.
τοῦ 'Αγίου Θεσσαλονίκης ὅστις
συνέστησεν αὐτὸν εἰς τὰς Ἀρχάς.

Η ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΑΜΠΑΝΙΑΣ

Χθὲς ἀνεχώρησε μεταβαίνων
εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ὁ νέος ἐ-
πίσκοπος Καμπανίας κ. Διόδω-
ρος.

Τὴν Α. Πανιερότητα προέ-
πεμψε ἐκ μέρους τοῦ Μητροπο-
λίτου μας ὁ Μ. Πρωτοσύγγελλος
τῆς Μητροπόλ.ως κ. Γεντάδιος.

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

Επιμέλεια: Αναστασία Ταναμπάση

Ε.Μ.Ι.Π.Η.

ΗΜΑΘΙΑ: ΣΚΙΑΓΡΑΦΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΤΩΝ Γ.Α.Κ.

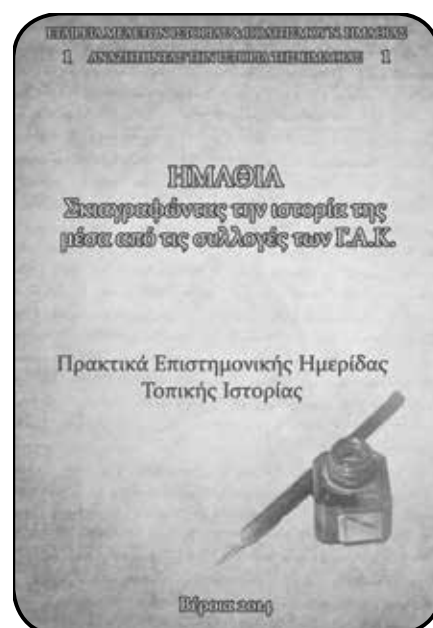
Μια νέα έκδοση της Ε.Μ.Ι.Π.Η. έρχεται να προστεθεί στον κατάλογο της τοπικής ιστοριογραφίας. Πρόκειται για τα πρακτικά της επιστημονικής ημερίδας με τίτλο Ημαθία: Σκιαγραφώντας την ιστορία της μέσα από τις συλλογές των Γ.Α.Κ., που διοργανώθηκε στις 25 Μαΐου 2013 από την Εταιρεία Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ημαθίας σε συνεργασία με τα Γενικά Αρχεία του Κράτους. Η υπό παρουσίαση έκδοση περιλαμβάνει τις ανακοινώσεις εννέα ερευνητών, οι οποίοι βασίσθηκαν στις αρχειακές συλλογές των Γ.Α.Κ. του Ν. Ημαθίας.

Η πρώτη ανακοίνωση είναι της Ελένης Τζαβέλα και φέρει τον τίτλο Πρόσβαση στα αρχεία: δικαιώματα και περιορισμοί. Αξιοποιώντας την εργασιακή της εμπειρία στο χώρο των Γ.Α.Κ., η εισηγήτρια κάνει εκτενή αναφορά στο υπάρχον νομικό και κανονιστικό πλαίσιο, στο οποίο υπόκειται ο κάθε ερευνητής. Διαπιστώνεται ότι ενέργειες, όπως ο δανεισμός ή η αναπαραγωγή αρχειακού υλικού, η διανομή του με ψηφιακή μορφή και η παρουσίαση του στο κοινό, κάθε άλλο παρά απλές είναι. Επιπλέον, αναδεικνύεται η οπτική της νομικής επιστήμης, της ιστορίας, της αρχειονομίας καθώς και της διοίκησης, γεγονός που πιστοποιεί την πολυσήμαντη και πολύπλευρη φύση του ζητήματος της πρόσβασης του αρχειακού υλικού.

Η επόμενη ανακοίνωση ανήκει στη Δανάη Μαρία Κοσμίδου με τίτλο Η φωτογραφία ως μέσο έρευνας και διδασκαλίας της ιστορίας. Η εισηγήτρια θέτει ζητήματα, όπως η χρησιμότητα της φωτογραφίας, ο οπτικός αναλφαβητισμός, η ανάγνωση της φωτογραφίας, ενώ, παράλληλα, παρουσιάζει θέματα τοπικής ιστορίας, που είναι δυνατό να αναδειχθούν μέσα από το φωτογραφικό υλικό των Γ.Α.Κ. Ν. Ημαθίας. Ιδιαίτερα χρήσιμη για τον αναγνώστη αποτελεί η αναφορά στη συλλογή του οπτικοακουστικού υλικού των Γ.Α.Κ. Νομού Ημαθίας, πρόγευση της οποίας προσφέρεται με ένα δείγμα του συγκεκριμένου υλικού στο παράρτημα της εισήγησης.

Εκδόσεις, τυπογραφεία και εκδοτικοί οίκοι της Βέροιας (1913-1965). Μια προσπάθεια καταγραφής και αποτίμησης της εκδοτικής και τυπογραφικής δραστηριότητας της πόλης είναι ο τίτλος της εισήγησης του π. Αθανασίου Βουδούρη. Στη μελέτη αυτή διερευνώνται οι παράμετροι της δράσης των τυπογραφείων της Βέροιας στον τομέα της εκδοτικής παραγωγής βιβλίων και μονογραφιών ποικίλου ενδιαφέροντος. Συγκεκριμένα, ο π. Αθανάσιος Βουδούρης ασχολείται με την ίδρυση και λειτουργία των τυπογραφείων της περιόδου αλλά και με τις προοπτικές και τις δυσκολίες, που ανέκυπταν στον τομέα της εκδοτικής παραγωγής. Χρήσιμη είναι η παράθεση ποσοτικών δεδομένων στο τέλος της εισήγησής του που αφορούν ποσοτικά εκδοτικά στοιχεία από τυπογραφεία της Βέροιας ανά δεκαετία, όπως και η θεματική κατανομή των εκδόσεων αυτών. Επίσης, στο παράρτημα της εισήγησης μπορεί κανείς να μελετήσει έγγραφα που καταδεικνύουν τον κρατικό έλεγχο στη λειτουργία των τυπογραφείων, αναλυτικά στοιχεία των εκδόσεων, εικόνες διαφημίσεων, εμβλημάτων των τυπογραφείων, δείγματα παραγωγής και δύο βιβλιοχαρτοπωλεία της υπό μελέτη περιόδου.

Τέταρτη στη σειρά είναι η εισήγηση του Ιωάννη Μοσχόπουλου, που μελετά το Δικαϊκό περιβάλλον στον καζά Βέροιας κατά την οθωμανοκρατία. Σύμφωνα με τον ερευνητή, οι αποφά-

σεις των οθωμανικών ιεροδικείων ήταν κατά κανόνα άδικες για τους χριστιανούς. Οι δικαστικές αποφάσεις εκτελούνταν άμεσα με συνοπτικές διαδικασίες, ενώ συχνό ήταν το φαινόμενο της κατευθυνόμενης απονομής δικαιοσύνης μετά από σουλτανικά φιρμάνια. Χαρακτηριστικό είναι το έγγραφο της 12ης Ιούνη 1627, που αναφέρεται σε διαδήλωση αγανακτισμένων χριστιανών της Βέροιας, οι οποίοι εισέβαλαν στο ιεροδικείο της πόλης και συνεπλάκησαν με Οθωμανούς. Στην εισήγηση αναφέρονται, επίσης, περιπτώσεις συμβίβασμών, πράξεις πώλησης ακινήτων, επιλύσεις φορολογικών διαφορών, συμβάσεις σύναψης έντοκων δανείων και γενικά υποθέσεις τοκογλυφίας, ρυθμίσεις χρεών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, καθώς και θέματα οικογενειακού δικαίου των μελών της χριστιανικής κοινότητας, που είχαν ανατεθεί στον κλήρο. Τέλος, ο εισηγητής αναφέρει ότι δικαστική εξουσία ασκούσαν και οι καπετάνιοι των αρματολών δικάζοντας υποθέσεις ποινικές, κληρονομιών, φορολογίας, γεγονός που αποτελούσε σημείο τριβής μεταξύ αυτών και του κλήρου.

Η εισήγηση του Δρ. Εμμανουήλ Ξυνάδα φέρει τον τίτλο Το Αρχείο του Πρωτοδικείου Βέροιας. Η υπόθεση του θανάτου του ιερομονάχου Θεοδούλου (Γεωργίου) Λούτα 13.7.1929 (Η υπόθεση, τα ευρήματα, οι μαρτυρικές καταθέσεις). Συμβολή στην έρευνα της τοπικής ιστορίας μέσα από δικαστικά έγγραφα. Η συγκεκριμένη μελέτη εξετάζει την έκθεση αυτοψίας του Σταθμάρχη Χωροφυλακής Γιδά, την ιατροδικαστική έκθεση του ιατρού Δημητρίου Βετσόπουλου, πέντε μαρτυρικές καταθέσεις, καθώς και άλλα σημαντικά για την υπόθεση έγγραφα. Αξιοποιήθηκαν διάφορες πληροφορίες που απορρέουν από τη σχετική δικογραφία και με αυτόν τον ιδιαίτερο τρόπο, μέσα από τη μελέτη ενός θανάτου, αναδεικνύεται η ιστορία ενός προσώπου, που υπηρέτησε σε μοναστήρι της Ημαθίας, προσθέτοντας ένα ακόμα κεφάλαιο στην τοπική εκκλησιαστική ιστορία.

Τα δάση της Επαρχίας Βεροίας μετά το 1912 είναι το αντικείμενο της εισήγησης της Ολυμπίας Μπέτσα. Βασισμένη στο αρχείο του Δασαρχείου, η εισηγήτρια παρουσιάζει συνοπτικά τα δάση της επαρχίας Βέροιας με σημεία αναφοράς τα έτη 1912 και 1923. Αποκαλύπτει το περίπλοκο ιδιοκτησιακό καθεστώς που διήπε τα δάση επισημαίνοντας, παράλληλα, τη μορφή εκμετάλλευσής τους. Παρουσιάζει, ταυτόχρονα, τις διενέξεις των ιδιοκτητών εντοπίζοντας τα προβλήματα που κάθε φορά προέκυπταν. Αναφέρει, τέλος, τις εκχερσώσεις που έγιναν από το 1928 έως το 1932, καθώς και τις προϋποθέσεις για να διορισθεί κάποιος δασοφύλακας. Στο παράρτημα της μελέτης, η εισηγήτρια παραθέτει άρθρα, φωτογραφίες δημοσίων εγγράφων και έναν πίνακα, που παρουσιάζει τα ποσοστά των δημοσίων-ιδιωτικών, κοινοτικών και μοναστηριακών δασών με βάση τα στοιχεία του έτους 1950.

Η έβδομη κατά σειρά εισήγηση ανήκει στο Χρήστο Σκούπρα και φέρει τον τίτλο Κατοχή, Απελευθέρωση Βέροιας, «Εαμοκρατία» (1941-1945). Από τα Ιδιωτικά Αρχεία στη Δημόσια Ιστορία. Βασισμένος στις ιδιωτικές συλλογές των Γ.Α.Κ. Ημαθίας και στο αρχείο του Κ.Κ.Ε. που φυλάσσεται στα Α.Σ.Κ.Ι., ο Χρήστος Σκούπρας διερευνά την περίοδο της γερμανικής κατοχής στην πόλη, τις συνθήκες κατά την απελευθέρωση, καθώς και την περίοδο της διοίκησης της πόλης από τις εαμικές δυνάμεις από το Νοέμβριο του 1944 μέχρι τις 9-10 Μαρτίου 1945. Ο ίδιος ο εισηγητής αποκαλύπτει ότι αφορμή για τη διερεύνηση της συγκεκριμένης περιόδου αποτέλεσε η φωτογραφία του Λάζαρου Ακκερμανίδη της 1ης Νοεμβρίου 1944, τεκμήριο της εισόδου του ΕΛΑΣ στη Βέροια στις 27 Οκτωβρίου 1944.

Μέρες κατοχής στη Βόρεια Ελλάδα μέσα από την εφημερίδα «Νέα Ευρώπη» είναι ο τίτλος της εισήγησης της Ευγενίας Καβαλάρη, η οποία μελέτησε την ιδιωτική συλλογή του Μιχάλη Αδαμίδη στα Γ.Α.Κ. Ημαθίας. Σύμφωνα με την εισηγήτρια, μέσα από τις σελίδες της «Νέας Ευρώπης» ξεδιπλώνονται παράμετροι της Κατοχής στη Βόρεια Ελλάδα, ενώ αποδίδεται ανάγλυφα και μέσα από τους παραμορφωτικούς φακούς μιας φίλα προσκείμενης στο ναζισμό εφημερίδας, η πορεία των στρατιωτικών επιχειρήσεων του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Ενδεικτικά, η Ευγενία Καβαλλάρη παραθέτει στο παράρτημα της εισήγησής της τέσσερα φύλλα της εφημερίδας «Νέα Ευρώπη».

Η τελευταία εισήγηση ανήκει στον Αλέκο Χατζηκώστα, ο οποίος διερευνά τις Μέρες της επτάχρονης δικτατορίας στην Ημαθία. Ο εισηγητής βασίστηκε στην ιδιωτική συλλογή του Μιχάλη Αδαμίδη και επικεντρώθηκε σε δώδεκα τεύχη του περιοδικού «Ημαθία», που κυκλοφόρησε τα έτη 1970-1973 με ευθύνη της τότε Νομαρχίας. Η ιδιαιτερότητα του συγκεκριμένου περιοδικού για την περιοχή μας κατά την περίοδο της επτάχρονης δικτατορίας, έγκειται στο ότι στην ουσία το έντυπο αυτό αποτέλεσε ιδεολογικό εργαλείο της Χούντας των Συνταγματαρχών με αιώτερο σκοπό τον έλεγχο του φρονήματος των Ημαθιωτών. Στο παράρτημα της εισήγησης, εξάλλου, ο αναγνώστης μπορεί να δει κάποια χαρακτηριστικά φύλλα του υπό μελέτη περιοδικού.

ΦΟΡΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Επιμέλεια: Ιωάννα Ζιώγα

Α.Σ. ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Ένας από τους παλαιότερους και σημαντικότερους αθλητικούς συλλόγους, που δραστηριοποιείται στο Νομό μας είναι ο Αθλητικός Σύλλογος Φίλιππος Βέροιας.

Ο σύλλογος, που ιδρύθηκε το 1962, έχει την έδρα του στο Δημοτικό Αθλητικό Κέντρο «Δημήτριος Βικέλας», στο Μακροχώρι Ημαθίας και αγωνίζεται με χρώματα κόκκινο, λευκό και μπλε. Διατηρεί τμήματα καλαθοσφαίρισης (ανδρικό και γυναικείο), χειροσφαίρισης (ανδρικό

και γυναικείο) και στίβου.

Τμήμα Καλαθοσφαίρισης: Το τμήμα καλαθοσφαίρισης δημιουργήθηκε με την ίδρυση του σωματείου, το 1962. Επειδή αποτελούσε τη μοναδική ομάδα καλαθοσφαίρισης στη περιοχή, αρχικά συμμετείχε στο πρωτάθλημα Β' κατηγορίας της Θεσσαλονίκης. Στη συνέχεια, με τη σύσταση της Τοπικής Επιτροπής Κεντροδυτικής Μακεδονίας, ήταν μια από τις τέσσερις ομάδες που πήραν μέρος στο πρώτο επίσημο πρωτάθλημα της νεοσύστατης Επιτροπής κατά την αγωνιστική περίοδο 1967 – 1968. Είχε τη χαρά να στεφτεί πρωταθλητής έξι (6) φορές κατά τις αγωνιστικές περιόδους 1967–'68, 1969–'70, 1973–'74, 1975–'76, 1976–'77 και 1979–'80.

Το 1980 ο Φίλιππος ήταν μια από τις ομάδες που υπέγραψαν το καταστατικό δημιουργίας της Ένωσης Καλαθοσφαιρικών Σωματείων Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας (Ε.ΚΑ.Σ.ΚΕ.ΔΥ.Μ.) που είχε έδρα τη Βέροια.

Το 1988, με απόφαση του Δ.Σ. της Ελληνικής Ομοσπονδίας Καλαθοσφαίρισης (Ε.Ο.Κ.), γίνεται διαχωρισμός της Ε.ΚΑ.Σ.ΚΕ.ΔΥ.Μ. σε δυο ενώσεις, την Ε.ΚΑ.Σ.ΚΕ.Μ. με έδρα τη Βέροια και την Ε.ΚΑ.Σ.ΔΥ.Μ. με έδρα την Κοζάνη.

Η ομάδα καλαθοσφαίρισης του Φιλίππου έχει να αγωνιστεί στο τοπικό πρωτάθλημα από το 2003 καθώς από τότε και μέχρι σήμερα αγωνίζεται στο πανελλαδικό πρωτάθλημα.

Τμήμα Χειροσφαίρισης: Το τμήμα χειροσφαίρισης του Α.Σ. Φιλίππου ξεκίνησε τις δραστηριότητες του αρκετά αργότερα και συγκεκριμένα το 1977. Εκείνη τη χρονιά διοργανώθηκε στην Αθήνα το πρώτο Πανελλήνιο πρωτάθλημα Χειροσφαίρισης. Αποφασίζεται άμεσα η συμμετοχή του συλλόγου στο πρωτάθλημα με προπονητή τον Πέτρο Πένσο, ενώ βασικό κορμό της ομάδας αποτελεί η ομάδα βόλεϊ του συλλόγου. Τελικά, καταφέρνει να κατακτήσει το πρωτάθλημα νικώντας στον τελικό τον Εθνικό Κοζάνης.

Με την επιστροφή στη Βέροια, αρχίζει να ανθίζει και το άθλημα. Ο Τρύφων Σανίκης μαζί με άλλους γυμναστές προβάλλουν το νέο άθλημα στα σχολεία και καταφέρνουν να κεντρίσουν το ενδιαφέρον του κόσμου με αποτέλεσμα τη δημιουργία παιδικών τμημάτων, τη διεξαγωγή φιλικών παιχνιδιών και συχνών προπονήσεων και γενικά οτιδήποτε θα βοηθούσε στην άνθηση του αθλήματος.

Το 1979 ιδρύεται η Ομοσπονδία Χειροσφαίρισης Ελλάδος και ο Φίλιππος, που έχει ήδη δημιουργήσει μια δυνατή ομάδα, στελεχώνει την Εθνική ομάδα με πολλούς παίκτες σημαντικής αξίας.

Η ομάδα χειροσφαίρισης του Φιλίππου έχει κατακτήσει εννέα (9) πρωταθλήματα: 1977, 1986, 1988, 1989, 1990, 1991, 1994, 1995, και 2003 και πέντε (5) κύπελλα: 1985, 1992, 1993, 2003 και 2007. Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι είναι η πρώτη ελληνική ομάδα που κατάφερε να φτάσει σε έναν ευρωπαϊκό τελικό το 2003 για το Challenge Cup.

Τμήμα Στίβου: Οι πληροφορίες που έχουμε για το τμήμα στίβου του Α.Σ. Φιλίππου δεν είναι πολλές. Σύμφωνα με την αξιολόγηση ελληνικών συλλόγων που εξέδωσε το Νοέμβριο του 2010 ο ΣΕΓΑΣ, ο Φίλιππος βρίσκεται στην 24η θέση (από σύνολο 321 συλλόγων), το 2011 σκαρφάλωσε στην 20η θέση (από σύνολο 299 συλλόγων) ενώ το 2012 επέστρεψε στην 24η θέση (από σύνολο 281 συλλόγων).

Ο Α.Σ. Φίλιππος Βεροίας, από τη σύσταση του και μέχρι σήμερα, διατηρεί ένα πολύ σημαντικό ρόλο στην αθλητική ιστορία της πόλης μας.

Η Ε.Μ.Ι.Π.Η. θα ήθελε να συγχαρεί όλα τα τμήματα του Συλλόγου για τις μοναδικές στιγμές που έχουν προσφέρει και συνεχίζουν να προσφέρουν στον τόπο μας.

Πληροφορίες από τις εξής πηγές:

wikipedia.org

www.filipposbc.gr

[facebook/filippos veria handball](https://facebook.com/filippos.veria.handball)

Πεπραγμένα

Ετήσια Γενική Συνέλευση Ε.Μ.Ι.Π.Η. 2015

Στις 16 Φεβρουαρίου 2015, πραγματοποιήθηκε η Ετήσια Γενική Συνέλευση της Εταιρείας Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού, στον όροφο του εστιατορίου "Papagallo", στη Βέροια. Πριν τη συνεδρίαση, έγινε η καθιερωμένη κοπή Βασιλόπιτας, την οποία ευλόγησε ο Αρχιμ. Παύλος Σταματάς.

Στη Γενική Συνέλευση που ακολούθησε, έγινε απολογισμός της περασμένης χρονιάς, κοινοποιήθηκε η έκθεση της Ελεγκτικής Επιτροπής και συζητήθηκαν θέματα που αφορούν την Εταιρεία.

Ημερίδα για τις Θρησκευτικές Κοινότητες της Βέροιας κατά τον 20ο αιώνα

Επιστημονική ημερίδα με θέμα "Θρησκευτικές Κοινότητες της Βέροιας. Συνύπαρξη, συμβίωση και συμπόρευση", πραγματοποιήθηκε το απόγευμα της Τετάρτης (18/2/2015), στο χώρο της Ευαγγελικής Εκκλησίας Βέροιας, που διοργανώθηκε από την Εταιρεία Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας (Ε.Μ.Ι.Π.Η.).

Κατά τη διάρκεια της ημερίδας το κοινό είχε την ευκαιρία να πληροφορηθεί για θέματα σχετικά με την Μουσουλμανική και Εβραϊκή Κοινότητα της Βέροιας στις αρχές του 20ου αιώνα, από τον δικηγόρο - συγγραφέα κ. Γιώργο Λιόλιο, για την ύπαρξη άλλων μικρότερων θρησκευτικών ομάδων και τη στάση των πολιτικών και εκκλησιαστικών αρχών απέναντι σε αυτές, από τον π. Αθανάσιο Γ. Βουδούρη, καθώς και για την ιστορία τριών θρησκευτικών ομάδων της Βέροιας, οι οποίες δραστηριοποιούνται μέχρι σήμερα, της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας Βέροιας, από τον ποιμένα της κ. Σταύρο Δεληγιάννη, της Εκκλησίας των Αντβεντιστών της 7ης Ημέρας, από τον ποιμένα της κ. Πέτρο Παπαϊωάννου και της Ελευθέρας Αποστολικής Εκκλησίας της Πεντηκοστής, από τον ποιμένα της κ. Νίκο Γιαννουλάτο.

Πρόεδρος των δύο συνεδριών που πραγματοποιήθηκαν ήταν η κα Αναστασία Ταναμπάση, Γραμματέας της Ε.Μ.Ι.Π.Η., ενώ στην αρχή της Ημερίδας απηύθυνε χαιρετισμό ο πρόεδρος της Ε.Μ.Ι.Π.Η. κ. Εμμανουήλ Ξυνάδας και ο ποιμένας της Ευαγγελικής Εκκλησίας Βέροιας, κ. Σταύρος Δεληγιάννης.

Όλες οι εισηγήσεις, αναπτύχθηκαν σε ιστορικό επίπεδο και δεν υπήρξε καμία αναφορά και αναγωγή σε θεολογικά ζητήματα.

Στο κλείσιμο της Ημερίδας, η σύζυγος και ο γιος του Ποιμένα της Ευαγγελικής Εκκλησίας παρουσίασαν μουσικά μέλη με τη συνοδεία πιάνου και βιολιού αντίστοιχα και αμέσως μετά παρατέθηκε δεξίωση προς τιμήν των συνέδρων και των προσκεκλημένων.

Οι εισηγήσεις της Ημερίδας:

- Γιώργος Λιόλιος, «Εντόπιοι "ξένοι": Ιστορική αναπαράσταση και μνημονικά ίχνη της μουσουλμανικής και της εβραϊκής κοινότητας στην Βέροια του 20ου αι.»
- π. Αθανάσιος Γ. Βουδούρης, «Θρησκευτική ετερότητα και κοινωνικές συγκρούσεις: Όψεις της "αντιστασιακής δράσης" της μητρόπολης Βεροίας και Ναούσης κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα»
- Σταύρος Α. Δεληγιάννης, «Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία Βέροιας:

Μια ιστορική αναδρομή»

- Πέτρος Παπαϊωάννου, «Η εκκλησία των Αντβεντιστών της Εβδομης Ημέρας στη Βέροια»
- Νίκος Γιαννουλάτος, «Η Ελευθέρα Αποστολική Εκκλησία Πεντηκοστής στη Βέροια»

Συμμετοχή σε τηλεοπτική εκπομπή της ΔΙΟΝ Τηλεόρασης

Στην καθημερινή εκπομπή της ΔΙΟΝ Τηλεόρασης "Από το Ε μέχρι το Χ", με τους Εύη Μιχωλού και Χρήστο Χατζημίση, ήταν καλεσμένοι οι π. Αθανάσιος Βουδούρης, μέλος Δ.Σ. της Εταιρείας Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας, αιδ. Σταύρος Δεληγιάννης, ποιμένας της Ευαγγελικής Εκκλησίας Βέροιας και Νίκος Βουδούρης, δημοσιογράφος InVeria.gr και συνεργάτης της εκπομπής.

Οι τρεις καλεσμένοι της εκπομπής μίλησαν για την Ημερίδα που διοργάνωσε η Ε.Μ.Ι.Π.Η., σε συνεργασία με την Ευαγγελική Εκκλησία Βέροιας, σχετικά με τις Θρησκευτικές Κοινότητες της Βέροιας κατά τον 20ο αιώνα, η οποία πραγματοποιήθηκε την Τετάρτη 18 Φεβρουαρίου 2015, στις 6.30 το απόγευμα, στην έδρα της Ευαγγελικής Εκκλησίας (Βέροια, οδός Ελευθερίας 8).

Το βίντεο της συνέντευξης είναι διαθέσιμο στον ηλεκτρονικό σύνδεσμο: <https://www.youtube.com/watch?v=pmaLnXrluKc>

Έκθεση Πεπραγμένων 2014

ΕΠΑΦΕΣ ΜΕ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Κατά τη διάρκεια του έτους 2014 το Δ.Σ. της Ε.Μ.Ι.Π.Η. ήλθε σε επαφή με διάφορους φορείς προκειμένου να γνωστοποιήσει και να προωθήσει το έργο της. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται οι φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης Α' και Β' Βαθμού, πανεπιστημιακά ιδρύματα, όπως το Α.Π.Θ. και το Π.Δ.Μ., ερευνητικά κέντρα όπως τα Αρχαία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας (ΑΣΚΙ) κ.α. Συνεργασία αναπτύχθηκε με την 11η Ε.Β.Α. (ΛΖ ΕΦΑ), την Κ.Ε.Π.Α. Δ. Βέροιας, τα Γενικά Αρχαία του Κράτους (Αρχαία Ημαθίας), τα ΑΣΚΙ κ.α.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ-ΜΕΛΕΤΕΣ

Κατά το έτος 2014 κυκλοφόρησαν κανονικά τόσο το επιστημονικό περιοδικό της Ε.Μ.Ι.Π.Η. «*Μελετήματα Ημαθίας*», τομ. 4 (2012), ο οποίος αποτέλεσε συνάμα τον Α' Τόμο των Πρακτικών του Α' Επιστημονικού Συνεδρίου για την Ημαθία, όσο και τα φύλλα 22, 23 και 24 των «*Χρονικών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας*». Επίσης, κυκλοφόρησαν τα πρακτικά της Επιστημονικής Ημερίδας, «*Ημαθία: Σκιαγραφώντας την ιστορία της μέσα από τις συλλογές των Γ.Α.Κ.*» στα οποία περιλαμβάνονται οι ανακοινώσεις της επιστημονικής ημερίδας που είχε πραγματοποιηθεί το προηγούμενο έτος σε συνεργασία με τα Γ.Α.Κ. Ν. Ημαθίας.

Επίσης, εκδόθηκε η μελέτη του προέδρου της Ε.Μ.Ι.Π.Η. Εμμανουήλ Γ. Ξυνάδα «*Ο Μητροπολίτης Κοσμάς Ευμορφόπουλος (1860-1901)*», η οποία εντάχθηκε στη σειρά εκδόσεων «*Πηγές και Μελέτες Ιστορίας - Πολιτισμού Ημαθίας*».

Επιπλέον, στο εκδοτικό έργο της εντάχθηκε και το έργο του επίτιμου Προέδρου της Εταιρείας κ. Παύλου Πυρινού «*Βεροιώτικα και Ναουσαίικα Σημειώματα*», καθώς επίσης και μια σύντομη μελέτη του προέδρου της Εταιρείας Εμμανουήλ Ξυνάδα με τίτλο «*Οψεις και Πτυχές της Βεροιώτικης Αποκρίας από τα οθωμανικά χρόνια ως τα τέλη του 20^{ου} αιώνα*».

ΔΡΑΣΤΗΡΟΤΗΤΕΣ-ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Το Μάιο του 2014 διοργανώθηκε για πρώτη φορά στη Νάουσα επιστημονική ημερίδα με γενικό τίτλο «*Μιλάμε για τη Νάουσα του 20^{ου} αιώνα*». Επίσης, διοργανώθηκε η τέταρτη «*Εβδομάδα Τοπικής Ιστορίας και Πολιτισμού*» 2015. Κατά τη διάρκεια της εβδομάδας πραγματοποιήθηκαν εκδηλώσεις οι οποίες σκοπό έχουν την προβολή και διάδοση της Τοπικής Ιστορίας και του Πολιτισμού της Ημαθίας στο ευρύ κοινό.

Μεταξύ αυτών πραγματοποιήθηκε η παρουσίαση του έργου του Παύλου Πυρινού «*Βεροιώτικα και Ναουσαίικα Σημειώματα*» και η παρουσίαση του Α' Τόμου των Πρακτικών του Α' Επιστημονικού Συνεδρίου για την Ημαθία του 2010. Επίσης, πραγματοποιήθηκε εκδήλωση λόγου και εικόνας με τον τίτλο «*Οι δρόμοι της πόλης*», στην οποία παρουσιάστηκαν σημεία της πόλης στα οποία διαδραματίστηκαν γεγονότα των χρόνων της Κατοχής και του Εμφυλίου. Τέλος, πραγματοποιήθηκε και εκπαιδευτικό πρόγραμμα σχετικό με την ίδια περίοδο, απευθυνόμενο σε μαθητές Δημοτικού. Τέλος, το κυριότερο γεγονός της *Εβδομάδας Τοπικής Ιστορίας και Πολιτισμού 2015* ήταν η Επιστημονική Ημερίδα *Μιλάμε για τη Βέροια του 20^{ου} αιώνα (1940-1950)* στην οποία παρουσιάστηκαν περί τις 15 εισηγήσεις σχετικές με την υπό εξέταση δεκαετία.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ 2015

Για το έτος 2015 προγραμματίζονται εκδηλώσεις οι οποίες σκοπό έχουν να προβάλλουν και να προάγουν την τοπική ιστορία και τον πολιτισμό της Ημαθίας. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται η διοργάνωση «*Ε' Εβδομάδα Τοπικής Ιστορίας και Πολιτισμού*» και η υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων «*Μαθαίνω την ιστορία του τόπου μου*», καθώς και άλλες μεμονωμένες εκδηλώσεις.